

1888:2.

MIETINTÖ

KIELIOPILLISTEN KOULU-OPPIKIRJOJEN YHTÄMUKAISIKSI JÄRJESTÄMISESTÄ

YNNÄ

SUOMENKIELISILLE KOULUILLE AIJOTTUJEN

KIELIOPPIEN LUONNOKSIA,

TEHNYT

SITÄ VARTEN ASETETTU KOMITEA.

MIETINTÖ

KIELIOPILLISTEN KOULU-OPPIKIRJOJEN YHTÄMUKAISIKSI JÄRJESTÄMISESTÄ

YNNÄ

SUOMENKIELISILLE KOULUILLE AIJOTTUJEN

KIELIOPPIEN LUONNOKSIA,

TEHNYT

SITÄ VARTEN ASETETTU KOMITEA.

HELSINGISSÄ,

SUOMALAISEN KIRJALLISUUDEN SEURAN KIRJAPAINOSSA,

1888.

Lyhennyksiä.

- = suom. merkitsee: samoin kuin suomen kielen kieliopin luonnoksessa.
= ruots. merkitsee: samoin kuin ruotsin kielen kieliopin luonnoksessa.

Painovirhe.

40 s. 3 ja 4 rn väliltä puuttuu rubriikki
Lauseen pääosat.

Koulutoimen Ylihallitukselle.

Katsoen niihin vastuksiin, joita kouluissa kieliä opetettaissa oli ilmautunut sen johdosta, että kieliopillisten oppikirjojen tekijät eivät olleet noudattaneet mitään yleistä ohjetta oppikirjojen järjestämisessä sekä oppisanojen käyttämisessä, ja kun oli suotava, että tässä suhteessa saataisiin asetetuksi jokin yhteinen ohje, joka sittemmin olisi noudatettava uusia kielioppeja laadittaissa tai vanhempien kielioppien uusia painoksia ulos-annettaissa, niin Keisarillinen Senaatti, kirkollisasiain Toimikunnan 6 p. Marraskuuta 1885 antaman kirjoituksen mukaan, Ylihallituksen siitä tehtyä alammaisen esityksen, katsoi hyväksi määrätä Ylihallituksen asettamaan komitean, jonka oli tekeminen suunnitelma kotimaisten sekä muiden, lyseissä opetettavien kielten oppikirjojen yhdenmukaiseksi järjestämiseksi ja valmistaminen kaikista näistä kielistä kieliopin-luonnokset, jota tehdessään komitean piti, tarpeen mukaan ottaen huomioon jokaisen kielen omittuisuudet, koettaa saada aikaan yhteisiä nimityksiä ja ilmaisutapoja semmoisille kieliopillisille käsitteille ja määräyksille, jotka saattoivat olla näille kielille yhteiset; sen ohessa Keisarillinen Senaatti tahtoi sallia Ylihallituksen kutsua allekirjoittaneet jäseniksi tähän komiteaan, jonka tuli kokoutua Helsinkiin oppilaitosten lupa-aikoina, ja samalla suotiin komitealle oikeus tarvittaissa kutsua asian-yymmärtäviä henkilöitä lisäjäsenikseen.

Käydessään nyt esittämään keskustelujensa ja tutkimustensa tuloksia komitea pyytää, niitä tarkemmin valaistakseen, saada lausua seuraavan.

Kuten selvään näkyy siitä, että useat meillä käytettävät ansiokkaat oppikirjat sangen tärkeissä kohdin poikkeavat toisistaan, niin saattaa monen seikan suhteen hyvillä syillä puolustaa kahta tai useampaa eri katsantotapaa, joista kuitenkin yhtämukaisuuden saavuttamiseksi vain yksi on hyväksyttävä. Komiteassakin on useimmissa semmoisissa kysymyksissä ilmestynyt erimielisyyksiä, jotka on saatu poistetuiksi ainoastaan pysymällä kiinni esityksen yhtämukaisuuden ja käytöllisen yksinkertaisuuden näkökohdassa, niissä kahdessa perussäännössä, jotka komitea, tehtävänsä noudattaen, on pitänyt tärkeimpinä, lähinnä tieteellisen totuuden oikeaa ja tarkkaa ilmausumista.

Arvokkaana apuna komitean työssä on ollut Ruotsissa ulos-annettu „Betänkande angående likformig uppställning af grammatiska för rikets allm. läroverk afsedda läroböcker jemte dertill hörande grammatiska utkast af de för detta ändmål förordnade kommitterade“ (Tukholmassa 1882), syystä että melkein kaikki yleisemmät kysymykset, joista komitean tuli muodostaa itselleen mielipide, on siinä käsitelty suurella asian-ymmärtäväisyydellä ja perinpohjaisuudella. Että komitea kuitenkin monessa kohdassa on jäänyt ruotsalaisesta mietinnöstä eroavaan mielipiteeseen, tämän on vaikuttanut osaksi se seikka, että komitea näiden suhteen ei ole katsonut syytä olevan hylätä meillä tavaksi tullutta katsantotapaa, osaksi se, että meillä niiden kuuden kielen lisäksi, joita opetetaan Ruotsinmaan oppikouluissa, on vielä yksi altailainen ja yksi slaavilainen. Jos kohta viimeksi mainittu seikka onkin melkoisessa määrässä vaikeuttanut ja lisännyt komitean työtä, niin se epäilemättä on sille ollut hyötyäkin tuottava, ei ainoastaan siten, että se on tarjonnut, vaan myöskin sen kautta, että se on vaatimalla vaatinut leveämpää kantaa monen kieliopillisen seikan käsittelylle — eikä suinkaan vähimmin äänneopissa, jonka suhteen komitea on astunut askeleen edemmäksi ruotsalaisen komitean mietintöä, asettumalla, mikäli se kou-

lujen tarpeeseen katsoen on huomattu soveliaaksi, äännetieteelliselle pohjalle.

Mainittu ruotsalaisten komitealaisten suuriarvoinen alustustyö ynnä se yhteistyö asiaa harrastavien ja ymmärtävien maanmiesten kanssa, jota komitea tahtoo itselleen vakuuttaa anomalla, että tämä sen ehdotus kieliopillisten oppikirjojen järjestämiseksi alistettaisiin asian-omaisten kielen-opettajien tarkasteltavaksi, ennenkuin se määrätään oppikirjojen tekemisen ohjeeksi, saattavat komitean toivomaan, että sen työ, jähka sille saapuneet, oikeutetut muistutukset on otettu huomioon, ei ole ollut tuottamatta hyötyä Suomen oppikoululle.

Kieliopillisten yleiskäsitteiden määräämisen hankaluus on ollut tuntuva etenkin lauseopissa. Erittäin on kaikille puheen-alaisille kielille pätevän rajan vetäminen *attribuutin, predikaatintäyteen* ja *appositsioonin* välille kohdannut vastuksia, joita kenties ei ole edes voitukaan kokonaan voittaa. Kannattaa ehkä mainita, että komiteassa on ollut ehdolla termi *predikatiivi-adverbiaali* semmoisia määräyksiä varten, kuin esim. Suomen kielen essiivi ja translatiivi lauselmissä: on sairaana, tulee terveeksi, mutta että sitä ei ole katsottu pysyttämistä ansaitseväksi, koska sitä ei ole voitu aivan tyydyttävästi rajoittaa toiselta puolen predikaatintäyteestä ja toiselta puolen appositsioonista.

„Merkitykseltään vaillinaisten“ verbien ohessa käytävä nomini on logikan mukaan ja meillä yleisen käsitystavan nojassa pysytetty kuuluvana lauseen pääosiin, varsinkin kun venäjän kielessä säännöllisesti jätetään pois olla (быть) verbin eli n. s. *kopulan* preesensi; ei komitea kuitenkaan ole jättänyt miettimättä mahdollista yhtymistä tuohon puhtaasti lingvistiseen käsitykseen, jonka mukaan ainoastaan finiitti-verbi on predikaatti.

Mitä tulee kieliopilliseen *oppisanastoon*, niin lienevät melkein kaikki opettajat maamme oppikouluissa samaa mieltä kuin komitea, että nimittäin ei ole mitään pätevää syytä hylätä tavaksi tullutta, enimmäkseen latinalaista nimistöä, jos vain samaa termiä eri kieliopeissa käytetään samassa merkityksessä. Sen kautta saavutetaan sekien etu, jota ei

saata kyllin suureksi arvata, että erikielisillä kouluilla täten tulee olemaan yhdistimenä yhteiset, yleisesti käyvät kielipillisten käsitteiden nimitykset. Poikkeukset tästä ovat harvat ja nekin vanhaan tapaan perustuvia. Sitä vastoin komitea on tahtonut puolustaa soveliaiden omakielisten oppisanojen liittämistä sulkeissa yleis-eurooppalaisten jälkeen, osaksi selityksinä osaksi helpottamaan siirtymistä kansakouluista korkeampiin opistoihin. Ainoastaan aivan harvoissa poikkeustiloissa, milloin vanhemmat, tavalliset termit olisivat olleet erehdyttäviä tai muuten sopimattomia, on tahdottu käytäntöön otettaviksi osittain omakielisiä osittain latinaisia nimityksiä, joita ei tätä ennen ole viljelty koulu-kieliopeissamme ja jotka soveltuvat ainoastaan muutamiin yksityisiin kieliin, niinkuin „preesensifutuuri“ ja „aikoma“ suomalaisessa kielioopissa ja „perfektiiviset verbit“ (= päätetty muoto) ynnä „preesensimuoto“ (= osaksi preesensi osaksi futuuri) venäjän kielioopissa. Toiselta puolen hyvinkin saattaa panna niitä omituisia nimityksiä, jotka ovat tavaksi tulleet jossakin myöhemmällä asteella opetettavassa kielessä, esim. ranskassa, niiden termien rinnalle, jotka jo ovat muiden kielten kielioopista oppilaille tuttuja, tarvitsematta enää varoa mitään käsitteiden ja niiden nimien hämmennystä.

Puheena olevat vieraat nimitykset ovat tietysti käytetävät suomalaistuneessa muodossa ja kirjoitettavat aivan niin, kuin tahdotaan ne äännettäviksi, esim. *nomini, substantiivi, adjektiivi, pronomini, verbi, preesensi, perfekti, futuuri, supiini, partisipi, gerundi, tempori, modi, partikkeli, prepositiooni, konjunktsiooni, predikaatti, attribuutti*.

Edellyttäin että äidinkielen kielioopin opetus alotetaan lukukirjan avulla ja muiden kielten opetus alkeis-oppikirjojen johdolla, jotka viittaavat käytettäväksi hyväksytyyn grammatillisen oppikirjan muoto-oppiin eivätkä sisällä muita kieliooppi-sääntöjä kuin kaikkein välttämättömimmät lauseopista, on komitea ajatellut varsinaisten kieliopillisten oppikirjojen järjestyksen ja jaotuksen, joita tulee olla vain yksi kutakin kieltä varten, rakennettavaksi tieteellis-systemaatiselle perustukselle, katsomatta metodillisiin tarkoituksiin. Muoto-opin

järjestelylle ovat siis sanaluokat tarjonneet luonnollisimman perusteen; mutta myöskin lauseopissa saatetaan samalle pohjalle rakentaa koko varsinainen syntaksi eli *funktiooppi* s. o. oppi eri muotojen käyttämisestä lauseissa, jos vain tämän osaston edellä, kumminkin molempien kotimaisten kielten ja lähinnä seuraavan vieraan kielen kieliopissa, on johdatuksena *yleinen lauseoppi*. Eikä sitä saattane pitää viikana, vaan pikemmin ansiona, että siis sama asia tavallaan tulee esitettäväksi kahteen kertaan, esim. 1:ksi Johdatuksessa: „*Objektina* on tavallisesti akkusatiivissa oleva nomini“ j. n. e., ja 2:ksi Funktiooppiassa: „*Akkusatiivia* käytetään etupäässä objektina“. Samoin on päätetty edulliseksi joskus yleiseen silmäykseen koota kaikki, mitä saattaa katsoa yhteen kokonaisuuteen kuuluvaksi, jos kohta jokin osa siitä onkin järjestelmän mukaan esitetty jo muualla. Esimerkkeinä mainittakoon yleissilmäys latinankielen paikan- ja ajanmääräyksiin sekä suomenkielen vuosiluvun, päivän ja tunnin määräyksiin.

Kieliopin alkuun on tietysti asetettava *äänneoppi* ja se aljettava joka kielessä käytettävistä äänneistä, eikä kirjaimista, jotka ovat ainoastaan tois-arvoisia, usein sangen mielivaltaisia äänneiden merkkejä. Mitä tulee siihen täydellisyyteen, millä äännesuhteet tässä ovat esitettävät, on komiteasta näyttänyt johdonmukaisimmalta ottaa tässä osastossa käsiteltäviksi ei ainoastaan yleisiä äännelakeja, vaan (pienemällä kirjasinlajilla) myöskin semmoisia yksityisempiä äänne-teenmuutoksia, jotka sitten muoto-opissa ovat seikkaperäisemmin selitettävät. — Äänneoppiin liittyy välittömästi *oikeinkirjoitusoppi*, ollen, samoin kuin edellinenkin, *alkeisopin* alaosastona. Ruotsinkielen kirjoitustavan suhteen komitea on yksimielisesti tahtonut puolustaa professori Freudenthal'in oikeinkirjoitus-oppia, viimeisen (3:n) painoksen mukaan ja edellyttäen, ettei uusissa painoksissa, kumminkaan pitemmän ajan kuluessa, tehdä muutoksia, koska se, poikkeamatta liian paljon tähän asti yleisestä, kuitenkin on paljoa foneettisempi ja johdonmukaisempi, sekä sen kautta helpompikin ja täten tarjoaa luotettavaa jalansijaa siinä eri mielipiteiden aallokossa, jotka tässä suhteessa vallitsevat ja joista moni

vaatii paljoo suurempia muutoksia eikä juuri yksikään tahdo pysyttää vanhaa sillänsä. — Muutamassa kieliopissa, niin kuin esim. ranskankielen, jossa kirjoitus eräissä kohdin ei edes likimäärinkään vastaa ääntämistä, on eri ääntämis-oppi tarpeellinen.

Muoto-opissa on kaksi osastoa: sanain *syntyoppi* ja *taivutusoppi*, jotka kuitenkin ovat otettavat käsiteltäviksi päinvastaisessa järjestyksessä, koska ensinmainittu osaksi perustuu jälkimmäiseen. Kumpikin on jaettava sanaluokkien mukaan, joita komitea meillä yleisen tavän mukaan on oletta-
nut ainoastaan kolme: *nominit*, *verbit* ja *partikkelit*, koska nämät sekä merkityksen että taivutuksen suhteen — nomini-taivutus, verbitaivutus, taipumattomuus — ovat jokainen itsekseen yhdenlaatuisia ja toisistaan kyllin jyrkkään eroavia. Se seikka, että jako substantiiveihin ja adjektiiveihin tava-
taan myöskin laskusanoissa ja pronomineissa, eikä ainoas-
taan varsinaisissa nomineissa, ei myöskään puolusta, vaan pikemmin vastustaa substantiivien ja adjektiivien erottamista itsenäisiksi sanaluokiksi. Yhtä vähän on adverbien erotta-
mista muista partikkeleista katsottu oikeutetuksi, koska mel-
kein kaikissa kielissä on runsaasti esimerkkejä siitä, että sa-
maa sanaa käytetään milloin adverbina, milloin prepositio-
nina tai konjunktioonina ja koska nämät kolme sanalajia, pol-
veutuen etenkin nomini- ja joskus verbivartaloista, eivät syn-
tynsäkään puolesta osota mitään läpikuntaista erilaisuutta.

Sukusäännöt saatetaan järjestää vähän eri lailla van-
hoissa ja uusissa kielissä. Edellisissä on soveliainta asettaa
kielellistä sukua koskevat säännöt eri deklinatsioonien yhtey-
teen; jälkimmäisissä ne käsiteltäköön ennen taivutusoppia ja
yhdessä jaksossa luonnollisen suvun kanssa.

Sijojen esitys muodostuu erilaiseksi eri kielissä. Ylei-
senä periaatteena voitaneen kuitenkin pitää, että *samaa muo-
toa*, jos kohta käytettynä eri funktiooneissa ja eri preposit-
sioonien kanssa, ei oleteta eri sijoiksi, vaan että tähän vaa-
dittakoon todellakin eri taivutusmuoto, tavattava kumminkin
yhdessä tai useammassa varsinaisten nominien taivutusluo-
kassa. Tämän mukaan komitea on esim. ruotsinkielessä,

samoin kuin C. J. Almqvist'in kielioppi, olettanut ainoastaan *yhden* sijan, genetiivin, paitsi *perusmuotoa*, ja ranskassa sekä englanninkielessä ei ole oletettu *yhtään* sijaa, vaikka ei ole jäänyt huomaamatta, että persoonallisilla pronomineilla kaikissa näissä kielissä on vähän rikkaampi taivutus. Tavaksi tulleesta *järjestyksestä*, jossa indoeurooppalaisten kielten sijoja luetellaan, ei komitea ole katsonut olevan syytä poiketa, etenkin kun sitä vähäistä voittoa, jonka tämmöinen muutos *yhdessä* kielessä tuottaisi, vastaisi yhtä tuntuva haitta *toisessa*; niin esim. latinassa ablatiivin siirtämistä dativiin ja akkusatiivin väliin ei sopisi pitää hyvin harkittuna, katsoen esim. saksan, kreikan ja venäjän kieleen, jotka ovat ablatiivivailla. Että suomen abessiivi ja komitatiivi on siirretty yhteen muiden abstraktisempien sijojen kanssa paikallissijojen edelle, on ainoastaan luonnollinen seuraus akkusatiivin ja instruktiivin asettamisesta genetiivin alle, jonka kanssa ne muodoltaan usein ovat yhtäläisiä.

Deklinatsioonit eli nominien taivutusluokat on, mitä tulee latinan-, saksan- ja ruotsinkieleen, katsottu parhaaksi jättää muuttamatta, semmoisiksi kuin ne jo kauan aikaa ovat olleet yleisesti hyväksytyinä. Ranskassa ja englanninkielessä ei semmoinen jako tule kysymykseenkään. Sitä vastoin komitea on kreikan, suomen ja venäjän suhteen luopunut vanhemmista jaoista ja hyväksynyt uudet yksinkertaisemmat. Kreikan nominien jako ainoastaan kahteen deklinatsiooniin on sen kautta edullinen, että se rakentuu *yhdelle varmalle jakoperustukselle*, joka on yhteinen sekä nomineille että verbeille; sen ohessa vartalon ja päätteiden johdonmukainen erottaminen, siinäkin missä jälkimmäiset ovat edellisen kanssa yhteen sulaneet, epäilemättä antavat oppilaille tieteellisesti oikean käsityksen muotojen kehkeytymisestä, joka käsitys, katsoen heidän jo edistyneempään kantaansa, ei mahda vaikeuttaa, vaan pikemmin edistääkin muotojen käytännöllistä oppimista. Samoin komitea, mitä tulee suomenkielen taivutusluokkiin, ei ole saattanut olla huomaamatta, että nuo Eurén'in kuusi luokkaa kaipaavat *läpikotaisia tunnusmerkkejä* ja että sen tähden hänen järjestelmänsä 2:n, 3:s, 4:s ynnä

osaksi 5:s luokka ovat yhdistettävät *yhdeksi*, jonka pää-tun-
nusmerkkinä on, että vartalo aina päättyy lyhyeen vokaaliin,
ei aina pitkään vokaaliin tai diftongiin, niinkuin 1:nen luokka,
eikä myöskään saata päättyä konsonanttiin, niinkuin jäljellä
olevat sanat, s. o. loput Eurén'in 5:ttä luokkaa ja 6 luokka,
jotka siis yhdessä muodostavat 3:nen luokan uudessa järjes-
telmässä. Venäjän kieliopissa on samasta syystä Akiander'in
5 deklinatsioonina yhdistetty 2:ksi, siten että maskuliinit ja
neutrit, jotka useassa suhteessa taipuvat samalla lailla, ovat
1:senä, ja feminiinit 2:sena deklinatsioonina, jonka jaon to-
distancee oikeaksi sekin seikka, että, vaikka se on tehty ai-
van itsenäisesti, ainoastaan tyyppillisten sanojen ja niiden tai-
vutusmuotojen johdolla, se on yhtäpitävä professori Busla-
jev'in mainioissa oppikirjoissa olevan jaon kanssa.

Adjektiivien taiputus lienee sopivin, myöskin lauseopilli-
seen järjestykseen katsoen, esittää erinään substantiivien tai-
vutuksesta; suomessa ja kreikassa on kuitenkin täysi syy kä-
sitellä edellisten ja jälkimmäisten deklinatsioonin yhdessä,
koska se molemmilla on aivan samanlainen, sittenkun krei-
kan kieliopissa *a-* ja *o-*deklinatsioonit on yhdistetty.

Pronominin komitea on jakanut ainoastaan viiteen lajiin,
siten että refleksiiviset — niiden resiprookkinen käytäntö myös-
kin lukuun otettuna — ynnä possessiiviset on pantu persoonallisten
alalajeiksi, sekä determinatiiviset on yhdistetty demon-
stratiivisiin. Tätä menetystapaa, joka jo latinankin suhteen
on täysin oikeutettu, puolustaa etenkin molemmissa kotimai-
sissa kielissämme oleva asianlaita: suomenkielestä puuttuu
peräti sekä refleksiivisiä — sillä eihän *itse* ilman suffiksia ole
refleksiivinen — että erityisiä determinatiivi-pronomeja, ja
muiden kielten possessiivi-pronominien sijassa, jotka oikeas-
taan ovat vain persoonallisista johdetuja adjektiiveja, on siinä
ainoastaan nuo epä-itsenäiset possessiivisuffiksit; ruotsissa
taas löytyy, samoin kuin latinassa, ainoastaan kolmannella
persoonalla refleksiiviset pronominit, eikä determinatiivisia ole
muita kuin genetiivi *dens*. Pronominiopin, samoin kuin adver-
biopin, loppuun pantakoon taulu, jossa *korrelatiiviset* ovat sa-
rakkeittain esitettyinä.

Verbiopissa on kysymys modeista ollut muutamien vaikeuksien alainen. Että nominimuodot infinitiivi, partisipi, gerundi ja supiini eivät nimeksikään ole modeihin luettavat, vaan *infiniitti-verbinä* pantavat persoonallisten, *finiittisten* muotojen vastakohtaksi, siitä on komiteassa ollut ainoastaan yksi mieli. Mutta todellisten finiitti-modien suhteen ei näy täydellistä yhtämukaisuutta saatavan aikaan, tekemättä väkivaltaa yksityisille kielille. Niinpä lienee toiselta puolen kreikkankielessä optatiivi pysytettävä indikatiivin, konjunktiivin ja imperatiivin rinnalla, kun toiselta puolen venäjässä on vain kaksi modia: indikatiivi ja imperatiivi, joista edellinen ja välistä jälkimmäinenkin samalla käypi konjunktiivina. Latinaa varten on finiitti-verbin vanha kolmia-jako indikatiiviin, konjunktiiviin ja imperatiiviin ilman muuta jätetty olemaan, kosk'ei mitään erinäisiä potentsiaalisia, konditionaalisia tai optatiivisia *muotoja* löydy. Ja sama kolmia-jako on muotooppiin katsoen säilytetty myöskin ruotsin, saksan ja suomen kieltä varten, vaikka kahdessa viimeksi mainitussa kielessä konjunktiivi on syntaktillisista syistä halkaistu kahdeksi alalajiksi.

Temporien suhteen eri kielet niin suuresti eroavat toisistaan, että täydellistä yhtämukaisuutta ei tässäkään kohden ole voitu saavuttaa, jonka tähden komitea on ainoastaan sattanut pyrkiä selvälleen ja säntilleen ilmoittamaan niitä kahta momenttia, jotka määräävät jokaisen temporin merkityksen, nimittäin: 1) *teko*, joka on joko a) *päättynyt* tai b) *päättymätön* ja jälkimmäisessä tapauksessa tavallisesti ajateltu *kestäväksi*, mutta eräissä tapauksissa myöskin *aljettavaksi*, *aijotuksi*, sekä 2) *aika*, joka on joko a) *mennyt*, b) *nykyinen* tai c) *tuleva*, kuitenkin niin, että nykyistä ja tulevaa aikaa joskus, esim. suomenkielen kaikissa modeissa ja monen muun kielen konjunktiivissa ja imperatiivissa, ei eroteta, vaan yhteisesti *menemättömänä* aikana pannaan menneen ajan vastakohtaksi. Tämän selvittämiseksi komitea on tahtonut suomen kieliopissa käytettäväksi puolustaa tuota joskus ennenkin viljeltyä *preesensi-futuuri* nimitystä sille ajallismuodolle, jota tavallisesti sanotaan „preesensiksi“, mutta

joka ei ole preesensi eikä futuuri yksistään, vaan useimmiten kumpikin yht'aikaa. — *Futurum simplex* nimen sijaan, joka ei ole ollenkaan oikeutettu ruotsin, saksan ja englannin kieliopissa, on otettu „ensimmäinen futuuri“, josta on seurannut, että *futurum exactum* on nimitetty „toiseksi futuuriksi“. Mitä vihdoin tulee ajallismuotojen järjestykseen, niin se näkyy saattavan tulla osittain erillaiseksi eri kielissä; niinpä esim. latinassa preesensi, imperfekti ja ensimmäinen futuuri, jotka aina ovat yksinkertaisia ja muodostukseltaan yhteen kuuluvia, ja jotka kaikki ilmoittavat tekemisen kestäväksi, pantakoon perfektin, pluskvamperfektin ja toisen futuurin edelle, jotka taas ovat keskenään yhtäpitäviä sekä muodoltaan että merkitykseltään; muissa kielissä sitä vastoin saattaa olla selvempi ryhmittää temporit ajan mukaan näin: preesensi ja perfekti, imperfekti ja pluskvamperfekti, ensimmäinen ja toinen futuuri. Kreikan ja ranskan kielessä saattaa ilman haittaa jättää niille omituisen ajallismuotojen jaon ja järjestyksen entiselleen, koska oppilaan sillä asteella, jolla nämät kielet tulevat luettaviksi, pitää olla tarpeeksi perehtynyt järjestelmään, voidakseen oikein käsittää nämät omituisuudet, hämmentymättä niistä.

Että *taivutuskaavoissa* vartalo ja päätteet ovat selvään erotettavat toisistaan, sekä äidinkielen käännös liitettävä eri muotoihin, ja että niissä on tavotettava mitä suurinta havainnollisuutta ja selvyyttä, on vaatimus, jota ei kukaan ajane turhaksi.

Partikkelien suhteen on jo lausuttu toivottavaksi, että korrelatiiviset adverbit helposti ylisilmäiltävällä tavalla asetetaan yhteen. Vierasten kielten prepositioiden luettelakoon niiden sijojen mukaan, joiden kanssa kutakin niistä käytetään. Konjunktsiooneihin on otettava joukko sanoja, jotka samalla ovat tai kumminkin alkuaan ovat olleet adverbeja; tämä ei kuitenkaan saata olla erehdyttävää, jos vain konjunktsioonein tunnusmerkkinä pidetään, että ne yhdistävät lauseita. Yhden uuden oppisanan „eksplanatiiviset“ semmoisille konjunktsiooneille kuin sillä, nimittäin, latinassa *nam*, *enim*, joita ennen on nimitetty „rinnastaviksi kausaaliksiksi“, on komitea

tahtonut ottaa käytäntöön välttääkseen kausaalikonjunktsoionien jakoa rinnastaviin ja alistaviin, joka ei saata vaikuttaa muuta kuin erehdystä ja hämmennystä. Alistavista konjunktsoioneista huomattakoon erittäin „yleisesti alistava“ että, att, dass, que, that, *ὅτι*, jonka komitea on tahtonut asettaa viimeiseksi, koska latinan eksplikatiivista *quod* sanaa ei sopine erottaa kausaalisesta, ja kun konjunktsoioni-lajien järjestys siis muuten tulisi toisenlainen latinassa kuin muissa kielissä. Muuten komitea on ollut sitä mieltä, että alistavien konjunktsoionien suhteen tulee noudattaa samaa järjestystä muoto-opissa kuin lauseopissa, ja että eri konjunktsoionilauseiden keskinäinen heimous määrätköön, kuinka suuri yhtämukaisuus tässä suhteen voidaan saavuttaa eri kielten kesken.

Sanain syntyoppia molempine alaosastoineen, jotka käsittelevät sanojen *johtoa* ja *yhdistystä*, tulee komitean mielestä esittää lyhykäisesti, koska kouluasteella ei mitenkään ehditä tunkeutua syvemmälle tämän opin erityispeikkoihin, eikä siitä, jos ehdittäisiinkin, olisi sanottavaa käytöllistä hyötyä. Mutta koska kuitenkin sanojen synty suomenkielessä on paljoo vähemmässä määrässä päättynyt, ja eri johdepäätteillä yleensä on paljoo selvempi-piirteiset merkitykset kuin vanhemmissa sivistyskielissä, on komitea katsonut suotavaksi, että suomen kielioppi vähän laveammin käsittelee tätä kohtaa, jossa aivan käytännöllisessäkin suhteessa vielä tarvitaan tieteellistä johdetta.

Lauseopin suhteen on varmaankin suurin erilaisuus meillä vallinnut eri kielioppien kesken, etupäässä sentähden että melkein joka kielen lauseoppiin on sekotettu käsitteitä ja oppisanoja muoto-opista, mutta myöskin siitä syystä, että kieliopin tekijät yleensä eivät ole pitäneet silmällä kieliopeusta kokonaisuudessaan, vaan ainoastaan yksityisiä kieliä, ja että ovat lähteneet eri periaatteista lauseopillisten yleiskäsitteiden suhteen. Komitea onkin kyllä oivaltanut yhtämukaisuuden tässä kohden olevan enimmin tarpeen ja myöskin mahdollisen saavuttaa, koska lauseoppi on kieliopin aatosperäisin osa ja sen täytyy lähteä yleis-inhimillisestä ajattele-

misesta sekä katsella muotoja ainoastaan ajatuksen ilmaise-
misen välikappaleina. Tässä oli tärkeä aluksi jättää päättä-
mättä, mikä kieli olisi pidettävä perustavana, ja koettaa som-
mitella *yleistä lauseoppia*, pitäen silmällä kaikkia koulukurs-
siin kuuluvia kieliä. Tästä onkin seurannut, että muutamat
olevissa kieliopeissa löytyvät oppisanat, niinkuin indoeuroop-
palaisten kielten datiiivi-objekti ja predikaatin-akkusatiivi (ynnä
-nominatiivi), joita suomenkielessä vastaa, edellistä *allatiivi*,
jälkimmäistä tavallisesti *translatiivi*; predikaatintäyteen eli
-lisän ja predikaatinnominin erottaminen suomessa, joita
muissa kielissä vastaa *yksi*, tavallisesti nominatiivissa oleva
lauseen-osa; appositioni termin käyttäminen vuoroin substan-
tiivi-attribuutin ja predikatiivi-adverbiaalin merkityksessä (la-
tinassa), ilman muuta täytyi hylätä, ja että lauseopilliset
oppisanat yleensä vähennettiin niin harvoiksi kuin mah-
dollista.

Kopula nimitystä ei komitea logillisten eikä kieliopil-
listen syiden nojassa ole tahtonut säilyttää, varsinkin kun
useimmat kieliopettajat meillä jo ovat tainneet sen hylätä.

Attributiivi, jota tähän asti on käytetty genetiivi-attri-
buutin merkityksessä, on laajennettu merkitsemään kaikkia
attribuutteja, joina on muussa sijassa kuin pääsana oleva
substantiivi ja joilla muuten ei olisi ollut mitään yhteistä
nimeä. Attribuutilla tulee siis olemaan kolme alalajia: ad-
jektiivi-attribuutti, substantiivi-attribuutti (jota tavallisesti on
nimitetty appositioniksi) ja attributiivi.

Appositsiooni termin on komitea taas säästänyt kaikille
semmoisille lauseen-osille, jotka eivät välittömästi, kuten at-
tribuutti, eivätkä merkitykseltään vaillinaisen verbin kautta,
kuten predikaatintäyte, määrää subjektia tai jotain muuta
substantiivia, vaan jotka substantiivista lausutaan merkityk-
seltään täydellisen verbin avulla. Jos komitea olisi päättä-
nyt pitää jokaisen finiittiverbin saattavan olla täydellisenä
predikaattina, niin predikaatintäyte ja appositioni olisivat
tulleet samaksi. Tietysti täytyy pitää tämä appositioni
samalla verbiä määrävänä, ja sitä saatettaisiin sentähden
katsoa eräänlaiseksi adverbiaaliksi; kuitenkin saattaa sen

aina erottaa adverbialista sen määräyksen kautta, että appositioni tarkoittaa *samaa* esinettä kuin substantiivi, mutta adverbiaali ei. Esim. lauseessa: Hän on tuomari t. tuomarina, on viimeinen sana predikaatintäytteenä, koska teon sana on yksistään ei lausu mitään hän subjektista; lauseessa: Hän istuu tuomitsemassa, on tuomitsemassa adverbiaali, ollen istuu verbin määräyksenä; lauseessa: Hän istuu tuomarina, ei tuomarina sana ole predikaatintäyte, koska predikaatti istuu ei kaipaa täytettä, eikä myöskään adverbiaali, kun ei se määrää ainoastaan verbiä; vaan se kohdistuu myös subjektiinkin (= Hän istuu + Hän on tuomarina), „tarkoittaa samaa esinettä“ kuin tämä ja on siis appositioni. Komitealta ei ole tosin jäänyt huomauttamatta, että tämä appositioni kieliäistille tuntuu paljoa välittömämmältä lauseen-osalta, kuin esim. lauseessa: Tuomarina hän on etupäässä tullut tuntemaan kansan huonot puolet, jossa appositioni selvään vastaa kausaalista sivulauseetta ja siis on yhtä kuin n. s. attributiivinen lauseenlyhennys. Mutta kun tämä erotus monessa tapauksessa on vaikea tehdä ja *joka* tapauksessa mahdoton säännöillä määrätä, ja koska muutkin lauseen-osat saattavat olla selvinä lauseen lyhennyksinä, esim. attribuutti lauseessa: Väinämöinen, laulun ponsi polveuinen, teki tiedolla venettä, tai adverbiaalit lauseessa: Tunnonvaivoissaan ja varojen sekä ystävien puutteessa, hän päätti eritä elämästä, niin komitea ei ole tahtonut rasittaa koulukielioppia tämän erotuksen selvittämiseksi tarpeellisilla säännöillä, määrityksillä ja oppisanoilla, vaan on ottanut myöskin attributiivisen lauseenlyhennyksen appositioniksi.

Lauseiden yhdistämistä koskevassa opissa tulee käsiteltäväksi semmoisia lauseita, jotka näkyvät olevan yksinkertaisten ja yhdistettyjen rajalla. Että yksi subjekti, jolla on kaksi tai useampi predikaatti, ei ole pidettävä yksinkertaisena lauseena, myöntänevät kaikki asiantuntijat, katsoen siihen, että predikaatti on lauseelle mitä tärkein, ja etenkin kun oppilaita täytyy alimmilta asteilta saakka totuttaa pitämään finiittiverbiä lauseen varsinaisena kannattajana, koska

subjekti usein kokonaan puuttuu tai on kätkettynä. Samasta syystä on päin vastoin yksi predikaatti, jolla on useampi subjekti, pidettävä *yhtenä* yksinkertaisena lauseena, varsinkin koska sitä useimmiten ei edes saata jakaa subjektien mukaan, muuttamatta predikaatin lukua, esim. Isä ja äiti ovat kuolleet. Eikä komitea myöskään pidä erityistä oppisanaa („supistettu lause“) semmoisia tapauksia varten tarpeellisenä. Toinen on tietysti laita niiden tapausten, joissa täydellisen, subjektilla ja predikaatilla varustetun lauseen *jäljessä* on toinen subjekti, joka kohdistuu samaan predikaattiin, esim. Isä kuoli ensin, ja sitten äiti. Tuollaiset lauseet ovat yhdistettyjä, ja jälkimmäinen yksinkertainen lause on *elliptinen* predikaatin puolesta.

Sivulauseista ansaitsevat ne eri huomiota, jotka alkavat kysymyspartikkelilla. Komitea ei ole näet tahtonut erottaa niitä kysyväisiä partikkeleita, joita käytetään vain sivulauseissa, esim. saksan ob ja ruotsin om, eri konjunktiosionilajiksi, koska ne löytyvät ainoastaan muutamissa kielissä, ja missä niitä on, saattavat tulla esitetyiksi konjunktiosionien yhteydessä, *kysymyspartikkelien* nimisinä. Sellaisten sanojen alkamia lauseita ei siltä tarvitse lukea konjunktiosiooni-lauseisiin, vaan ne saatetaan erottaa niistä alistettuina kysymyslauseina.

Niin sanottua *kongruensioppia* ei näy olevan syytä esittää erityisenä lauseopin osastona, vaan on soveliain jakaa se johdatukseen eli yleiseen lauseoppiin, niin että esitys subjektin ja predikaatin keskinäisestä suhteesta pannaan siihen jaksoon, jonka päällekirjoituksena on „Lauseen pääosat“, ja esitys attribuutin suhteesta pääsanaansa taas attribuutin alle. Siten oppilas toiselta puolen tulee lauseopin yleisistä, aatosperäisistä määräyksistä suorastaan jokaisen yksityisen kielen yksilö-elämään, ja toiselta puolen voidaan nyt lauseoppi ahtaammassa merkityksessä eli esitys muotojen käyttämisestä lauseessa johdonmukaisesti järjestää sanaluokkien ja niiden muotojen mukaan. Että pronominkongruensi, jota tuskin saatettanee käsitellä yleisessä lauseopissa, pannaan pronomineja koskevaan lukuun, ei sodi tätä sanaluokkain mukaista

järjestelyä vastaan. Poikkeuksia siitä järjestyksestä, jota on noudatettu muoto-opissa, ei tarvitse tulla monta. Oikeutettuna semmoisena mainittakoon kuitenkin sijojen järjestäminen sen mukaan, kuinka tärkeitä ne ovat lauseelle, eikä sen mukaan, miten ne on asetettu muoto-opissa, jos siinä suhteen, kuten latinan kieliopissa, ainoastaan on seurattu vanhaa tapaa. Eri sijojen käyttämistapoja esitettäessä on komitean mielestä niin paljon kuin mahdollista lähdettävä alkunaisesta eli perusmerkityksestä, koska tietysti tämä järjestys kielitieteellisessä suhteessa on ainoa oikea, ja jokaisen sijan yleisin merkitys, silloinkin kun se on toinen kuin alkumerkitys, on tullut oppilaalle tutuksi alkeiskirjan ja muoto-opin kautta, aikoja ennen kuin hän on ehtinyt lauseoppiin.

Adjektiivio-pissa on huomattava, että esitys ajektiivin ja sen pääsanana keskinäisestä asemasta luonnollisesti kuuluu sanain järjestysoppiin, jonka oikea paikka on lauseopin lopussa ja johon kaikki tähän kuuluva onkin koottava. Kuitenkin täytyy, asian suureen käytännölliseen tärkeyteen katsoen, jo adjektiivio-pissa olla muistutus adjektiivin asemasta, ynnä viittaus sanain järjestysoppiin. Samalla tapaa saattaa muutenkin menetellä muissa yksityisissä tapauksissa, esim. kun on puhe konditionaali-konjunktioonin poisjättämisestä ruotsissa ja saksassa, jolloin predikaatti siirretään lauseen alkuun, subjektin eteen.

Laskusanoja saatetaan käsitellä joko itsekseen tai adjektiivio-pin yhteydessä, aina eri kielten eri tarpeen mukaan. *Pronomineja* esitettäessä noudatettakoon samaa järjestystä kuin muoto-opissa.

Verbioppia sopii molempien kotimaisten kielten ynnä venäjän kieliopissa käsitellä samassa järjestyksessä, jota muoto-opissa on seurattu, syystä että modien käyttäminen ei ole erilainen pää- ja sivulauseissa. Latinassa täytyy temporit esittää ensiksi, sitten modit päälauseissa, sen jälkeen modit sivulauseissa, joiden jälkimmäisten yhteydessä sekä suorat että alistetut kysymyslauseet käsitellään. Näiden

jälkeen selitettäköön *consecutio temporum*, *nominimuotojen* käytäntö ja viimeiseksi *oratio obliqua*.

Kreikan lauseopissa, joka yleensä on esitettävä lyhimmästä tärkeimpään ja jonka tulee liittyä latinaiseen, on suotavaa, että erittäin konjunktiivin ja optatiivin esitys, jos mahdollista, käsitellään yhdessä jaksossa. Saksan, ranskan ja englannin kieliopeissa saattaa tehdä pienempiä poikkeuksia muoto-opin järjestyksestä.

Prepositioiden ja *postpositioiden* käyttäminen eri sijojen kanssa on, järjestelmän kannalta katsoen, pidettävä kuuluvana sekä sijaoppiin että partikkelioppiin; kuitenkin ei sitä tarvitse selittää molemmissa kohdissa, vaan joko toisessa tai toisessa yksistään, sen mukaan onko sijojen merkitys, kuten latinassa, vai mainittujen partikkelien, kuten suomessa, tuntuvampi.

Lauseopin lopussa tulee, niinkuin jo viitattiin, olla lyhyt luku sanojen ja myöskin lauseiden järjestyksestä, hyvien esimerkkien valaisemana.

Äidinkielen kielioffin liitteenä on lyhyt *runo-oppi* tarpeen, kuitenkin niin leveälle pohjalle rakennettu, että se riittää antamaan oikean käsityksen muidenkin uudempien kielten runorakenteesta. Mikä latinalaiselle ja kreikkalaiselle runopille on omituista, esitettäköön, niin vähän lavealti kuin koulukurssi sen vaatii, latinan kielioffin lopussa.

Kieliopillisten yleiskäsitteiden määritykset on komitea, lähtien kielen-ilmioistä, koettanut tehdä ennen kaikkea yksinkertaisia ja oppilaille helppotajuisia sekä *helppoja ulkoa oppia*. Kuvailujen käyttämistä määritysten asemesta on vältetty, koska oppilaat eivät voi niiden kautta saada kategorioiden itse käsitteitä omakseen, vaan ainoastaan mielteitä niistä, ja koska eivät sovellu ulkoa luettaviksi. Mitä tulee kysymykseen, mihin koulu-kielioppiin nämät määritykset ovat otettavat, niin saattaisi näyttää riittävältä, että ne olisivat vain yhdessä, joka kaiketi silloin olisi äidinkielen, koska se on opetuksen esineenä jo ennen oppilaan tuloa oppikouluun ynnä kaikilla sen asteilla. Mutta kun komitean mielipiteen mukaan tämän opetuksen tulee alemmilla luokilla niin vähän

kuin mahdollista vajottautua kieliopin yksityisseikkoihin, saataisi mainittu vaali sattua toisen kotimaisen kielen kielioppiin, jota kieltä aljetaan opettaa jo ensimmäisellä luokalla, kahdeksalla viikkotunnilla, — joll'ei tätäkin kieltä alussa täytyisi kokonaan esittää katsoen sen käytöllisen taidon omistamiseen, joka on saavutettava ennen 5:tttä luokkaa. Komitea on sentähden yhtynyt siihen mielipiteeseen, että määritykset ovat otettavat niin hyvin molempien kotimaisten kielten kuin niidenkin kielten kielioppiin, joilla tietopuolinen kieliopetus oikeastaan alkaa, nimittäin latinan kielen klassillisissa lyseissä ja saksan kielen reaalilyseissä. Yksityisistä määrityksistä tuskin tarvinnee muuta erittäin huomauttaa, kuin kenties sitä, että positiivia, joka vain on adjektiivin perusmuoto, ei ole pidetty vertausmuotona samassa merkityksessä kuin komparatiivia ja superlatiivia. Tosin saadaan nimittäin adjektiivin käsite ja siis positiivikin vertaamalla kahta esinettä, joista toisella on puheena oleva ominaisuus toisella ei; mutta komparatiivia ja superlatiivia käytetään ainoastaan, kun esineitä verrataan *saman*, molemmilla tai kaikilla olevan omaisuuden suhteen.

Kieliopillisten *sääntöjen* laatiminen ei ole ollut komitean asiana, jonka tähden tässä annettakoon vain muutamia vihjauksia, millaisia niiden tulee olla. Ensimmäiseksi komitea asettaa sen vaatimuksen, että ne ovat mahdollisuuden mukaan lyhyitä ja liattomia sekä yksinkertaisia ja helpottajuisia, ilman tarpeettomia abstraktsiooneja, ja sen jälkeen, että on tavotettava *yhtämukaisuutta* säännöissä, jotka esittävät samanlaatuisia ilmiöitä eri kielissä.

Niissä tapauksissa, missä vieras kieli on yhtä pitävä äidinkielen kanssa, tulee tämän yhtäläisyyden selvitä säännöstä taikka olla siinä huomautettuna, joten säännöt usein saattavat tulla lyhyempiä ja helpompia käsittää; toiselta puolen ovat taas tärkeämmät erilaisuudet niin jyrkkään kuin mahdollista tuotavat näkyviin. Yksityiset ilmiöt, niinkuin esim. runokielessä tavattavat poikkeukset, saattaa säästären ja hyvällä erotus-älyllä mainita *muistutuksissa*, ei kuitenkaan läksynä luettaviksi, vaan ainoastaan viitattaviksi.

Kieliopillinen aineisto on, etenkin mitä tulee vanhoihin kieliin, rajoitettava *klassilliseen* kielenkäytäntöön. Samoin sopii sanastollisia tai kirjoitus-opillisia ohjeita ainoastaan säästävasti ottaa kielioppiin, vaikka oppilaita tietysti aikaisin tulee totuttaa näissäkin suhteen oikeaan kielenkäytäntöön. Yleisenä sääntönä kannattaa vihdoin huomauttaa, että poikkeavaiset ja vähäpätöisemmät seikat, milloin ne mainittaviksi otetaan, ladottakoon petiti-kirjaimilla, jotta ne helposti voitaisiin erottaa säännöllisestä ja tärkeästä, joka painetaan korpuksella.

Vihdoin muistutettakoon, että muoto-opillisten *esimerkkien* tulee, samalla kuin ovat äidinkieleen käännettyinä, välittömästi valaista sääntöä, johon kuuluvat, niin että esim. substantiivien suku, sen sääntöjä esitettäissä, ilmoitetaan artikkelilla tai attribuutilla, esim. der Friede, ordo rectus, ja että sijaopissa löytyvät poikkeukset näytetään mainitsemalla juuri sitä puheena olevan sanan muotoa, joka on poikkeavainen, esim. vis sanasta: vim, vi.

Lauseopillisten esimerkkien tulee taas olla hyvin valittuja, ei ainoastaan muodon, vaan sisällyksenkin puolesta ja ylipään muodostaa täydellisiä lauseita; myöskin liitettävään niihin äidinkielen vaatimuksiin mukaan sovitettu käännös. Yksi tai kaksi sellaista esimerkkiä tarvitaan jokaiseen sääntöön, mutta sitä paitsi on suotava, että lisätään useampi esimerkki *kääntämättä*, monipuolisemmin näyttämään, kuinka sääntö kielessä toteutuu.

Kielihistorialle on tietysti koulu-kieliopissa suotava vain alhainen asema. Kuitenkin on komitea arvellut, että lyhyt esitys muotojen synnystä voidaan antaa oppilaille ylempillä asteilla ja valaista vanhemmasta kielestä tai murteista otetuilla esimerkeillä. Erittäinkin ovat ranskan kieliopissa viittaukset muotojen syntymiseen latinalaisista pidettävät suuresti opettavaisina.

Yllä lausutuita periaatteita on komitea koettanut toteuttaa niissä eri kielten kielioppien luonnoksissa, jotka ovat tähän liitettyinä. Että nämät kooltaan ja laveudeltaan eivät ole keskenään yhtäpitäviä, tulee siitä, että komitea on toi-

mittanut muutamia yhden kieliopin osia seikkaperäisemmin kuin vastaavia osia toisessa, silloin kun komitean mielestä uusi latu toisessa tai toisessa kohdassa oli hiihdettävä. Etenkin on suomenkielisille kouluille ajottu kielioppi luonnosteltu muita täydellisemmin, oppisanojen ja mallikelpoisen lausetavan vakauttamiseksi.

Allekirjoittanut Godenhjelm on ollut osallisena komitean työssä kieliopillisia luonnoksia tehtäissä molemmista kotimaisista kielistä ynnä saksan kielestä ja allekirjoittanut Genetz on otettu komitean sihteeriksi. Helsingissä heinäk. 29 p. 1886.

Carl Synnerberg.

Carl Joh. Lindeqvist.

Joh. Gabr. Geitlin.

B. F. Godenhjelm.

Arvid Genetz.

LUONNOS.

SUOMEN KIELIOPIN

LUONNOS.

SUOMEN KIELIOPIN

Johdatus.

Kieliooppi

LUONNOS.

I. Alkeisoppi

Sen osaa ovat: I. Alkeisoppi, joka käsittelee kielen rakennusta yms. niiden merkittävimmistä kirjoituksista ja sentähden jakautuu:

A. Äänneoppi ja

B. Oikeinkirjoitusoppi.

II. Muotooppi (etymologia), joka käsittelee sanojen syntymä ja laatuun ja alle jakautuu:

A. Sanan synonyymiooppi ja

B. Sanan laatuoppi.

III. Koska sanat syntyä monessa tapauksessa nojautuen laatuun ja laatuun, sovelletaan jatkuvasti ensi.

III. Lauseoppi (syntaksi), joka käsittelee lauseiden järjestämistä lauseiksi. -- Liite: Runtooppi.

SUOMEN KIELIOPIN

LUONNOS.

Johdatus.

Kielioppi on kielen lakien esitys. Sen osina ovat:

I. Alkeis-oppi, joka esittelee yksityisiä kielen ään-teitä ynnä niiden merkitsemistä kirjoituksessa ja sentähden jakautuu:

- A. Äänneoppiin ja
- B. Oikeinkirjoitus-oppiin.

II. Muoto-oppi (etymologia), joka käsittelee sanojen syntyä ja taivutusta ja siis jakautuu:

- A. Sanain syntyoppiin ja
- B. Sanain taivutus-oppiin.

Muist. Koska sanojen synty monessa tapauksessa nojautuu taivutuksen lakeihin, esitetään jälkimmäinen ensin.

III. Lauseoppi (syntaksi), joka käsittelee sanojen jär-jestämistä lauseiksi. — Liite: Runo-oppi.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

I Luku. Kielen äänteet ja kirjaimet.

§ **Äänteiksi** sanotaan yksinkertaisimmat osat, joista kielen sanat ovat muodostuneet. Äänteistä muodostuu tavuita ja tavuista sanoja. Suomen kielen sanoissa on kaksi kolmatta äännettä, jotka ovat kahta lajia:

1) **Vokaaleja** (ääntiöitä), jotka yksinään saattavat muodostaa tavuita; niitä on kahdeksan, nimittäin *a*-äänne, *e*-äänne j. n. e., jotka merkitään vastaavilla kirjaimilla: *a*, *e* j. n. e.

2) **Konsonantteja** (kerakkeita), jotka ainoastaan vokaalien kanssa yhdessä saattavat muodostaa tavuita; niitä on suomen kielen sanoissa neljätoista, nimittäin *d*-äänne, *h*-äänne j. n. e., jotka merkitään vastaavilla kirjaimilla: *d*, *h* j. n. e., ynnä *eng*-äänne ja aspiratsiooni.

Muistutuksia eräistä äänteistä: *d*-äänne, aspiratsiooni; vieraskieliset *b*-, *f*-, *g*-, *z*-, (= ven. *з*-), *sh*- (= ven. *ш*-), *zh*- (= ven. *ж*-), *kh*- (= ven. *х*-) ja *th*- (= englann. *th*-)äänne.

§ Äänteet merkitään kirjoituksessa **kirjaimilla** (äänteenmerkeillä). Suomen kieltä kirjoitettaessa käytetään 28 kirjainta:

<i>a</i> ,	jolla	merkitään	<i>a</i> -äänne,
<i>b</i> ,	"	"	<i>b</i> - "),
<i>c</i> ,	"	"	<i>s</i> - ja <i>k</i> - "),
<i>d</i> ,	"	"	<i>d</i> - " ,
<i>e</i> ,	"	"	<i>e</i> - " ,
<i>f</i> ,	"	"	<i>f</i> - " ,
<i>g</i> ,	"	"	(<i>g</i> - "),
<i>h</i> ,	"	"	<i>h</i> - " ,
j. n. e. <i>i</i> , <i>j</i> , <i>k</i> , <i>l</i> , <i>m</i> , <i>n</i> , <i>o</i> , <i>p</i> ,			

(*q*, jolla merkitään *k*-ääne)

r " " *r*- " "
j. n. e. *s*, *t*, *u*, *v*,

(*x*, jolla merkitään *ks*-äänteet)

y, " " *y*-ääne,

(*z*, " " *z*- ja *ts*-äänteet)

(*ā*, " " *o*-ääne)

ä, " " *ä*- "

ö, " " *ö*- "

Muutamia yksinkertaisia äänteitä merkitään myös kaksoiskirjaimilla: *ng*, joilla merkitään *eng*-ääne, j. n. e.: *kh*, *sh*, *zh*, *th*.

Vokaalit jakautuvat sävelensä mukaan:

§

a) mataliin (l. koviin): *a*, *o*, *u*.

b) korkeihin (l. pehmeihin): *ä*, *ö*, *y*; *e*, *i*.

Muist. Matalien ja korkeiden vokaalien erotus sävelen korkeuden suhteen huomataan selvimmin, jos ne kuiskahten äännetään perätysten, esim. *u* ja *y*, *o* ja *ö*, *a* ja *ä*.

Suun muodon eli ääniväylän aukeuden suhteen jaetaan vokaalit:

a) avoimiin: *a*, *ä*;

b) puoliavoimiin: *o*, *e*, *ö*;

c) umpinaisiin: *u*, *i*, *y*.

(Taulu petitillä vokaalien molemmista jaoista.)

Konsonantit jakautuvat ääntämistavan mukaan:

§

a) Umpinaisiin (mutae), joista ovat

1) soinnittomia (tenues) *p*, *t*, *k*;

2) soinnillisia (mediae) *b*, kova *d*, *g*.

b) Suhuääntesiin (spirantes), joista ovat

1) soinnittomia (*f*, *th*), *s*, (*sh*, *kh*), *h*, (aspir.);

2) soinnillisia: *v*, suom. *d*, (*z*, *zh*), *j*.

c) Nenä-äänteisiin (nasales): *m*, *n*, *eng*-ääne.

d) Täryäänteisiin (liquidae): *l*, *r*.

Muist. Suhu-, nenä- ja täryäänteitä sanotaan yhteisellä nimellä pehmeiksi, ja soinnittomia umpinaisia (*p*, *t*, *k*) äänteitä niiden vastakohtana koviksi.

Ääntämiskohdan mukaan jakautuvat konsonantit seuraavalla tavalla:

- a) Huuliäänteisiin (labiales): *p, (b), m, (f), v.*
 b) Hammas-äänteisiin (dentales): *t, (kova d), n, (th), s, (sh),* suom. *d, (z, zh), l, r.*
 c) Kurkku- l. suulaki-äänteisiin (gutturales): *k, (g), ng, (kh), h, (aspir.), j.*
 (Taulu konsonanttien molemmista jaoista petitillä.)

§ **Diftongi** (kaksois-ääntiö) on kahden samaan tavuuseen kuuluvan, (eri) vokaalin yhdistys (joista edellisellä on korko). Diftongeja on suomen kirjakielessä 16. Ne ovat kahta lajia:

- 1) Aukenevaisia: *uo, yö, ie.*
- 2) Umpipäätteisiä, jotka ovat
  - a) *u*-päätteisiä: *au, ou, eu, iu;*
  - b) *y*-päätteisiä: *äy, öy (ey Kalevalan kielessä);*
  - c) *i*-päätteisiä: *ai, oi, ui, äi, öi, yi, ei.*

Missä tavuissa erilaisia diftongeja käytetään suomen kielessä.

II:nen luku. Tavuut ja sanat.

§ Vokaalit ja diftongit yksinään tai yhteydessä yhden tai useamman konsonantin kanssa muodostavat **tavuita**. Yhdestä tai useammasta tavuusta muodostuu **sana**.

Muist. Tavuu on se äänne määrä, jonka yhdellä painalluksella uloshengitetty ilma synnyttää.

§ **Avonainen ja suljettu tavuu.**

§ Missä tavuiden ja sanojen osissa mitkin konsonantit saattavat olla.

§ **Vokaalisointu** on se suomenkielen omituisuus, että jokainen sana on joko korkeavokaalinen ja vaatii päätteisiin pelkkiä korkeita vokaaleja, tai matalavokaalinen ja vaatii päätteisiin matalat vokaalit *a, o, u* korkeiden *ä, ö, y* vokaalien sijaan.

Korkeavokaalisessa sanassa on pelkkiä korkeita vokaaleja.

Matalavokaalisessa sanassa on kumminkin yksi matala vokaali; mutta matalain vokaalien ohessa saattaa siinä olla korkea *e* tai *i* (ei *ä*, *ö*, *y*).

Päätteet kahtalaisia.

III:as luku. Korke ja laajuus.

Korke = suurempi äänen voima. Tavuut korollisia § tai korottomia.

1) Pääkorke ja sivukorke.

Muist. Sävelen korotus sattuu yhteen vahvemman äänen kanssa.

2) Sanakorke ja lausekorke.

1 *Muist.* Oratoorinen korke.

2 *Muist.* Runokorke.

Laajuus = ääntämis-aika. §

a) lyhyet ja pitkät äänteet.

Muist. Umpinaisten konsonantti-äänteiden pituus.

b) Lyhyet ja pitkät diftongit.

c) Tavuut ovat laajuudeltaan lyhyitä, pitkiä tai keskiarvoisia.

1) *Lyhyt* on jokainen lyhytvokaalinen avonainen tavuu.

2) *Pitkä* on jokainen pitkävokaalinen tai pitkädiftonginen tavuu.

3) *Keskiarvoinen* on jokainen lyhytdiftonginen tai suljettu lyhytvokaalinen tavuu.

IV:äs luku. Äänteiden muutokset.

Pitkien vokaalien ja diftongien muutokset. §

Lyhyiden vokaalien muutokset. §§

Kovien konsonanttien pehmeneminen suljetussa tavuussa. §§

Typistyminen. §§

- §§ Supistuminen.
§ Muita äänteiden muutoksia.

B. Oikeinkirjoitus-oppi.

I:nen luku. Kirjainten oikeasta käyttämisestä.

- § Pitkien vokaalien merkitseminen.
§ *Eng*-äänteen merkitseminen.
§ Iso alkukirjain.
§ Tavuujaako (Kirjoitus noudattaa ääntämistä).
§ Tavalliset lyhennykset.

II:nen luku. Välimerkeistä.

- § Varsinaiset välimerkit.
§ Muut kirjoitusmerkit.

II. Muoto-oppi.

Johdatus.

Sanat jakautuvat kolmeen luokkaan: 1) **nomineihin**, 2) **verbeihin**, 3) **partikkeleihin**.

1) **Nomini** (nimisana) on semmoinen sana, joka nimittää mikä tai mimmoinen jokin on. Nominin ovat kahta lajia: substantiiveja ja adjektiiveja.

a) **Substantiivi** (esinesana) on nomini, joka nimittää mikä jokin on.

Substantiivi on:

1) Yleisnimi (appellatiivi), kun se on kaikkien samaan lajiin kuuluvien esineiden yhteisenä nimenä, esim. *kirja, hevonen, poika*.

2) Erisnimi (propri), kun se on yhden esineen erityisenä nimenä, esim. *Runeberg, Turku, Musti*.

3) Ainesana (subst. materiae), kun se on aineen nimenä, esim. *lumi, jauho, tuli*.

4) Ryhmäsana (kollektiivi), kun se yksikössä ollen ilmaisee monta yhteenkuuluvaa esinettä, esim. *laivasto, poikue, sotaväki*.

Substantiivit jakautuvat merkityksensä mukaan konkreetisiin ja abstraktisiin.

1) Konkreetiset substantiivit ovat henkilöön, eläinten, kappaleiden nimiä, esim. *mies, susi, leppä, pöytä; Jumala, enkeli*.

2) Abstraktiset substantiivit ovat ominaisuuden, toiminnan, tilan nimiä, esim. *ahkeruus, kirjoittaminen, uni*.

b) **Adjektiivi** (laatusana) on nomini, joka nimittää mimmainen jokin on.

Sitä paitsi luetaan nomineihin:

c) **Laskusanat**, jotka ilmoittavat määrätyn luvun tai järjestyksen.

d) **Pronominit** (asemosanat), joita käytetään substantiivien tai adjektiivien sijassa.

2) **Verbi** (teónsana) on semmoinen sana, joka ilmaisee jostakin esineestä toiminnan tai tilan.

3) **Partikkeli** (apusana) on jokainen sana, joka ei ole nomini eikä verbi. Partikkelit ovat 4 lajia: adverbeja, (prepositiooneja ja) postpositiooneja, konjunktiooneja ja interjektiooneja.

a) **Adverbi** (määräyssana) on partikkeli, jota käytetään määräämään verbejä tai adjektiiveja paikan, ajan, tavan tai jonkun muun seikan suhteen.

Muist. Muutamat adverbit saattavat myöskin määrätä toisia adverbeja, esim. *sangen usein*.

b) **Prepositiooni** ja **Postpositiooni** (etu- ja jälkisanana) on partikkeli, joka asetetaan substantiivin viereen ilmoittamaan substantiivin ja jonkin muun sanan keskinäisen suhteen.

c) **Konjunktiooni** (sidesana) on partikkeli, jota käytetään yhdistämään lauseita tai samanlaisia lauseen-osia.

d) **Interjektiooni** (kiihtosana) on partikkeli, joka ainoastaan ilmaisee tunteen.

A. Sanain taivutusoppi.

Johdatus.

Vartalo ja taivutuspäätteet.

Muist. Semmoisia taivutuspäätteitä, joiden jälkeen säännöllisesti liitetään toisia erilaisia päätteitä ja jotka siis, sanan vartaloon liittyen, muodostavat ikäänkuin erityisiä taivutusvartaloita, sanotaan **tunnuksiksi** (karaktereiksi).

I:nen luku. Nominin.

a) **Substantiivien ja adjektiivien deklinatsiooni.**

§ Nominien yleistä taivutusta sanotaan **deklinatsiooniksi**. Siinä huomataan eri luvut ja sijat.

§ Substantiivien ja yleensä nominien **luku** on kahtalainen: yksikkö (singulaari) ja monikko (pluraali).

Muist. Substantiivit, joita käytetään ainoastaan monikossa.

§ **Sijoja** ovat ne eri muodot, jotka substantiiveilla ja nomineilla yleensä on sen mukaan, kuinka niitä kulloinkin lauseessa käytetään. Sijoja on suomen kielessä 15: nominatiivi, genetiivi, akkusatiivi, instruktiivi, komitatiivi, abessiivi; — essiivi, partitiivi, translatiivi; — inessiivi, elatiivi, illatiivi; — adessiivi, ablatiivi, allatiivi.

§§ Taivutuksen **yleiset säännöt**.

§ **Taivutusluokat.** Deklinatsioonin suhteen substantiivit ja muut nominin jakautuvat kolmeen luokkaan, jotka helpoimmin erotetaan toisistaan yks. partitiivin mukaan j. n. e.

1. Ensimmäinen luokka.

Tunnusmerkkejä: yksi vartalo, joka päättyy pitkällä vokaalilla tai diftongilla y. m.

Jako kahteen lahkoon.
 Mitkä sanat niihin kuuluvat.
 Taivutuskaavoja (myöskin adjekt.).
 Muistutuksia.

2. Toinen luokka.

Tunnusmerkkejä: yksi vartalo, joka päättyy lyhyellä vokaalilla y. m.

Tähän kuuluvat sanat.
 Neljä ryhmää loppuvokaalien mukaan.
 Taivutuskaavoja.
 Muistutuksia.

3. Kolmas luokka.

Tunnusmerkkejä: kaksi vartaloa, typistymätön ja typistynyt y. m.

Jako kahteen lahkoon.
 Niihin kuuluvat sanat.
 Taivutuskaavoja.
 Muistutuksia.

b) Adjektiivien komparatsiooni.

Suomen kielen adjektiiveilla on huomattava, paitsi **lu- § kuja** ja **sijoja**, jotka ovat samat kuin substantiiveilla, myöskin komparatsiooni.

Komparatsiooni (vertailu) on se adjektiivien taivutus, § jolla verrattaessa ilmoitetaan ominaisuuden olevan suurem-
 massa tai suurimmassa määrässä. Perusmuotonsa ohessa, joka nimitetään positiiviksi, esim. *iso, köyhä*, on adjektiiveilla kaksi vertausmuotoa:

Komparatiivi, joka ilmaisee ominaisuuden olevan suurem-
 massassa määrässä, esim. *isompi, köyhempi*.

Superlatiivi, joka ilmaisee ominaisuuden olevan suurim-
 massassa määrässä, esim. *isoin, köyhin*.

Komparatiivin ja superlatiivin muodostus siten, että perusmuotoon liitetään tunnukset *mpa* ja *impa*.

Säämötön ja vaillinainen komparatsiooni.

1 *Muist.* Vertausmuotojen deklinatsiooni.

2 *Muist.* Substantiivien komparatsiooni.

c) Laskusanat.

§ Perusluvut ja järjestysluvut.

Yksinkertaiset laskusanat.

Yhdistetyt laskusanat.

Laskusanojen deklinatsiooni.

Epämääräiset laskusanat y. m.

d) Pronominit.

§ Pronominit ovat joko substantiivisia tai adjektiivisia ja taipuvat eri luvuissa ja sijoissa.

Pronominit ovat viittä lajia: personaali-, demonstratiivi-, interrogatiivi-, relatiivi- ja indefiniittipronomineja.

1) Personaalipronominit.

Kaikki ovat substantiivisia.

Vartalot ja deklinatsiooni.

Personaalipronominien genetiivien asemesta ja niiden ohessa käytetään n. s. possessiivisuffikseja, jotka ilmoittavat omistajan; nämät ovat: . . .

Muist. Vokaalinpitennys ja *n* 3 p:n suffiksina.

Säännöt suffiksien liittamisestä.

Tähän kuuluu myöskin *itse* sana, muissa sijoissa paitsi nominatiivissa käytettynä possessiivisuffiksien kanssa refleksiivipronominina.

Resiprokipronominina käytetään *toinen* sanaa joko yksin ja taivutettuna monikossa monikollisen suffiksin kanssa tai kaksinaisena yksikössä, ensin (tavall. nominatiivissa) ilman suffiksia ja sitten (taivutettuna) suffiksin kanssa, esim. *He rakastavat toisiansa l. toinen toistansa.*

2) **Demonstratiivipronominit** (osottavaiset) ovat: *tämä, tuo, se*, sekä *itse*. Ne ovat sekä substantiiveja että adjektiiveja.

Taivutus.

Käytetään myös determinatiivisesti, etenkin *se*.

3) **Interrogatiivipronominit** (kysyväiset) ovat: *kuka, ken, mikä, kumpi* ja *kumpainen*. *Kuka* ja *ken* ovat substantiivisia, muita käytetään sekä substantiiveina että adjektiiveina.

Taivutus.

4) **Relatiivipronominit** (takakohtaiset) ovat *joka* ja harvinainen *jompi* (*kuka, ken, mikä* j. n. e.).

Ne ovat sekä substantiiveja että adjektiiveja.

Taivutus.

Muist. Relatiivipronomini saattaa myös viitata kokonaiseen lauseeseen.

5) **Indefiniittipronominit** (epämääräiset) ovat:

a) Interrogatiivi- tai relatiivipronomineista syntyneitä.

b) Muita: *ainoa* (*ainokainen, ainoinen*), *eräs* j. n. e.

Pronominaalit, muodostuneet päätteillä *-kalainen, -lainen, -moinen* y. m.

II:nen luku. Verbit.

Johdatus.

Verbit ovat merkitykseltään transitiivisia tai intransitiivisia.

1) **Transitiivinen** (kohteellinen) verbi lausuu tekemisen, jonka ajatellaan suorastaan kohtaavan jotakin, esim. *Hevonen vetää auraa. Opettaja avasi kirjan.*

Transitiivi-verbi tunnetaan siitä, että sillä saattaa olla objekti.

2) **Intransitiivinen** (kohteeton) verbi lausuu joko tilan tai semmoisen toiminnan, jota ei ajatella suorastaan kohtavaksi jotakin, esim. *Minä miellyn siihen. Vanhus lepää.*

Intransitiivinen verbi tunnetaan siitä, että sillä ei saata olla objektia.

§ Verbein taivutuksessa, joka sanotaan **konjugatsiooniksi**, huomataan päämuodot, finiitti- ja infiniittiverbi, modit ja nominaalimuodot, temporit, luvut ja persoonat.

§ Verbin **päämuodot** ovat aktiivi ja passiivi.

1) Aktiivi ilmaisee, että subjekti on jossakin toiminnassa tai tilassa, esim. *Mies kyntää, kävelee.*

2) Passiivi ilmaisee, että subjekti on jonkin toiminnan alaisena, esim. *Minä tulin haavoitetuksi. Pelto on kynnettävänä.*

Muist. Suomenkielessä ei ole persoonallisia passiivimuotoja, niinkuin useimmissa muissa kielissä, vaan niiden asemasta käytetään joko passiivisia johdannaisia, esim. *Minä haavoituin*, taikka käytetään tavallisemmin persoonan suhteen määräämätöntä aktiivista muotoa, jolla siis ei saata olla subjektiä, vaan objekti, esim. *Minut l. minä haavoitettiin (= määräämätön henkilö haavoitti minut).* *Peltoa kynnetään.* — Mutta koska tätä määräepersonatonta aktiivista tavallisesti käytetään vastaamaan muiden kielten passiivia, ja sen partisiipeilla saattaa olla todellinen passiivinen merkitys (katso 2:sen kappaleen esimerkkejä), niin se nimitetään myöskin passiiviksi. Ja tämän persoonattoman muodon eli passiivin vastakohtana sanotaan määräepersonallista aktiivista persoonalliseksi muodoksi eli vain aktiiviksi.

Molemmat muodot löytyvät kaikilla verbeillä paitsi passiivia persoonattomilla, semmoisilla kuin: *pitää, täytyy, tuulee, sataa.*

§ **Refleksiiviseksi** (itsekohtaiseksi) sanotaan verbi, kun se ilmoittaa objektiksi saman persoonan, joka on subjektina, esim. *Hän kätkeytyy (= kätkee itsensä), kätkihe (= kätki itsensä).*

§ Jokainen verbi jakautuu kahteen osaan:

1) **Finiittiverbiin**, joka lausuu tekemisen jostakin esineestä, esim. *luen, lukisin, lue.*

2) **Infiniittiverbiin**, joka ainoastaan ilmoittaa tekemisen, lausumatta sitä mistään (määrätystä) esineestä, esim. *lukea, lukeminen, lukeva, luettu.*

§ Finiittiverbi lausuu tekemisen jostakin esineestä kol-

mella tavalla, jonka tähden siihen kuuluu kolme n. s. tapaa eli **modia**.

1) Indikatiivi (tositapa) ilmoittaa tekemisen todelliseksi, esim. *luen, luin*.

2) Konjunktiiivi ilmoittaa tekemisen ajatelluksi; se jakautuu:

a) Potentsiaaliin (mahtotapa), joka ilmoittaa ajatellun tekemisen mahdolliseksi, esim. *lukenen, lienen lukehut*.

b) Konditsionaaliin (ehtotapa), joka ilmoittaa tekemisen ehdon-alaiseksi (ilmoittaa olettamuksen vastoin todellisuutta), esim. *lukisin, olisin lukehut*.

3) Imperatiivi (käsky tapa) ilmoittaa tekemisen käsketyksi, esim. *lue, lukekoon*.

1 *Muist.* Finiittiverbillä on suomenkielessä erilainen myöntävä ja kieltävä muoto, esim. *luen, en lue*.

2 *Muist.* Optatiivi (toivotapa).

Infiittiverbin muodostavat useammat **nominaalimuodot**; nämät ovat joko substantiivisia: infitiivejä, tai adjektiivisia: partisipeja.

1) Infinitiivejä (nimitapa) käytetään ainoastaan nimitämään tekemistä; niitä on suomenkielessä neljä, joista passiivissa kuitenkin käytetään ainoastaan kahta (2:sta ja 3:tta), esim. *lukea, lukiessa, lukeman, lukeminen; luettaessa, luettaman*.

2) Partisipit (laatutapa) ilmoittavat tekemisen (l. tilan) ominaisuutena; niitä on kummassakin päämuodossa kaksi: ensimmäinen ja toinen.

a) Ensimmäinen partisipi ilmoittaa päättymättömän (s. o. joko kestävä t. aijotun) tekemisen, esim. *lukeva, luettava*.

b) Toinen partisipi ilmoittaa päättyneen tekemisen, esim. *lukenut, luettu*.

Niinkuin partisipit, samoin finiittiverbikin ilmoittaa tekemisen joko **päättymättömäksi** (actio imperfecta) tai **päättyneeksi** (actio perfecta), esim. *luen — olen lukehut, lukehen*

— *lienen luenut, lukisin — olisin luenut, lukekoon — olkoon luenut*. Mutta sen ohessa finiittiverbi aina myöskin ilmoittaa tekemisen **ajan**.

Tekemisen aika on kahtalainen: *a) menemätön*, s. o. joko nykyinen tai tuleva (tempus praesens ja tempus futurum), ja *b) mennyt*, (tempus praeteritum), esim. *luen* (par'aikaa t. vastedes) — *luin* (eilen, muinoin).

Finiittiverbillä on sen tähden suomenkielessä seuraavat **temporit** (ajallismuodot):

a) Menemätöntä s. o. nykyistä tai tulevaa aikaa varten:

1) Preesensi-futuuri (tavallisesti nimitetty preesensiksi = *kestämä*) ilmoittaa, että jotakin *tapahtuu*, s. o. päättymättömän tekemisen nyky- tai tulevassa ajassa, esim. *luen*.

Muist. Yhdistetty preesensi-futuuri (aikoma), esim. *olen lukeva*, ilmoittaa päättymättömän tekemisen ajotuksi (t. aljettavaksi) nykyisessä tai tulevassa ajassa.

2) Perfekti (perf. praesentis et futuri = *päättymä*) ilmoittaa, että jotakin *on tapahtunut*, s. o. päättyneen tekemisen nyky- tai tulevassa ajassa, esim. *olen luenut*.

b) Mennyttä aikaa varten:

3) Imperfekti (entis-*kestämä*) ilmoittaa, että jotakin *tapahtui*, s. o. päättymättömän tekemisen menneessä ajassa, esim. *luin*.

Muist. Yhdistetty imperfekti (entis-aikoma), esim. *olin lukeva*, ilmoittaa päättymättömän tekemisen menneessä ajassa ajotuksi (t. aljettavaksi).

4) Pluskvamperfekti (entis-päättymä) ilmoittaa, että jotakin *oli tapahtunut*, s. o. päättyneen tekemisen menneessä ajassa, esim. *olin luenut*.

Kaikki ajallismuodot löytyvät ainoastaan indikatiivissa.

Yllä mainituista temporeista saadaan ainoastaan preesensi-futuuri ja imperfekti verbin taipumisen kautta, ja niitä sanotaan sentähden yksinkertaisiksi. Muut temporit, joita sanotaan yhdistetyiksi, syntyvät siten, että apuverbi *olla* ja pääverbin II partisipi yhdistetään.

Yksinkertaisen konjugatsioonin yleiset säännöt. §§

Yhdistetyt verbin-ajat. §

Apuverbin taivutus. §

Kolme **taivutusluokkaa.** Verbit jakautuvat konjugatsioonin suhteen kolmeen luokkaan, jotka helpoimmin erotetaan toisistaan aktiivin imperatiivin preesensin yksikön 3 persoonan mukaan j. n. e. §

1. Ensimmäinen luokka.

Tunnusmerkkejä: yksi vartalo, joka päättyy pitkään vokaaliin t. diftongiin, y. m.

Jako kahteen lahkoon.

Mitkä sanat niihin kuuluvat.

Täydellinen taivutuskaava.

2. Toinen luokka.

Tunnusmerkkejä: yksi vartalo, joka päättyy lyhyeen vokaaliin, y. m.

Tähän kuuluvat sanat.

Neljä ryhmää loppuvokaalin mukaan.

Taivutuskaavoja.

3. Kolmas luokka.

Tunnusmerkkejä: kaksi vartaloa, tyypistymätön ja tyypistynyt, y. m.

Jako kahteen lahkoon.

Mitkä sanat niihin kuuluvat.

Taivutuskaavoja.

Kielteiset muodot. §

Refleksiiviset muodot (petitillä). §

III:as luku. Partikkelit.

A. Adverbit.

§ Jako merkityksen suhteen lokaalisiin, temporaalisiin ja modaalisiin.

Jako muodon suhteen.

Korrelatiiviset adverbit.

Kysymyspartikkelit.

B. Postpositiooneista

§ käytetään monta myös nominien edessä, **prepositiooneina**, ja niiden ohessa käytetään substantiivia joko geneetiivissä tai partitiivissa (ks. Lauseoppiin).

Jako muodon suhteen.

Muist. Jako merkityksen suhteen.

C. Konjunktsioonit.

1) Rinnastavat:

- §
- a) Kopulatiiviset.
  - b) Disjunktiiiviset.
  - c) Adversatiiviset.
  - d) Konklusiiviset.
  - e) Eksplanatiiviset, esim. *sillä, näet*.

2) Alistavat:

- a) Konsekutiiviset.
- b) Finaaliset.
- c) Kausaaliset.
- d) Temporaaliset.
- e) Konditionaaliset.
- f) Konsessiiviset.
- g) Komparatiivinen.
- h) Eksplikatiivinen (yleiseen alistava): *että*.

§ D. Interjektsioonit.

B. Sanain syntyoppi.

Syntynsä suhteen sanat ovat kolmea lajia: **kanta-** § **sanoja, johdettuja** (johdannaisia) ja **yhdistettyjä** (yhdyssanoja).

I:nen luku. Johto.

A. Nominien johto.

1. Substantiivit.

a) Verbeistä johtuvien substantiivien merkitykset §§ ja päätteet.

b) Substantiiveista johtuvien merkitykset ja päätteet.

c) Adjektiiveista: ominaisuudennimet.

2. Adjektiivit.

a) Substantiiveista johtuvien merkitykset ja päät- §§ teet.

b) Adjektiiveista: deminutiiviset.

B. Verbien johto.

a) Verbeistä johtuvien verbien merkitykset ja päät- § teet.

b) Nominivartaloista johtuvien merkitykset ja § päätteet.

c) Onomatopoetiset. §

II:nen luku. Yhdistys.

Perussana ja määräyssana. §

Nominien yhdistys. §§

Muist. Yhdistetyistä verbeistä.

III. Lauseoppi.

Johdatus.

(Yleinen lauseoppi.)

§ **Lause** on ajatuksen kielellinen ilmaus. Siinä lausutaan finiittiverbin avulla toiminta, tila tahi ominaisuus jostakin esineestä, esim. *Aurinko paistaa. Koira makaa. Maa viheriöitsee.*

1 *Muist.* Lause saattaa sisältää a) väitteen, esim. *Kevät tulee;* b) kysymyksen, esim. *Tuleeko kevät?* c) toivomuksen, esim. *Tulkoon kevät!* d) käskyn t. kehotuksen, esim. *Tule, kevät!* e) huudahduksen, esim. *Kuinka myöhään kevät tulee!*

2 *Muist.* Lausejaksosta katso välimerkki-oppia.

§ Lauseessa on kaksi pääosaa: **subjekti** (alus) ja **predikaatti** (maine). Subjekti on se, josta jotakin sanotaan; predikaatti on se, mikä subjektista sanotaan.

Muist. Huomattava on, että finiittiverbi, koska sen päätte ilmaisee sen, josta jotakin sanotaan, sisältää sekä subjektin että predikaatin ja siis yksin saattaa olla lauseena, esim. *luen, lukevat.* Persoonattomat verbit käytetään aina ilman subjektisanaa, esim. *tuulee, sataa, täytyy.*

§ *Subjektina* on tavallisesti substantiivi (tai substantiivipronomini), joka on nominatiivissa tai partitiivissa, esim. *Mies kyntää. Vettä sataa. Sinä luet.*

Subjektina saattaa myöskin olla substantiivisesti käytetty adjektiivi (laskusana, partisipi), tai infinitiivi tai mikä sana hyvänsä, ja joskus kokonainen lause (subjektilause), esim. *Nuoret iloitsevat. Kaksi kaatui. Jääneet pakenivat.* „Eilen“ on adverbi. *Hyvä on, että tulit.*

Kun nomini on subjektina, niin se pannaan:

a) Nominatiiviin, jos . . .

b) Partitiiviin, jos . . .

Predikaattina on finiittiverbi joko yksin tai yhdessä § predikaatintäytteen kanssa, esim. *Poika lukee. Poika on ahkera.*

Predikaatintäytettä vaatii *olla* verbi ynnä muutamat muutkin merkitykseltään vaillinaiset verbit; semmoisia ovat *tulla, jäädä* (joksikin), *pysyä* (jonakin).

Muist. *Olla* verbi saattaa myös yksinkin *olla* predikaattina, kun se merkitsee olemassa olemista, oleskelemista, jollakin tavalla olemista. Samoin *tulla, jäädä* (johonkin), *pysyä* (jossakin).

Predikaatintäytteenä on tavallisesti *a)* adjektiivinen tai § *b)* substantiivi; tällöinen adjektiivinen tai substantiivinen predikaatintäyte asetetaan:

1) nominatiiviin, kun . . . esim. . . .

2) partitiiviin, kun . . . esim. . . .

3) essiiviin, kun . . . esim. . . .

4) translatiiviin, kun . . . esim. . . .

Predikaatintäytteenä saattaa sitä paitsi olla *c)* genetiivissä oleva substantiivi (tai substantiivinen pronomini), esim. *Maa on kuninkaan. Kirjat ovat minun.*

Muist. Nominatiivissa, essiivissä tai translatiivissa oleva substantiivinen predikaatintäyte tarkoittaa samaa esinettä kuin subjekti; partitiivissa oleva tavallisesti ilmoittaa kokonaisuuden, jonka osana subjekti on; genetiivissä oleva taas ilmoittaa subjektin omistajan.

Subjektin ja predikaatin keskenäinen sopu. §

Lauseen sivu-osat.

Lauseen pääosat saatetaan tarkemmin määrätä **attribuutilla, objektilla, adverbialilla ja appositionilla.** Nämä ovat lauseen sivu-osia (kasvuja) ja saattavat itsekin saada määräyksiä.

Se sana, jolla on määräys, nimitetään tämän suhteen pääsanaksi.

Attribuutti on sellainen määräys, joka välittömästi (ilman verbin apua) liitetään substantiiviin. §

Attribuuttina on tavallisesti:

1) Adjektiivivi (adjektiivinen pronomini, laskusana, partisiipi), joka on samassa luvussa ja sijassa kuin pääsana, n. s. adjektiivivi-attribuutti, esim. *Nämät kaksi köyhää nuorukaista ovat toivehikkaita oppilaita.*

2) Substantiivi (substantiivinen pronomini), joka on samassa luvussa ja joko samassa sijassa kuin pääsana taikka taipumattomana sen vieressä, n. s. substantiivi-attribuutti, esim. *Filosofi Aristoteles oli kuningas Aleksanterin opettaja.*

Substantiivi-attribuutti a) pysyy taipumattomana, kun . . .
b) taipuu pääsanana muassa, kun . . .

3) Substantiivi, joka on genetiivissä, välistä jossain muussa sijassa, n. s. attributiivi, esim. *Karjan kellot soivat. Kappale matkaa on kuljettu. Osa väestä hukkuu.*

Sitä paitsi saattaa attribuuttina olla:

4) Infinitiivi, esim. *Hänellä on taito opettaa* (= opettamisen taito).

1 *Muist.* Substantiivi-attribuutti tarkoittaa samaa esinettä kuin pääsana; genetiivissä oleva attributiivi tavallisesti ilmoittaa pääsanana omistajan, ja partitiivissa oleva kokonaisuuden, jonka osana pääsana on.

2 *Muist.* Attribuuttia saattaa joskus katsoa vastaavaksi relatiivista sivulausetta, jonka korrelaattina on pääsana ja predikaatintäytteenä attribuutti, esim. *Kustaa Vasa, Ruotsin kuningas, kuoli v. 1560.*

§ *Objekti* (kohde) on semmoinen määräys, joka liitetään transitiivi-verbiin ilmaisemaan sen toiminnan esineen, minkä verbi lausuu.

Objektina on:

1) tavallisesti substantiivi tai muu substantiivina käytetty nomini, joka on

a) akkusatiivissa (täydell. tai lyhenn.), esim. *Caesar voitti Pompejuksen. Auta minut tästä. Lapsi pantiin kouluun.*

b) partitiivissa, esim. *Koira vartioitsee taloa.*

2) infinitiivi, esim. *Poika tahtoo lukea.*

3) kokonainen lause, esim. *Öljyyn lehti osotti, että vedet olivat laskeutuneet.*

Moni transitiivi-verbi vaatii objektin ohessa adverbiaalinen ilmoittamaan esineen, jolle jokin tehdään, ja joka sanotaan objektiiviksi; semmoisia verbejä ovat *antaa, sanoa, luvata, näyttää* y. m., esim. *Sano hänelle totuus! Anna kirja minulle!*

Adverbiaali on määräys, joka liitetään verbiin, adjektiiviin t. adverbiin ilmoittamaan semmoisia seikkoja kuin syytä, keinoa, tapaa, aikaa, paikkaa, suhdetta, suuntaa y. m.

Adverbiaalina saattaa olla:

- 1) Adverbi, esim. *Hän tulee tänne.*
- 2) Substantiivi postpositioonin kanssa tai ilman, esim. *Muuttolinnut palaavat keväällä. Ahkera tekee työtä koko päivän.*
- 3) Infinitiivi, esim. *Kalastaja menee verkkojansa kokemaan.*

Appositsiooni on semmoinen määräys, joka liitetään verbiin ja substantiiviin yhteisesti ja tarkoittaa samaa esinettä kuin substantiivi.

Appositsioonina saattaa olla:

1) Substantiivi, joka on essiivissä tai translatiivissa ja tavallisesti noudattaa pääsanansa lukua, esim. *Talonpojat valitsivat Ilkan päälliköksensä. Jo poikana oli hänessä taipumusta soitantoon.*

2) Adjektiivivi (partisipi t. laskusana) essiivissä tai translatiivissa ja samassa luvussa kuin pääsana, esim. *Häntä pidetään ahkerana.*

Appositsiooni ilmaisee:

a) Tilan, jossa substantiivilla nimitetty esine on tekemisen aikana tai johon se tulee tekemisen johdosta, esim. *Ystäväni meni pois iloisena. Jo poikana oli hänessä rintataudin oireita. Hän muutti toiseen pitäjään kirkkoherraksi. Koira puri luun kappaleiksi. Ruotsalaiset valitsivat Kustaa Vasan kuninkaaksi.*

b) Tekemisen syyn tai ehdon, esim. *Kansalaisena minun on sotaan lähteminen. Eilisistä vairoista väsyneenä Pie-*

tari kuitenkin valmistihe hirvien ajoin. Nuorempana olet velvollinen kunnioittamaan häntä vanhempanasi.

1 *Muist.* Appositsiooni vastaa adverbiaalia tai konjunkttsiooni-lauseetta, jonka predikaatintäytteenä se olisi, esim. *Jo nuorena (= nuoruudessani = kun olin nuorena) tunsin hänet.*

2 *Muist.* Monesti predikaattiverbi kadottaa täydellisen verbin ominaisuuden, ja silloin appositsiooni lähenee predikaatintäytettä, esim. *Hän kääntyi kipeäksi, mutta pääsi jälleen terveeksi. Kaulus asuu liian väljästi.*

Yksinäinen ja yhdistetty lause.

§ Lause, jossa on yksi ainoa finiittiverbi, sanotaan **yksinäiseksi** lauseeksi.

Yksinäinen lause, jossa on ainoastaan subjekti ja predikaatti, sanotaan paljaaksi. Jos yksinäisessä lauseessa sitä vastoin on sivu-osia, jotka tarkemmin määräävät subjektia tai predikaattia tai molempia, niin se sanotaan kasvaneeksi.

Muist. Yksinäisessä lauseessa saattaa olla useampi subjekti, esim. *Isä ja poika kävelevät.*

§ Ne yksinäiset lauseet, jotka muodostavat yhdistetyn lauseen, ovat toistensa suhteen joko **rinnastettuja** taikka toinen toisensa alle **alistettuja**.

Rinnastetuiksi sanotaan niitä lauseita, jotka toistensa suhteen ovat itsenäisiä ja liitetään toinen toiseensa rinnastavalla konjunkttsioonilla, esim. *Suomenmaa jaetaan yhdeksään maakuntaan, mutta läänien luku on kahdeksan.*

Konjunkttsioonin eri laadun mukaan on rinnastettujen lauseiden yhdistys:

1) kopulatiivinen, esim. *Ilta on, ja tuuli käypi.*

2) disjunkttiivinen, esim. *Päivä nyt valkenee, taikka on kuunvalo.*

3) adversatiivinen, esim. *Mene, mutta palaa pian!*

4) konklusiivinen, esim. *Ajattelen, siis olen olemassa.*

5) eksplanatiivinen, esim. *Suomi on valtio; sillä näet on oma valtiosääntö.*

1 *Muist.* Joskus jätetään kopulatiivinen ja adversatiivinen konjunkttsiooni pois, esim. *Ihminen päättää, Jumala säätää.*

2 *Muist.* Joskus on rinnastetuilla lauseilla sama subjekti t. predikaatti, esim. *Kala syöpi, mutta ei tartu onkeon. Isä kuoli ensiksi, ja äiti pian sen jälkeen.*

Yksinäiset lauseet, joista yhdistetty lause on muodostunut, saattavat olla semmoisessakin suhteessa toisiinsa, että toinen tarkemmin määrää toista. Silloin se lause, jota toinen määrää, sanotaan **päälauseeksi**, jota vastoin määräävä lause sanotaan alistetuksi eli **sivulauseeksi**.

1 *Muist.* Päälauseita käy toisiinsa ainoastaan rinnastaminen; sitä vastoin sivulauseet aina ovat alistettuina päälauseensa alle, mutta saattavat keskenään olla joko rinnastettuja, taikka toinen päälauseena, toinen sivulauseena, esim. *Se mies, joka uhraa henkensä ja tavaransa isänmaalle, kun se on vaarassa, täyttää ainoastaan velvollisuutensa.*

2 *Muist.* Päälause sanotaan myös hallitsevaksi lauseeksi.

Sivulauseet ovat siihen sanaan katsoen, joka ne liittää päälauseeseen (liitesana), joko **konjunktsioonilauseita** tai **relatiivilauseita** tai **alistettuja kysymyslauseita**.

a) *Konjunktsioonilauseiksi* sanotaan niitä sivulauseita, jotka alkavat alistavalla konjunktsioonilla, esim. *Me tiedämme, että maa pyörii auringon ympäri.*

Konjunktsioonilauseet ovat alkavan konjunktsioonin laadun mukaan:

1) *konsekutiivilauseita*, esim. *Harvoin on niin kylmä, että elävähopea jäätyy.*

2) *finaalilauseita*, esim. *Kunnioita isäsi ja äitiäsi, että menestyisit ja kauvan eläisit maan päällä.*

3) *kausaalilauseita*, esim. *Suomalaiset Demminin luona kaatuivat kaikki, koska vihollinen oli heitä paljoo väkevämpi.*

4) *temporaalilauseita*, esim. *Kun kuninkaat oli karkoitettu, niin Rooma muuttui tasavallaksi.*

5) *konditionaalilauseita*, esim. *Jos tulet luokseni, niin olen iloinen.*

6) *konsessiivilauseita*, esim. *Jos kohta voimia on vähä, niin hyvä tahto kuitenkin ansaitsee kiitosta.*

7) *komparatiivilauseita*, esim. *Niin kuin olet kylvänyt, niin saat näyttää.*

8) yleisiä (eksplikatiivisia) *että*-lauseita, esim. *Muuten olen sitä mieltä, että Karthago on hävitettävä.*

b) *Relatiivilauseiksi* sanotaan niitä sivulauseita, joita alkaa relatiivipronomini tai relatiivinen adverbi, esim. *Se on mies, joka paikkansa pitää. Missä sinä olet, siellä tahdon minäkin olla.*

c) *Alistetuiksi kysymyslauseiksi* sanotaan niitä sivulauseita, joita alkavat kysyväiset pronominit (pronominaalit) tai partikkelit, esim. *Tiedätkö, kuka hallitsi Kaarle XII:n jälkeen? Opettaja kysyi, missä Etna on.*

Muist. Jos konjunktiosionilause on päälauseensa edellä, sanotaan se esilauseeksi, ja päälause jälkilauseeksi. Sivulause, joka on sovitettu päälauseen keskelle, sanotaan välilauseeksi.

§ Sivulauseet saattaa jakaa myös siihen lauseen-osaan nähden, jota ne edustavat; ne ovat joko

1) subjektilauseita, esim. *Että ihminen lukee, on hyödyllistä.*

2) Attribuuttilauseita, esim. *Kirkko, joka on mäellä, näkyy kauvas.*

3) Objektilauseita, esim. *Kaikki tiedämme, minkä meren rannalla Helsinki on.*

4) Adverbiaalilauseita, esim. *Tähdet näyttävät pieniltä, sen vuoksi että ovat kaukana meistä.*

Muist. *Että*-lauseet ovat joskus myös predikaatintäyteenä, esim. *Ahkeran suurin huvi on, että hän saa työtä tehdä.*

§ Suora ja epäsuora kertomustapa (Kertomalause).

Lauselyhennyksiä ja ellipsisilauseita.

§ 1) **Lauselyhennykset** ovat semmoisia substantiivin (pronominin, suffiksin) kanssa tai yksin käytettyjä infinitiivimuotoja, jotka vastaavat sivulauseita; niihin kuuluvat:

a) Partisipijärjestelmät, esim. *Näin tähden lentävän.*

b) Lyhennetyt temporaalilauseet, esim. *Kevään tullessa suot sulavat.*

2) **Ellipsilauseet** ovat semmoisia, jotka n. s. **ellipsin** (= sananheiton, etenkin predikaatin finiittiverbin poisheittä-
misen) kautta ovat tulleet vaillinaisiksi, esim. *Hyvää päivää!*
Poika tulee, hattu päässä. Pois pojat! Hän käypi meillä
harva päivä.

Muist. Ellipsiä käytetään etenkin a) kysymyksissä ja vas-
tauksissa; b) muutamissa puheenparsissa, niinkuin ter-
vehdyksissä, huudahduksissa, kehotuksissa, toivomuk-
sissa, sananlaskuissa y. m.

I:nen luku. Nominien käytäntö lauseessa.

A. Substantiivit.

Substantiivia käytetään lauseessa *subjektina, predikaa-* §
tintäytteenä, attribuuttina, objektina, adverbiaalina ja appo-
sitsioonina.

Muist. Substantiivi-pronomeineista ja substantiivina käytetyistä
adjektiiveista.

Sijat.

§

I. Nominatiivi (Nimentö).

- 1) Nominatiivi subjektina.
- 2) Nominatiivi predikaatintäytteenä.
- 3) Nominatiivi attribuuttina.
- 4) Vokatiivinen nominatiivi.

II. Genetiivi (Omanto).

- 1) Subjektinen genetiivi:
  - a) Possessiivinen.
  - b) Tekijän genetiivi (gen. auctoris).
- 2) Objektinen genetiivi.
- 3) Definiitiivinen genetiivi (myös *inen*-loppuisten ad-
jektiivien määräyksenä).
- 4) Datiivinen genetiivi.

III. Akkusatiivi (Kohdanto).

- 1) Akkusatiivi objektina.
- 2) Akkusatiivi adverbiaalina (objektinsukuisena mää-
räyksenä).

3) Akkusatiivi appositionina, esim. *Hän tekee takin liian pitkän.*

IV. Instruktiivi (Keinonto).

1) Instrumentaalinen instruktiivi.

2) Modaalinen instruktiivi.

Muistutuksia.

V. Komitatiivi (Seuranto).

VI. Abessiivi (Vajanto).

Paikallisuuden sijat. Kolminainen paikallisuus.

Yleiset paikallisuuden sijat, VII, VIII, IX: essiivi (olento), partitiivi (eronto), translatiivi (tulento).

Yhteinen perusmerkitys.

VII. Essiivi.

1) Essiivi predikaatintäytteenä ja appositionina.

2) Essiivi ajanmääräyksenä.

VIII. Partitiivi.

1) Varsinainen partitiivi.

a) Partitiivisanan kanssa.

b) Yksin, subjektina, objektina, predikaatintäytteenä ja appositionina.

2) Vertailemisen partitiivi (part. comparationis).

3) Mitan partitiivi (p. mensurae).

4) Partitiivi huudahduksissa.

Muistutuksia.

IX. Translatiivi.

1) Translatiivi predikaatintäytteenä ja appositionina.

2) Tarkoituksen translatiivi.

3) Ajan translatiivi.

Muistutustavan, suhteen y. m. translatiivista.

Sisäisen paikallisuuden sijat, X, XI, XII: inessiivi (sisäolento), elatiivi (sisäeronto), illatiivi (sisätulento).

Yhteiset merkitykset.

X. Inessiivi sitä paitsi ilmaisee . . .

XI. Elatiivi " " " . . .

XII. Illatiivi " " " . . .

Ulkoisen paikallisuuden sijat, XIII, XIV, XV: ades- §
siivi (ulko-olento), ablatiivi (ulkoeronto), allatiivi (ulko-
tulento).

Yhteiset merkitykset.

XIII. Adessiivi sitä paitsi ilmaisee . . . .

XIV. Ablatiivi erittäin merkitsee . . . .

XV. Allatiivi erittäin ilmaisee . . . .

Yleisiä muistutuksia paikallis-sijoista ja yleissilmäyksiä nii-
hin (Taulunmuotoon).

B. Adjektiivit.

Adjektiivia käytetään lauseessa *predikaatintäytteenä*, at- §
tribuuttina ja *appositsioonina*.

Adjektiivien käyttäminen substantiivina.

Vertausmuotojen käyttäminen. §

C. Laskusanat,

ynnä vuosiluvun, päivän, tunnin ja iän määräämisestä. §

D. Pronomininit.

Substantiivi- ja adjektiivipronominien käytäntö. §

1) Personaalipronomininit. — Myös refleksiivinen, resi-
prookkinen pronomini ja possessiivisuffiksit.

2) Demonstratiivipronomininit. — *Se* determinatiivisena.

3) Interrogatiivipronomininit.

4) Relatiivipronomininit.

5) Indefiniittipronomininit.

Pronominien sopeutumis-oppi. §

II:nen luku. Verbien käytäntö lauseessa.

Päämuodot. §

A. Finiittiverbi.

Finiittiverbiä käytetään lauseessa *predikaattina*. §

- 1) **Indikatiivi.** Temporit.
- 2) **Konjunktiiivi:**
  - a) Potentsiaali. Temporit.
  - b) Konditionaali. Temporit.
- 3) **Imperatiivi.** Temporit (presens ja harv. perfekt).

B. Infiniittiverbi.

§ 1) **Infinitiivit.** Niitä käytetään samoina lauseen-osina kuin substantiiveja.

a) I infiniittiivi:

α) tarkoitusta ilmaisevana;

β) suhdetta ilmaisevana;

γ) attribuuttina;

δ) subjektina;

ε) objektina.

Muist. Deskriptiiviverbien käyttämisestä y. m.

b) II infiniittiivi:

α) instruktiivi;

β) inessiivi (= temporaalilauseen lyhennys).

c) III infiniittiivi (Huom.! sen käytäntö partisipina).

d) IV infiniittiivi.

2) **Partisipit.** Niitä käytetään samoina lauseen-osina kuin adjektiiveja.

a) predikaatintäytteenä.

b) attribuuttina.

c) appositionina = partisipijärjestelmä.

d) adverbiaalina, substantiivisesti, esim. *Miehen lähtettyä* = miehen lähtemisestä l. lähtemisen jälkeen (= temporaalilauseen lyhennys).

III:as luku. Partikkelien käytäntö lauseessa.

A. Adverbit.

§ Adverbeja käytetään lauseessa *adverbiaalina* (joskus predikaatintäytteenä).

-
- B. Postpositioidit (Prepositioidit). §
- C. Konjunktioidit. §
- D. Interjektioidit. §
- IV:s luku. Sanojen ja lauseiden järjestyksestä.
- A. Sanojen järjestys. §
- B. Lauseiden järjestys. §

Liite: Täydellinen Runo-oppi.

RUOTSIN KIELIOPIN

LUONNOS.

RUOTSIN KIELIOPIN

LUONNOS.

A. Äänneoppi.

Enen luku. Kielten äänteet ja kirjaimet.

Äänteiksi sanotaan j. n. e. = äänne: tavut; ja
noja. Ruotsin kielessä on seitsemän kolmatta äännettä,
jotka ovat kahta kappaletta:

1) Vokaaleja (ääntöjä), jotka yksinään saattavat muodostaa tavuita; niitä on yhdeksän, nimittäin a-äänen, e-äänen j. n. e., jotka merkitään vokaalilla kirjaimilla: a, e j. n. e., sekä ö-äänen, jota ei ole Suomessa, kuin suomalaisen e-äänen, joka merkitään milloin öllä milloin eillä ja å-äänen, jota ei ole Suomessa, kuin suomen a, joka merkitään milloin ällä milloin eillä.

2) Konsonantteja (kirjaimia), jotka j. n. e. = äänne; niitä on kahdeksantoista, nimittäin b-äänen, d-äänen j. n. e.
Hän. Eril. N. 101.

RUOTSIN KIELIOPIN

LUONNOS.

Johdatus = suom.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

I:nen luku. Kielen äänteet ja kirjaimet.

Äänteiksi sanotaan j. n. e. = suom.; tavuita; sanoja. Ruotsin kielessä on seitsemän kolmatta äännettä, jotka ovat kahta lajia:

1) **Vokaaleja** (ääntiöitä), jotka yksinään saattavat muodostaa tavuita; niitä on yhdeksän, nimittäin *a*-äänne, *e*-äänne j. n. e., jotka merkitään vastaavilla kirjaimilla; *a*, *e* j. n. e., sekä *ä*-äänne, samallinen kuin suomalainen *o*-äänne, joka merkitään milloin *å*:lla milloin *o*:lla, ja *ä*-äänne, melkein samallinen kuin suomen *e*, joka merkitään milloin *ä*:llä milloin *e*:llä.

2) **Konsonanteja** (kerakkeita), jotka j. n. e. = suom.; niitä on kahdeksantoista, nimittäin *b*-äänne, *d*-äänne j. n. e.

Muist. Eräistä äännteistä.

Kirjaimet ynnä ilmoitus, kuinka ne vastaavat äänteitä.

Vokaalien jako sävelen mukaan.

1 *Muist.* = suom. *Muist.*

2 *Muist.* Perus- ja vaihtoäänteet.

Konsonanttien jako ääntämistavan mukaan.

Konsonanttien jako ääntämiskohdan mukaan.

Diftongi, määrittely = suom.

II:nen luku. Tavuut ja sanat.

Vokaalit ja diftongit j. n. e. = suom.

Muist. = suom.

III:as luku. Korkeus ja laajuus.

Äänen **paino** ja äänen **korotus**. Akuutti ja gravi.

Sanakorkeus ja lausekorkeus.

1 ja 2 *Muist.* = suom.

Laajuus = ääntämisaika.

Lyhyet ja pitkät äänteet.

Lyhyet ja pitkät tavuut.

B. Oikeinkirjoitusoppi.

I:nen luku. Kirjainten oikeasta käytämisestä.

(Freudenthal'in mukaan.)

II:nen luku. Välimerkeistä.

II. Muoto-oppi.

Johdatus = suom.

A. Sanain taivutus-oppi.

Johdatus.

Vartalo ja taivutuspäätteet.

Muist. Tunnuksista (karaktereista).

I:nen luku. Nominitt.

a) Substantiivit.

Ruotsin kielen substantiivilla on huomattava: eri suvut, luvut, sijat, artikkelit ja taivutustavat.

Substantiivi on *a)* suvullinen, s. o. joko *maskuliini* (miespuolinen) tai *feminiini* (naispuolinen), taikka *b)* suvuton *l. neutri*.

Muist. Luonnollinen ja kielellinen suku.

Sukusäännöt:

1) Maskuliineja ovat *a)* substantiivit, jotka merkitsevät miehiä ja koiraksia; *b)* järvien y. m. nimet; *c)* substantiivit, joilla on päätteet . . .

2) Feminiinejä ovat *a)* substantiivit, jotka merkitsevät naisia ja naaraksia; *b)* Ruotsinmaan jokien ja kotimaisten puiden nimet; *c)* substantiivit, joilla on päätteet . . .

3) Neutreja ovat *a)* maan-osien y. m. nimet; *b)* substantiivit, joilla on päätteet . . .

1 *Muist.* Samasta kantasanaasta johtuneet erimuotoiset substantiivit mies- ja naispuolen ilmoittajina, esim. *sångare* — *sångerska*.

2 *Muist.* Eläinten nimet, jotka ovat yhteisiä molemmille sukupuolille, esim. *orre*, *fluga*, *får*.

3 *Muist.* Yhdistettyjen substantiivien suku.

Lukuja on kaksi: yksikkö ja monikko.

Monikon tunnukset.

Muist. Substantiivit, joita käytetään ainoastaan yksikössä tai ainoastaan monikossa, y. m.

Sijoja ovat j. n. e. = suom.

Paitsi perusmuotoa on substantiiveilla ruotsin kielessä ainoastaan yksi sija, genetiivi, jolla on pääte *s*.

Muist. Päätteetön genetiivi *s* (*x*, *z*) ja *st* (*xt*) äänteihin päättyvillä substantiiveilla.

Muinaisruotsissa 4 sijaa. Kaavoja vanhasta taivutuksesta.

Artikkeli on substantiiviin liitetty pääte tai sen eteen asetettu koroton sana, joka ilmoittaa, onko substantiivin merkitys määrätty vai määräämätön.

Loppuartikkeli.

Substantiivi määrättyssä ja määräämättömässä muodossa.

Muistutuksia.

Määräävä erillinen artikkeli.

Joskus substantiivi jää pois.

Epämääräinen artikkeli.

Viisi **deklinatсионia** l. taivutustapaa. Tunnusmerkeinä monikon päätteet.

1. Ensimmäinen deklinatсионi.

Tunnusmerkki: *or*.

Taivutuskaava sekä määräämättömästä että määrätystä muodosta.

Mitkä sanat tähän kuuluvat.

Muistutuksia.

2. Toinen deklinatсионi.

Tunnusmerkki: *ar*.

Taivutus-esimerkkejä.

Mitä sanoja tähän kuuluu.

Muistutuksia.

3. Kolmas deklinatсионi.

Tunnusmerkki: *er*.

Taivutus-esimerkkejä.

Mitä sanoja tähän kuuluu.

Muistutuksia.

4. Neljäs deklinatsiooni.

Tunnusmerkki: *n*.

Taivutus-esimerkkejä.

Mitkä sanat tähän kuuluvat.

Muistutuksia.

5. Viides deklinatsiooni.

Tunnusmerkki: *mon.* = yks.

Taivutus-esimerkkejä.

Mitä sanoja tähän kuuluu.

Muistutuksia.

Horjuva taivutus.

Säännötön taivutus.

Taipumattomia substantiiveja.

b) Adjektiivit.

Adjektiivilla on huomattava: suku, luku, deklinatsiooni ja komparatsiooni.

Suvut ja luvut ovat samat kuin substantiiveilla.

Eri **sijoissa** adjektiivit eivät taivu, muuten kuin substantiivisesti käytettyinä; silloin saavat genetiivissä *s*-päätteen.

Deklinatiooneja on kaksi: määräämätön ja määrätty. Esimerkkejä, joissa *mask.* ja *fem.* yhdessä, suvullisena. Sääntöjä muistutuksineen. (Vasta jossain muistutuksessa on mainittava, että ja milloin maskuliini muodoltaan eroo feminiinistä *e*-päätteellä.)

Määräämättömän ja määrätyn muodon käyttäminen.

Vaillinainen ja säännötön taivutus.

Taipumattomat adjektiivit.

Komparatsiooni.

Määritykset = suom.

Komparatiivin ja superlatiivin muodostus; *re-* ja *st-*päätteiset luetellaan.

Muistutuksia.

Vertausmuotojen taivutus.

Säännötön ja vaillinainen komparatsiooni.

Adjektiivit, jotka eivät saa komparatsiooni-päätettä.

c) Laskusanat.

Perusluvut.

Järjestysluvut.

Peruslukujen taivutus.

Mitkä ovat adjektiivisia, mitkä substantiivisia.

Järjestyslukujen taivutus. Kaikki adjektiivisia.

Muistutuksia.

d) Pronominit.

Pronominit ovat joko substantiivisia tai adjektiivisia ja taipuvat eri suvuissa, luvuissa ja sijoissa.

Pronominit ovat viittä lajia.

1) **Personaalipronominit** ovat: 1 p:n *jag*, 2:sen *du*, 3:n *han, hon, det*, ja refleksiivinen *sig*.

Taivutus.

Ni, Er (Eder) ja sen käyttäminen.

Muist. Personaalipronominien vahvistuksena käytetään usein *själf (själf)*, mon. *själfva*.

Resiprokinen *hvarandra*.

Personaalipronomineihin kuuluvat myös possessiiviset: 1 pers:n *min*, mon. *vår*, 2:sen *din*, mon. *eder*, ja 3 pers:n refleksiivinen *sin*.

Kaikki ovat adjektiiveja.

Taivutus.

Muistutuksia.

2) **Demonstratiiviset** (osottavaiset) ovat: *den (den här, den där)*, *denne* ja *den samme*.

Taivutus.

Kun *den* sanaa käytetään determinatiivisesti, niin se, ollessaan ilman substantiivisia, saa genetiivissä muodon *dens* eikä *dess*.

3) **Interrogatiivisia** (kysyväisiä) ovat: *ho, hvem, hvad, hvilken, hvilkendera, hvad för en ja hurudan.*

Taivutus.

4) **Relatiivisia** (takakohtaisia) ovat: *som, hvilken* ja *genet. hvars.*

Joskus käytetään relatiivisina myös *hvad* ja *den.*

Muist. = suom.

5) **Indefiniittiset** (epämääräiset).

II:nen luku. Verbit.

Johdatus = suom.

Verbien taivutuksessa = suom.

Päämuodot ovat aktiivi ja passiivi. Niiden merkitys.

Passiiviset muodot, paitsi partisipi, syntyvät vastaavista aktiivisista *s*-päätteellä (jolla alkujaan on refleksiivinen merkitys).

Transitiiviverbeillä on sekä aktiivi että täydellinen passiivi, mutta intransitiivisilta joko puuttuu passiivi kokonaan tai käytetään sitä vain persoonattomasti 3:nessä pers:ssa, esim. *det springes* juostaan.

Deponenttiverbiksi sanotaan sellainen, jolla on passiivinen päämuoto, mutta aktiivin merkitys, esim. *minnas* muistaa, *blygas* hävetä.

Muist. Deponenttiverbien partisipista.

Refleksiiviverbit ruotsin kielessä eivät, niinkuin suomessa, ilmoita refleksiivistä objektia päätteellä, vaan erillään olevalla pronominilla, esim. *jag ångrar mig* kadun, *du ångrar dig* kadut.

Muutamia verbejä käytetään yksin-omaisesti refleksiivisinä, esim. *begifva sig* lähteä, matkautua.

Finiittiverbi ja infiniittiverbi.

Kolme **modia.**

1) Indikatiivi = suom.

2) Konjunktiivi ilmoittaa tekemisen ajatelluksi (ei jakaudu alimodeihin).

3) Imperatiivi = suom.

(Huom.! Konjunktiivin nykyajan temporeilla ei ole potentiaalista merkitystä, vaan optatiivinen tai konsessiivinen.)

Infiniittiverbin muodostavat useammat **nominaalimuodot**; nämät ovat joko a) substantiivisia: infinitiivi ja supiini, tai b) adjektiivisia: partisipit.

1) Infinitiiviä käytetään ainoastaan nimittämään tekemistä; sillä on tavallisesti päätte *a*.

Paitsi infinitiivin yksinkertaista muotoa, joka ilmoittaa kestävän tekemisen ja nimitetään *preesensiksi*, on myöskin kaksi yhdistettyä, toinen n. s. *perfekti*, ilmoittava päättyneen tekemisen, toinen n. s. *futuuri*, joka ilmoittaa aijotun (tai aljettavan) tekemisen.

2) Partisipit ilmoittavat j. n. e. = suom. Niitä on kaksi:

a) Partisipin *preesensi* (aktiivinen partisipi), joka ilmoittaa päättymättömän (kestävän) tekemisen ja muodostuu päätteellä *ande* l. *ende*.

b) Partisipin *perfekti* (passiivinen partisipi), joka ilmoittaa päättyneen tekemisen ja muodostuu päätteillä *ad*, *d*, *t*, *dd* tai *en*.

3) Supiini.

Temporeja (ajallismuotoja) on ruotsinkieleessä useampia kuin suomessa, sen tähden että tuleva aika erotetaan nykyajasta.

a) Nykyistä aikaa varten:

1) Preesensi.

2) Perfekti.

Muist. Ensimmäinen futuuri ilmoittaa myös nykyajassa ajottua tekemistä.

b) Mennyttä aikaa varten:

3) Imperfekti = suom.

4) Pluskvamperfekti = suom.

5) Futurum praeteriti (entis-aikoma), esim. *Han skulle skrifva* Hän oli kirjoittava.

Muist. „Futurum exactum praeteriti“, esim. *Han skulle hafva skrifvit* Hänen oli määrä saada kirjoitetuksi.

c) Tulevaa aikaa varten.

6) Ensimmäinen futuuri.

7) Toinen futuuri.

Kaikki ajallismuodot löytyvät vain indikatiivissa.

Yksinkertaiset ja yhdistetyt temporit. Apuverbit *hafva, skola (må)*.

Luvut ja persoonat.

Persoonattomat verbit.

Perusmuodot: infinitiivin preesensi, indikatiivin imperfekti ja supiini.

Apuverbit ovat kolmea lajia: temporaalisia, modaalisia ja passiivin-muodostavia.

Hafva, skola ja *må* taivutetaan.

Verbin taivutustapoja 1. konjugatsiooneja on neljä, jotka helpoimmin erotetaan toisistaan supiin päätteen mukaan.

1. Ensimmäinen konjugatsiooni.

Tunnusmerkit: supiin päätte *at, y. m.*

Täydellinen taivutuskaava sekä aktiivista että passiivista. — *Må, måtte* ja *skulle* sanoilla yhdistettyjä muotoja.

Mitä sanoja tähän kuuluu.

2. Toinen konjugatsiooni.

Tunnusmerkit: sup:n päätte *t, y. m.*

Kaksi lahkoo. Niiden tunnusmerkit.

Taivutuskaava kummastakin lahkosta. Ainoastaan yksinkertaiset muodot.

Mitä sanoja tähän kuuluu ja kuinka jakautuvat lahkoin.

Muistutuksia.

3. Kolmas konjugatsiooni.

Tunnusmerkit: sup:n päätte *tt, y. m.*

Taivutuskaava.

Mitä sanoja tähän kuuluu.

Muist. Konjuktiivin presensistä.

4. Neljäs konjugatsiooni.

Tunnusmerkit: sup:n päätte *it*, y. m.

Kaksi lahkoa. Niiden tunnusmerkit.

Taivutuskaava molemmista lahkoista.

Mitkä erilaiset vahvat verbit tähän kuuluvat.

Muist. Lyhennetyistä muodoista.

Säännötön taivutus.

Apuverbit, paitsi yllä jo taivutetut.

Muut säännöttömät luetteluna.

Yhdistettyjen verbien taivutus.

Horjuva taivutus.

III:as luku. Partikkelit.

A. Adverbit.

Jako merkityksen mukaan.

Adverbien komparatsiooni.

Korrelatiiviset adverbit.

B. Prepositioonit luetellaan.

1 *Muist.* Prepositioonimaisia lausetapoja.

2 *Muist.* Mitä sijoja käytetään niiden kanssa.

C. Konjunksioonit.

1) Rinnastavat:

a) Kopulatiiviset.

b) Disjunktiiiviset.

c) Adversatiiviset.

d) Konklusiiviset.

e) Eksplanatiiviset, esim. *ty, nämligen*.

2) Alistavat:

- a) Konsekutiiviset.
- b) Finaaliset.
- c) Kausaaliset.
- d) Temporaaliset.
- e) Konditsionaaliset.
- f) Konsessiiviset.
- g) Komparatiiviset.
- h) Eksplikatiivinen *att.*

Muist. Därigenom att y. m.

D. Interjektioonit.**B. Sanain syntyoppi.**

Kantasanat.

Muist. Juuri ja vartalo.

I:nen luku. Johto.

Johtopäätteitä.

II:nen luku. Yhdistys.

Perussana ja määräyssana.

Prefiksit.

III. Lauseoppi.

Johdatus.

(Yleinen lauseoppi.)

Lauseen pääosat.

Lause = suom.

1 ja 2 *Muist.* = suom.

Subjekti ja **predikaatt**i = suom.

Muist. Huomattava on, että verbi saattaa sisältää sekä subjektin että predikaatin ja siis voi yksin olla lauseena. Tämä on ruotsinkielessä imperatiivin laita, esim. *Läs lue!*

Subjektina on tavallisesti substantiivi (tai substantiivipronomini), joka on perusmuodossa.

Subjektina saattaa myöskin olla j. n. e. = suom.

1 *Muist.* Todellisen subjektin ohessa käytetään usein *det* sanaa (muodollisena) subjektina.

2 *Muist.* *Det* on aina persoonattomain verbien subjektisanana.

Predikaattina on j. n. e. = suom.

Muist. „*Vara*“ verbi saattaa yksinkin olla predikaattina j. n. e. = suom.

Predikaatintäytteenä on tavallisesti a) adjektiivivi, b) substantiivi. Tällöinen adjektiivinen tai substantiivinen predikaatintäyte on aina perusmuodossa.

Predikaatintäytteenä saattaa sitä paitsi olla c) substantiivi (t. substantiivipronomini), joka on genetiivissä tai prepositiioonin kanssa; d) infinitiivi.

Muist. Perusmuodossa oleva substantiivinen predikaatintäyte tarkoittaa samaa esinettä kuin subjekti; genetiivissä tai prepositiioonin kanssa oleva ilmoittaa taas subjektin omistajan tai ominaisuuden (t. tilan), taikka kokonaisuuden, jonka osana subjekti on.

Subjektin ja predikaatin keskenäinen sopu.

Lauseen sivu-osat.

Lauseen pääosat saatetaan j. n. e. = suom.

Pääsana = suom.

Attribuutti = suom.

Attribuuttina on:

1) Adjektiivi (adjektiivipronomini, laskusana, partisipi), jolla ruotsinkielessä on sama suku ja luku kuin pääsanalla, n. s. adjektiivi-attribuutti.

2) Substantiivi (substantiivipronomini), joka on (mahdollisuuden mukaan) samassa suvussa ja luvussa kuin pääsana ja joko noudattaa sen sijaa, tai pysyy muuttumattomana, n. s. substantiivi-attribuutti.

3) Substantiivi, joka on joko genetiivissä tai prepositiioonin kanssa, n. s. attributiivi.

Attribuuttina saattaa sitä paitsi olla:

4) Infinitiivi.

5) Joskus adverbi, esim. *Förhållandena nu* nykyiset olot.

1 *Muist.* Substantiivi-attribuutti tarkoittaa samaa esinettä, kuin pääsana; attributiivi taas ilmoittaa tavallisesti pääsanan omistajan tai ominaisuuden (l. tilan), tai kokonaisuuden, jonka osana pääsana on.

2 *Muist.* = suom.

Objektin määrittäminen = suom.

Objektina on:

1) tavallisesti substantiivi j. n. e. = suom., joka on perusmuodossa.

2) infinitiivi.

3) kokonainen lause.

Moni transitiviverbi j. n. e. = suom.

Muist. Jos aktiivinen lause muutetaan passiiviseksi, niin objekti tulee subjektiksi, ja subjektin asemesta on adverbiaali, joka sanotaan agentiksi, esim. *Huset vakta af hundens* (Talo on koiran vartioitavana =) Taloa vartioitsee koira.

Adverbiaalinen määrittäminen = suom.

Adverbiaalina saattaa olla: 1) 2) 3) = suom.

Appositsioonin määritys = suom.

Appositsioonina saattaa olla:

1) Substantiivi.

2) Adjektiivi (partisipi t. laskusana).

Appositsiooni ilmaisee j. n. e. = suom.

1 *Muist.* = suom.

2 *Muist.* = suom., esim. *Han ligger sjuk* Hän makaa sairaana. *Väx stor och stark* Kasva isoksi ja väkeväksi!

Yksinäinen ja yhdistetty lause.

Yksinäinen lause = suom.

Paljas ja kasvanut yksinäinen lause.

Muist. = suom.

Rinnastetut, toistensa alle *alistetut* lauseet.

Rinnastetut lauseet 1) 2) 3) 4) 5) = suom.

1 ja 2 *Muist.* = suom.

Päälause ja *sivulause* = suom.

1 *Muist.* = suom.

2 *Muist.* = suom.

Sivulauseiden jako liitesanan mukaan; a) 1)–8); b); c); = suom.

Muist. = suom.

Sivulauseiden jako sen lauseen-osan mukaan, jota ne edustavat:

1)–4) = suom.

Muist. = suom.

Suora ja epäsuora kertomustapa.

Lauselyhennyksiä ja ellipsilauseita.

1) *Lauselyhennykset*, määritys = suom.

a) *Akkusatiivi infinitiivin* kanssa.

b) *Erillinen lauselyhennys*, esim. *Alla läsa väl,*

honom undantagen Kaikki lukevat hyvin paitsi hän.

2) **Ellipsilauseet** = suom.

Muist. = suom.

I:nen luku. Nominien käytäntö lauseessa.

A. Substantiivit.

Substantiivita käytetään lauseessa j. n. e. = suom.

Muist. = suom.

Artikkelit.

Loppuartikkelin käytäntö.

Määräävän erillisen artikkelin käytäntö.

Epämääräisen artikkelin käytäntö.

Perusmuoto ja genetiivi.

I. Perusmuoto.

1) Nominatiivin merkityksessä.

a) subjektina.

b) predikaatintäytteenä.

c) puhuttelussa.

d) appositionina.

2) Akkusatiivin merkityksessä.

a) objektina.

Muist. Objekti muuten intransitiivisten verbien kanssa, y. m.

b) adverbiaalina.

c) infinitiivin kanssa.

d) itsenäisessä lauselyhemyksessä.

3) Datiivin merkityksessä.

a) transitiiviverbien ohessa: genetiivi.

b) intransitiiviverbien ohessa.

Muist. Eetillinen datii.

c) adjektiivien ohessa.

II. Genetiivi.

1) a) b) = suom.

2) objektinen genetiivi.

3) ominaisuuden genetiivi.

B. Adjektiivit.

Adjektiivia käytetään j. n. e. = suom.

Muistutuksia. Adjektiivien määräämättömän ja määrätyn muodon käytännöstä y. m.

Adjektiivien käyttäminen substantiivina.

Vertausmuotojen käyttäminen.

C. Laskusanat.

D. Pronomininit.

Substantiivi- ja adjektiivi-pronominien käytäntö.

1) Personaalipronomininit. — Refleksiiviset, resiprokiset, possessiiviset.

2) Demonstratiivipronomininit. — Determinatiiviset.

3) Interrogatiivipronomininit.

4) Relatiivipronomininit.

5) Indefiniittipronomininit.

Pronominien sopeutumisoppi.

II:nen luku. Verbien käytäntö lauseessa.

Päämuodot.

A. Finiittiverbi.

Finiittiverbiä käytetään lauseessa *predikaattina*.

1) **Indikatiivi.** Temporit.

2) **Konjunktiivi.**

a) optatiivinen k. (päälauseessa)

b) hortatiivinen „ „

c) konsessiivinen „ „

d) konditionaalinen „ „

e) konjunktiivi ehdollisissa vertauslauseissa.

f) konjunktiivi epäsuorassa kertomustavassa.

Muist. Yhdistetty konjunktiivi finaalilauseissa.

3) Imperatiivi.

Apuverbit.

B. Infiniittiverbi.

1) **Infiniitiivi.** Käytetään samoina lauseen-osina kuin substantiivia.

a) *att*-sanana kanssa.

b) Ilman *att*-sanana.

Huom.! Perusmuoto akkusatiivin merkityksessä infinitiivin kanssa.

2) Partisipit.

a) Appositsioonina.

b) Itsenäisessä lauselyhennyksessä.

3) Supiini.

III:as luku. Partikkelien käytäntö lauseessa.

A. Adverbit.

Adverbeja käytetään lauseessa *adverbiaalina*.

Muist. Adverbeja predikaatintäyteenä ja attribuuttina y. m.

B. Prepositsioonit.

C. Konjunktsioonit.

D. Interjektsioonit.

IV:s luku. Sanojen ja lauseiden järjestyksestä.

A. Sanojen järjestys.

B. Lauseiden järjestys.

SAKSAN KIELIOPIN

LUONNOS.

SAKSAN KIELIOPIN

Johdatus = suom.

LUONNOS.

I. Alkeisoppi.

A. Äänneoppi.

Inen luku. Äänteet ja kirjaimet.

Äänne, määre, = suom., tavutus, äänne.

Saksan kielessä on kahdeksan kolmitta äännettä, jotka ovat kahla kirj.

1) Vokaaleja (ääntöitä), jotka ystäväin vaikuttavat luontosta täällä; niitä on kahdeksan, nimittäin a-ääntä, e-ääntä, i, n, o, u, jotka merkitään vastaville kirjaimilla: a, e, i, n, o, u, sekä ä-ääntä, joka merkitään tavulla ä. Äänne ö, joka merkitään tavulla ö, ei ole saks. kielessä.

2) Konsonantteja (ääntöitä), jotka k, p, q, r, s, t, z, jotka on kahdeksan, nimittäin k-ääntä, p-ääntä, q-ääntä, r-ääntä, s-ääntä, t-ääntä, z-ääntä, jotka merkitään vastaville kirjaimilla: k, p, q, r, s, t, z.

SAKSAN KIELIOPIN

LUONNOS.

Johdatus = suom.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

I:nen luku. Äänteet ja kirjaimet.

Äänne, määrittäminen = suom.; tavuita; sanoja.

Saksan kielessä on kahdeksan kolmatta äännettä, jotka ovat kahta lajia:

1) **Vokaaleja** (ääntiöitä), jotka yksinään saattavat muodostaa tavuita; niitä on kahdeksan, nimittäin *a*-äänne, *e*-äänne j. n. e., jotka merkitään vastaavilla kirjaimilla: *a*, *e* j. n. e., sekä *ä*-äänne, joka merkitään osaksi *ä*:llä osaksi *e*:llä.

2) **Konsonantteja** (kerakkeita), jotka j. n. e. = suom.; niitä on kaksikymmentä, nim. *b*-äänne, *d*-äänne, *g*-äänne, *h*-äänne, *j*-äänne, *l*-äänne, *m*-äänne, *n*-äänne, *r*-äänne, jotka merkitään vastaavilla kirjaimilla: *b*, *d*, *g*, *h*, *j*, *l*, *m*, *n*, *r*,

sekä *z*-äänne (= soinnillinen *s*) ja *v*-äänne, joiden merkkeinä ovat *s* ja *w*, ynnä seuraavat äänteet jotka merkitään kahdella eri tavalla:

<i>f</i> -äänne, jonka merkkeinä ovat <i>f</i> , <i>v</i> ,	
<i>k</i> - " " " " <i>k</i> , <i>q</i> ,	
<i>kh</i> - " " " " <i>ch</i> , <i>g</i> ,	
<i>eng</i> - " " " " <i>n</i> , <i>ng</i> ,	
<i>p</i> - " " " " <i>p</i> , <i>b</i> ,	
<i>s</i> - " " " " <i>s</i> , <i>sz</i> ,	
<i>sh</i> - " " " " <i>sch</i> , <i>s</i> ,	
<i>t</i> - " " " " <i>t</i> , <i>d</i> ,	

ja yhdistetty *ts*-äänne, jonka merkitsemiseksi käytetään milloin *z*, milloin *ts*, milloin *c*.

Kirjaimisto ynnä osotus, kuinka kirjaimet vastaavat äänteitä.

Vokaalien jako sävelen mukaan.

Muist. = suom.

Konsonanttien jaot = ruots., lisäämällä soinniton gutturaalinen henkiäänne *kh* = *ch* (*g*) ja soinnillinen dentaalinen henkiäänne *z*.

Diftongi, määrittys = suom. Eri diftongit ja niiden merkitseminen.

II:nen luku. Tavuut ja sanat.

Vokaalit ja diftongit j. n. e. = suom.

Muist. = suom.

III:as luku. Korko ja laajuus.

IV:s luku. Äänteiden muutokset.

Vokaalien muutokset: korkeneminen (Umlaut) ja vaihto (Ablaut).

Konsonanttien muutokset: soinnilliset *b, d, g, z* muuttuvat sanojen ja tavuiden lopussa *p*:ksi, *t*:ksi, *kh*:ksi ja *s*:ksi; kuitenkin ei tätä äänteenmuutosta merkitä.

B. Oikeinkirjoitus-oppi.

I:nen luku. Kirjainten oikeasta käytännöstä.

II:nen luku. Välimerkeistä.

II. Muoto-oppi.

Johdatus = suom.

A. Sanain taivutus-oppi.

Johdatus.

Vartalo ja taivutuspäätteet.

Muist. Tunnuksista (karaktereista).

I:nen luku. Nominat.

a) Substantiivit.

Substantiiveilla on huomattava eri suvut j. n. e. = ruots.

Suku = ruots.

Muist. = ruots.

Sukusäännöt vert. ruots.

Lukuja = ruots.

Substantiivin **sijoiksi** sanotaan j. n. e. = suom. Sijoja on saksan kielessä neljä, nim. nominatiivi, genetiivi, datiivi ja akkusatiivi.

Artikkeli, määrätyt vert. ruots.

Määräävä artikkeli: *der, die, das*. Sen deklinatsiooni.

Epämääräinen artikkeli: *ein, eine, ein*. Sen deklinatsiooni.

Deklinatsiooneja 1. taivutustapoja on kolme: vahva, heikko ja sekamuotoinen.

Kaikille deklinatsiooneille yhteiset seikat.

1. Vahva deklinatsiooni.

Tunnusmerkkejä.

Kolme lahkoa.

Ensimmäinen lahko. Tunnusmerkki: mon. nom:n päätteenä *e*.

Taivutuskaavoja.

Tähän kuuluvat sanat.

Tapahtuuko vokaalin korkeneminen.

Toinen lahko. Tunnusmerkki: mon. nom:n päätteenä *er*.

Taivutuskaavoja.

Tähän kuuluvat sanat.

Tapahtuuko vokaalin korkeneminen.

Kolmas lahko. Tunnusmerkki: mon. nom. päätteetön.

Taivutuskaavoja.

Tähän kuuluvat sanat.

Tapahtuuko vokaalin korkeneminen.

2. Heikko deklinatsiooni.

Tunnusmerkkejä.

Taivutuskaavoja.

3. Sekamuotoinen deklinatsiooni.

Tunnusmerkkejä.

Taivutuskaavoja.

Tähän sopii lukea myöskin muutamia säännöttömiä substantiiveja: *der Friede, der Funke* j. n. e.

Erisnimien taivutus.

Vieraiden substantiivien taivutus.

Muistutuksia.

b) Adjektiivit.

Adjektiivilla on huomattava: eri suvut, luvut, sijat, deklinatsiooni ja komparatsiooni.

Suvut, luvut ja sijat ovat samat kuin substantiivien.

Deklinatsiooneja on kolme: vahva, heikko ja sekamuotoinen.

Tunnusmerkkejä.

Sääntöjä vahvan, heikon ja sekamuotoisen taivutustavan käyttämisestä.

Muistutuksia adjektiivien taivutuksesta. Taipumattomia adjektiiveja. Adjektiivien taivutus *zwei* ja *drei* sanojen jäljessä. Adjektiivin taivutus, kun usea määräyssana on sen edellä j. n. e.

Komparatsiooni = suom.

Komparatiivin muodostus.

Superlatiivin muodostus.

Vertausmuotojen taivutus.

Muist. Säännötön komparatsiooni y. m.

c) Laskusanat.

Perusluvut.

Järjestysluvut.

Taivutus.

Muistutuksia. Distributiiviset lauseimat, monisteluluvut, laskuadverbit y. m.

Epämääräiset laskusanat.

d) Pronominit.

Joko substantiivisia tai adjektiivisia j. n. e. = ruots.

Viisi lajia.

1) **Persoonalliset** pronominit. Refleksiivinen *sich*, myös resiprokisessa merkityksessä.

Taivutus.

Refleksiivisesti ja resiprokisesti käytetyt personaalipronominit sekä *einander*.

Persoonallisiin pronomineihin kuuluvat myöskin possessiiviset. Kaikki ovat adjektiivisia. Substantiivisesti käytetään itsenäisiä muotoja: *der meinige, der meine, meiner* j. n. e.

Taivutus.

Muistutuksia.

2) **Demonstratiiviset** (osottavaiset) pronominit.

Taivutus.

Determinatiivinen käytäntö.

3) **Interrogatiiviset** (kysyväiset) pronominit.

Taivutus.

4) **Relatiiviset** (takakohtaiset) pronominit.

Taivutus.

Muist. = suom.

5) **Indefiniittiset** (epämääräiset) pronominit.

Taivutus.

II:nen luku. Verbit.

Johdatus = suom.

Verbien taivutuksessa j. n. e. = suom.

Päämuoto: aktiivi ja passiivi.

Aktiivi.

Passiivi.

Refleksiiviverbit = ruots.

Finiitti- ja infiniittiverbi = suom.

Kolme **modia**.

1) Indikatiivi = suom.

2) Konjunktivi = suom.; se jakautuu:

a) *Subjunktiviin*, joka ilmoittaa ajattelun tekemisen epävarmaksi, kerrotuksi tai mahdolliseksi.

b) *Konditionaaliin*, joka ilmoittaa ajattelun tekemisen ehdon-alaiseksi.

3) Imperatiivi = suom.

Infiniittiverbin muodostavat j. n. e. vert. suom.: infiniitit ja partisipit.

1) Infinitiiviä käytetään = suom.

Infinitiivillä on kaksi muotoa sekä aktiivissa että passiivissa: *a) preesensi*, joka ilmoittaa päättymättömän tekemisen, ja *b) perfekti*, joka ilmoittaa päättyneen tekemisen.

Muist. *Zu* infinitiivin merkinä.

2) Partisipit ilmoittavat j. n. e. = ruots.

a) Partisipin *preesensi* = ruots. Tavallisesti aktiivinen, mutta saa passiivisen merkityksen, jos sen eteen pannaan sana *zu*.

b) Partisipin *perfekti* = ruots. Aktiivinen intransitiivisilla, passiivinen trans. verbeillä.

Niinkuin infinitiivit ja partisipit j. n. e. = suom.

Temporeja on saksan kielessä useampia kuin suomessa j. n. e. = ruots.

a) 1) 2); *Muist.*; *b)* 3) 4) (ei: *b)* 5) = ruots.

c) 5) 6) = ruots. *c)* 6) 7).

Kaikki ajallismuodot löytyvät ainoastaan indikatiivissa. Konjuktiivin subjunktiivissa on preesensi, perfekti ja molemmat futuurit, esim. *Sie sagen, er lese auch in den Sternen. Er sagt, er habe vieles im Leben erfahren. Ich bitte, dass es treu vollzogen werde. Er sagte, er werde gelesen haben, wenn sein Freund ihn abholen werde.*

Konditionaalissa on preesensi ja perfekti, esim. *Es liesse sich alles trefflich schlichten, könnte man die Sachen zweimal verrichten. Mancher wäre kein Bösewicht geworden, hätte man ihn nicht dafür gehalten.*

Imperatiivissa on ainoastaan yksi ajallismuoto: *preesensi*.

Muist. Perifrastinen, *würde* sanan avulla syntynyt konditionaali.

Yksinkertaisia temporeja: preesensi ja imperfekti. Muut yhdistettyjä, muodostettuja apuverbeillä *haben, sein ja werden*.

Luvut ja persoonat.

Persoonattomat verbit.

Perusmuodot: infinitiivin preesensi, indikatiivin imperfekti ja partisipin perfekti.

Apuverbit ovat kahta lajia: temporaalisia (ynnä passii-
vin-muodostavia) ja modaalisia.

Haben, sein ja *werden* taivutetaan.

Apuverbien käytäntö.

Verbien taivutustapoja eli **konjugatsiooneja** on kolme: heikko, vahva ja sekamuotoinen.

Muist. Vahva konjugatsiooni on vanhin, mutta heikko on verrattomasti yleisempi ja säännöllisempi, jonka tähden se esitetään ensiksi.

Esiliite *ge*.

Perifraastisia, *würde* verbin avulla muodostettuja, konditionaalimuotoja.

1) Heikko konjugatsiooni.

Tunnusmerkkejä.

Taivutuspäätteitä.

Täydellinen taivutuskaava sekä aktiivista että passiivista.

Tähän kuuluvat sanat.

2) Vahva konjugatsiooni.

Tunnusmerkkejä.

Taivutuspäätteitä.

Taivutuskaavoja.

Vahvojen verbien luettelo.

3) Sekamuotoinen l. säännötön konjugatsiooni.

Sekamuotoiset verbit luetellaan, eri ryhmiin järjestettyinä.

Refleksiivisten verbien taivutus.

Modaaliset apuverbit.

Yhdistetyt verbit. Tosi- ja epä-yhdistys.

III:as luku. Partikkelit.

A. Adverbit = ruots.

B. Prepositsioonit.

Genetiivin kanssa . . . Datiivin kanssa j. n. e.

1 *Muist.* Yksityisistä prepositsiooneista.

2 *Muist.* Prepositsioonin-tapaiset lauseimat.

C. Konjunktsioonit = suom.

D. Interjektsioonit = suom.

B. Sanain syntyoppi = ruots.

III. Lauseoppi.

Johdatus.

(Yleinen lauseoppi.)

Lauseen pääosat.

Lause = suom.

1 ja 2 *Muist.* = suom.

Subjekti ja predikaatti = suom.

Muist. = ruots.

Subjektina on tavallisesti substantiivi (tai substantiivipronomini), joka on nominatiivissa.

Subjektina saattaa j. n. e. = suom.

1 *Muist.* Muodollisen subjektin käyttämisestä todellisen ohessa.

2 *Muist.* = ruots. Persoonattomien verbien muodollinen subjekti katoaa . . .

3 *Muist.* Subjektina saattaa joskus olla partisipin perfekti tai adjektiivi, joka saatetaan selittää lyhennetyksi sivulauseeksi, esim. *Lang' geschlafen ist kurz gelebt; allzu scharf macht schartig.*

Predikaattina on = suom.

Predikaatintäytettä vaativat merkitykseltään vaillinaiset verbit *sein, werden, bleiben, scheinen* (*zu sein, zu werden, zu bleiben scheinen*) ja *heissen*.

Muist. *Sein* verbi saattaa yksinkin olla predikaattina j. n. e.
= suom.

Predikaatintäytteenä on tavallisesti a) adjektiivi, b) substantiivi, jotka ovat nominatiivissa.

Predikaatintäytteenä saattavat sitä paitsi olla j. n. e.
= ruots.

Muist. Nominatiivissa oleva substantiivinen predikaatintäyte j. n. e. = ruots.

Subjektin ja predikaatin keskenäinen sopu.

Lauseen sivu-osat.

Lauseen pääosat saatetaan j. n. e. = suom.

Pääsana = suom.

Attribuutti 1)–5) = suom.

1 ja 2 *Muist.* = ruots.

Objekti (akkusatiivissa, ei partitiivissa) 1)–3); objektiivi = suom.

Muist. = ruots.

Adverbiaali 1)–3) = suom.

Appositsiooni 1) 2); a) b) = suom.

1 ja 2 *Muist.* = suom.

Yksinäinen ja yhdistetty lause.

Yksinäinen lause = suom.

Paljas ja kasvanut yksinäinen lause = suom.

Muist. = suom.

Yhdistetty lause = suom.

Rinnastetut ja toistensa alle alistetut lauseet.

Rinnastetut lauseet 1)–5) = suom.

1 ja 2 *Muist.* = suom.

Päälause ja sivulause.

1 ja 2 *Muist.* = suom.

Sivulauseiden jako liitesanan mukaan = suom.

Sivulauseiden jako sen lauseen-osan mukaan, jota ne edustavat = suom.

Suora ja epäsuora kertomustapa.

Lauselyhennyksiä ja ellipsilauseita, 1) 2) = suom.

Muist. = suom.

I:nen luku. Nominien käytäntö lauseessa.

A. Substantiivit.

Substantiiveja käytetään j. n. e. = suom.

Muist. = suom.

Artikkelit.

Sijat.

I. Nominatiivi.

1) Nominatiivi subjektina.

2) Nominatiivi predikaatintäytteenä.

3) Vokatiivinen nominatiivi.

4) Nominatiivi appositionina (predikaatin-nominatiivi),

esim. *Marcellus wurde Roms Schild genannt.*

II. Genetiivi.

Alkumerkitys.

1) Genetiivi attributiivina, substantiivien määräyksenä.

a) Subjektinen genetiivi.

α) Possessiivinen genetiivi.

β) Tekijän genetiivi (gen. auctoris).

b) Objektinen genetiivi.

c) Ominaisuuden genetiivi.

d) Partitiivinen genetiivi.

1 *Muist.* Genetiivi predikaatintäytteenä.

2 *Muist.* Substantiivi prepositsioonin kanssa genetiivin asemesta.

2) Genetiivi adverbiaalina, verbin täytteenä.

a) transitivisten (persoonattomien, refleksiivisten) verbien täytteenä, esim. *Er wurde seines Geldes beraubt.*

Muist. Substantiivi prepositsioonin kanssa genetiivin asemesta.

b) intransitiiviverbien määräyksenä.

3) Genetiivi adverbiaalina, adjektiivin täytteenä.

4) Genetiivi itsenäisenä adverbiaalina, ajan, paikan, taivan tai syyn määrääjänä, esim. *Eines Morgens; aller Orten.* Muistutuksia.

III. Datiivi.

Alkumerkitys.

1) Verbien määräyksenä.

a) transitiviverbien objektiivina.

b) intransitiiviverbien määräyksenä.

2) Datiivi adjektiivien määräyksenä.

3) Datiivi itsenäisenä adverbiaalina, esim. *Die Hand zitterte dem Greise.*

Muist. Eetillinen datiivi.

IV. Akkusatiivi.

Alkumerkitys.

1) Akkusatiivi objektina.

1 *Muist.* Intransitiivisten verbien objekti.

2 *Muist.* Persoonattomien verbien objekti y. m.

3 *Muist.* Kaksi objektia *kosten, lehren, fragen, bitten* verbeillä.

2) Akkusatiivi adverbiaalina.

a) Paikan tai ajan määrääjänä.

b) Mitan, painon, iän, arvon määrääjänä.

c) Absoluuttisena (itsenäisenä, elliptisenä) akkusatiivina.

3) Akkusatiivi appositionina (= predikaatin-akkusatiivina) *heissen, nennen* y. m. verbien kanssa.

Substantiivi attribuuttina ja appositionina.

B. Adjektiivit.

Adjektiivia käytetään = suom.

Adjektiivi predikaatintäytteenä.

Adjektiivi attribuuttina.

Adjektiivi appositionina.

Adjektiivien käyttäminen substantiivina.

Vertausmuotojen käyttäminen.

C. Pronomininit.

Substantiivi- ja adjektiivi-pronominien käytäntö.

1) Persoonalliset (refleksiiviset, resiprokiset, possessiiviset) pronominit.

2) Demonstratiiviset (determinatiiviset) pronominit j. n. e.

3) 4) 5) = suom.

Pronominien sopeutumisoppi.

II:nen luku. Verbien käytäntö lauseessa.

A. Finiittiverbi.

Finiittiverbiä käytetään lauseessa *predikaattina*.

1) Indikatiivin käytäntö:

a) päälauseissa;

b) sivulauseissa.

Temporien käytäntö.

2) Konjunktiiivi jakautuu subjunktiiviin ja konditsionaaliin.

Subjunktiiivin käytäntö:

a) sivulauseissa.

Muistutuksia temporien käytännöstä y. m.

b) päälauseissa.

Konditionaalia käytetään hypoteetisissa pää- ja sivulauseissa ynnä sitä paitsi:

a) sivulauseissa, jotka alkavat sanoilla *als dass, als wenn . . .*, sekä subjunktiivin asemesta alistetuissa kertomauseissa, jos . . .

b) päälauseissa: toivomalauseissa ja yksityisissä tapauksissa.

3) Imperatiivi.

B. Infiniittiverbi.

1) Infinitiivi:

a) *zu* sanan kanssa;

b) ilman *zu* sanaa;

c) substantiivina.

2) Partisiipi.

Päämuodot.

Muistutuksia passiivin käytännöstä.

III:as luku. Partikkelien käytäntö lauseessa.

A. Adverbit.

B. Prepositsioonit.

C. Konjunktioonit.

D. Interjektioonit.

IV:s luku. Sanain ja lauseiden järjestys.

A. Sanojen järjestys.

1) Päälauseissa.

2) Sivulauseissa.

B. Lauseiden järjestys.

LATINAN KIELIOPIN

LUONNOS.

LATINAN KIELIOPIN

Johdatus = suomi.

LUONNOS.

I. Alkeis-oppi.

A. —————.

I:nen luku. Äänneet ja kirjaimet, vert. suomi.

II:nen luku. Tavut ja sanat.

III:s luku. Korko ja laajuus.

B. Oikeinkirjoitus-oppi (raasi myös yhtenäisesti)

LATINAN KIELIOPIN

LUONNOS.

Johdatus = suom.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

I:nen luku. Äänteet ja kirjaimet, vert. suom.

II:nen luku. Tavuut ja sanat.

III:as luku. Korkeus ja laajuus.

B. Oikeinkirjoitus-oppi. (Tässä myös lyhennykset.)

II. Muoto-oppi.

Johdatus = suom.

A. Sanain taivutus-oppi.

Johdatus = suom.

I:nen luku. Nominit.

a) Substantiivit.

Sukuja kolme.

Yleiset sukusäännöt.

Maskuliinit. Feminiinit. Neutrit.

Muist. Yhteissukuiset.
Muuttelevaiset (mobilia).
Eläinten nimet.

Lukuja kaksi.

Sijoja kuusi.

Deklinatsiooneja viisi.

Viiden sijoitelman tunnusmerkit sekä sijapäätteitten kaava.

1. Ensimmäinen deklinatsiooni.

Singulaarin nominatiivin päätteet.

Taivutuskaavat y. m.

Muist. Poikkeavaiset päätteet.

Kreikkalaiset substantiivit.

Sukusäännöt.

2. Toinen deklinatsiooni.

Sing. nominatiivin päätteet.

Taivutuskaavat.

Muist. Poikkeavaiset päätteet.

Kreikkalaiset substantiivit.

Sukusäännöt.

3. Kolmas deklinatsiooni.

Sing. nom:n päätteet.

Konsonanttivartalot ja *i*-vartalot.

Tasatavuiset ja eritavuiset.

Kumpaistenkin vartalolajien taivutuskaavat.

Muist. Yleiskatsaus nominatiivin muodostukseen.

Poikkeavaiset päätteet.

Kreikkalaiset substantiivit.

Sukusäännöt (tärkeimmät poikkeukset).

4. Neljäs deklinatsiooni.

Sing. nom:n päätteet.

Taivutuskaavat.

Muist. Poikkeavaiset päätteet.

Sukusäännöt.

5. Viides deklinatsiooni.

Sing. nom:n päätteet.

Taivutuskaavat.

Muist. *E*-vokaalin laajuus; pluraali.

Sukusäännöt.

Eräitä omituisuuksia deklinatsiooneissa.

Taipumattomat (indeclinabilia).

Puutteelliset (defectiva).

Liihalliset (abundantia).

b) Adjektiivit.

Suku (genus).

Kolmi-, kaksi- ja yksipäätteiset.

Deklinatsiooni.

1:stä ja 2:sta deklinatsioonina noudattavat adjektiivit.

Taivutuskaavat.

Säännöt *er-*, *a-*, *um-*päätteisistä y. m.

3:atta deklinatsioonina noudattavat adjektiivit.

Taivutuskaavat 1) yksipäätteisistä, 2) kaksipäätteisistä, 3) kolmipäätteisistä adjektiiveista.

Eräitten sijojen *i*-päätteestä.

Muist. Poikkeuksia yksipäätteisten adjektiivien deklinatsioissa.

Yksipäätteiset *ns*-päätteiset partisiipit.

Komparatsiooni.

Vertaustilojen muodostus.

Taivutuskaavat.

Säännötön komparatsiooni.

Omituisuuksia adjektiivien taivutuksessa; taipumattomat, puutteelliset, liialliset.

c) Laskusanat.

Perusluvut.

Järjestysluvut.

Distributiivi-laskusanat.

Taivutus.

Muistutuksia.

Laskuadverbit.

d) Pronominit.

1) **Persoonalliset** (possessiiviset).

2) **Demonstratiiviset:** *hic, iste, ille; is, idem, ipse.*

3) **Interrogatiiviset:** *quis? qui?*

4) **Relatiiviset:** *qui* sekä yleiset relatiivit *quisquis, quicumque.*

5) **Indefiniittiset:** *quis, aliquis, quisquam, quispiam, quidam, quisque, quivis, quilibet.*

Silmäys pronomineille omituisiin taivutuspäätteisiin.

Pronominalia: a) interrogativa, b) relativa, c) indefinita, d) correlativa.

II:nen luku. Verbit.

Johdatus = suom.

Verbien taiputuksessa = suom.

Päämuodot.

Aktiivi. Passiivi.

Deponentit.

Muist. Semideponentit.

Finiitti- ja **infiniittiverbi.**

Modit ja **nominaalimuodot.**

Temporit (ajallismuodot).

Luku ja **persoona.**

Konjugatsiooni.

Neljän konjugatsioonin tunnusmerkit.

Perusmuodot (teema).

Johtuneet muodot.

Johtuneitten muotojen muodostus.

Yhdistetyt muodot.

Apuverbi *sum*.

1:sen konjugatsioonin taiputuskaava.

2:sen

”

”

3:nmen

”

”

4:nmen

”

”

Deponenttien ”

”

”

Perifrastiset konjugatsioonit.

Omituisuuksia konjugatsioonissa.

Perusmuotojen muodostus.

Aakollinen luettelo verbeistä, jotka perfektin ja supiin muodostuksen puolesta poikkeavat säännöllisestä konjugatsioonista.

Säännöttömät verbit (anomala).

Vaillinaiset verbit (defectiva).

Persoonattomat verbit (impersonalia).

III:as luku. Partikkelit.

A. Adverbit.

Adverbien jako merkityksensä puolesta.

Adverbien komparatsiooni.

Korrelatiivi-adverbit.

B. Prepositsioonit.

Prepositsioonit, joita käytetään akkusatiivin kanssa.

” ” ” ablatiivin ”
 ” ” ” akkusat. ja abl. ”

Eriämättömät prepositsioonit.

C. Konjunktioonit.

1) Rinnastavat:

- a) kopulatiiviset.
- b) disjunktiiiviset.
- c) adversatiiviset.
- d) konklusiiviset.
- e) eksplanatiiviset.

2) Alistavat:

- a) konsekutiiviset.
- b) finaaliset.
- c) kausaaliset.
- d) temporaaliset.
- e) konditionaaliset.
- f) konsessiiviset.
- g) komparatiiviset.

Sanat, jotka ovat adverbien ja konjunktioonein rajalla, etenkin **kysymyspartikkelit.**

D. Interjektioonit.

B. Sanain syntyoppi.

Kantasanat.

I:nen luku. Johto.

II:nen luku. Yhdistys.

III. Lauseoppi.

Johdatus.

(Yleinen lauseoppi.)

Lauseen pääosat.

Lause = suom.1 ja 2 *Muist.* = suom.**Subjekti ja predikaatti.***Subjekti.*1 *Muist.* Subjektia ei ilmaista eri sanalla, 1) jos se on personaalipronomini, 2) impersonaaliverbien vieressä.2 *Muist.* Yleistä subjektia (= ruotsin kielen *man*) ilmoitetaan latinassa seuraavasti . . .*Predikaatti.*1 *Muist.* *Sum* verbi saattaa myös yksinään olla predikaattina.2 *Muist.* *Sum* välistä predikaattina jätetään pois, etenkin sananlaskuissa ja yleisissä lauseissa.

Predikaatintäyte: tavallisesti nominatiivissa oleva *a*) adjektiivi tai *b*) substantiivi.

Predikaatintäyteenä saattaa myös olla *c*) gen. ja abl. *qualitatis*, *d*) gen. *possessivus*, *e*) infinitiivi tai ad-
verbi.

Subjektin ja predikaatin keskenäinen sopu.

Lauseen sivu-osat.

Pääsana ja määräyssana.

Attribuutti.

1) Adjektiiviattribuutti.

Muist. Useihin pääsanoihin kuuluva adjektiiviattribuutti.

2) Substantiiviattribuutti.

1 *Muist.* Substantiiviattribuutti, joka kuuluu useihin pääsanoihin.

2 *Muist.* Substantiiviattribuutti, joka kuuluu possessiivipronomiiniin.

3) Attributiivi (gen. possessivus ja qvalitatis, abl. qvalitatis).

Muist. Prepositioiden sijoinen tavataan harvoin latinassa attributiivina ja ainoastaan semmoissa puheentavoissa kuin . . .

Objekti.

Objektiiviattribuutti.

Muist. Lauseen muuttaminen passiiviseksi = ruots.

*Adverbiaali.**Appositiioini.*

Appositiionina käytetään etenkin ikää tai virkaa merkitseviä substantiiveja sekä niitä adjektiiveja, jotka ilmaisevat a) ruumiillista tai henkistä tilaa ja b) järjestystä.

Yksinäinen ja yhdistetty lause.

Yksinäinen lause. Yhdistetty lause.

Rinnastetut lauseet.

Toistensa alle alistetut lauseet.

Sivulauseiden jako liitesanan mukaan.

Sivulauseiden jako sen lauseen-osan mukaan, jota ne edustavat.

Suora ja epäsuora kertomustapa.

Lauselyhennykset.

I:nen luku. Nominien käytäntö lauseessa.

A. Substantiivit.

Substantiiveja käytetään j. n. e. = suom.

Sijat.

I. Nominatiivi ja vokatiivi.

II. Genetiivi.

Genetiivi on oikeastaan se sija, joka tarkemmin rajoittaa nominaalikäsitteen (myös verbissä olevan nominaalikäsitteen). Genetiivin alkuperäinen merkitys on attributiivinen.

a) Genetiivi substantiivien määräyksenä:

1) Genetivus definitivus.

2) Gen. subjectivus (α) possessivus, (β) originis ja ob-
jectivus. Genetiivi predikaatintäytteen asemesta *sum* verbin
kanssa.

3) Gen. qualitatis.

4) Gen. partitivus.

b) Genetiivi adjektiivien määräyksenä.

c) Genetiivi verbien

1) Gen. pretii.

2) Gen. memoriae et oblivionis.

3) Gen. criminis.

4) Gen. *interest* ja *refert* verbien kanssa.

III. Akkusatiivi.

Akkusatiivi on oikeastaan se sija, joka välittömimmästi rajoittaa transitiiiviverbin käsitteen. Vasta myöhemmin on tämä saanut lokaalisen (ja temporaalisen) merkityksen.

a) Akkusatiivi objektina.

1) Transitiiivi-vebeillä.

2) Eräiden muuten intransitiivisten verbien määräyksenä.

3) Accusativus absolutus et graecus.

4) Akkusatiivi objektiivisena predikaatintäytteenä (kak-
sinkertainen akkusatiivi).

5) Kaksi objektia, persoonan ja asian.

6) Akkusatiivi persoonattomain verbien seurassa.

b) Paikan ja ajan akkusatiivi.

c) Akkusatiivi huudahduksissa.

IV. Datiivi.

Datiivi yleensä ilmaisee sen esineen, johon päin jotakin suunnataan. Tämä lokaalinen alkumerkitys (minne?) tava- taan kuitenkin ainoastaan muutamissa yksityisissä kohdissa.

a) Datiivi verbien määräyksenä.

1) Datiivi transitiiivi-verbien määräyksenä ynnä ob- jektin kanssa.

2) Dativus possessivus *sum* verbin seurassa.

3) Dativus commodi et incommodi.

4) Datiivi intransitiivi-verbien määräyksenä.

5) Datiivi yhdistettyjen verbien seurassa.

a) transitiiivisten;

b) intransitiivisten.

6) Dativus finalis.

7) Datiivi paikan määräjänä.

b) Datiivi adjektiivien määräyksenä.

V. Ablatiivi.

Ablatiivissa käy kolme alkuperäistä (aistillista) merki- tystä erottaminen; se vastaa kysymyksiin: mistä pois? (varsinainen ablatiivi), minkä kanssa? (sociativus) sekä missä? (locativus). Näistä perusmerkinnöistä, jotka alkuansa ovat kuuluneet eri sijoille, ovat ablatiivin eri merkitykset kehkeytyneet.

a) Ablatiivi vastaava kysymykseen mistä? sekä *ab, ex, de* prepositsioonein kanssa.

1) Ablativus separativus.

2) " limitationis.

3) " mensurae.

4) " comparationis.

5) " originis.

6) " causae.

b) Ablatiivi vastaava kysymyksen minkä kanssa? (minkä kautta?), millä? sekä *cum* prepositsioonin kanssa.

1) Ablativus comitativus.

2) " modi.

3) " qualitatis.

4) " instrumenti.

5) Ablatiivi *utor, fruor* y. m. verbien kanssa.

6) Ablativus copiae et inopiae.

7) Ablativus pretii.

c) Ablatiivi vastaava kysymykseen missä? (koska?) sekä *in* prepositsioonin kanssa.

1) Ablativus loci.

2) " temporis.

Liite sijaoppiin.

a) Kaupunkien nimien sijat.

b) Eräiden prepositsioonien käytäntö.

B. Adjektiivit.

Omituisuuksia adjektiivien käytännössä.

C. Pronominit.

Pronominien käytäntö ja sopu pääsanain kanssa.

II:nen luku. Verbien käytäntö lauseessa.

A. Finiittiverbi.

Temporit.

Modit.

1) Päälauseissa.

2) Sivulauseissa:

a) konjunkttsioonilauseissa;

b) relatiivilauseissa;

c) alistetuissa kysymyslauseissa.

B. Infiniittiverbi.

1) Infinitiivi.

2) Gerundi, gerundiivi, supiini, partisipi.

Lisäyksiä verbioppiin.

- 1) Oratio obliqua.
- 2) Eräiden partikkelien käytäntö lauseessa.
  - a) Adverbit.
  - b) Rinnastavat konjunktiosionit.

III:as luku. Sanojen ja lauseiden järjestyksestä.

Liitteitä:

- 1) Puhekuvat eli figuurit sekä troopit.
- 2) Roomalaisten ajanlasku.
- 3) Latinalainen (ja kreikkalainen) runo-oppi.

KREIKAN KIELIOPIN

KREIKAN KIELIOPIN

Johdatus: LUONNOS.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

* Ennen lukua. Äänneet ja äänne-merkit.

Äänneet: 1) Vokaalit; 2) Konsonantit.

Äänne-merkit kirjaimet ja spirito-merkit.

Vokaalien jako.

Konsonanttien jako.

KREIKAN KIELIOPIN

LUONNOS.

Johdatus: Murteista (ainoast. tärkeimm. seikat).

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

I:nen luku. Äänteet ja ääntenmerkit.

Äänteet: 1) Vokaalit; 2) Konsonantit.

Ääntenmerkit (kirjaimet ja spiritus-merkit).

Vokaalien jako.

Konsonanttien jako.

II:nen luku. Yleissilmäys äännelakeihin.

Vokaalien muuttuminen ja poisheittyminen (supistus, krasis, heitto, pidennys, orgaanillinen ja sijaispidennys, metatesis).

Konsonanttien muuttuminen ja poisheittyminen.

III:as luku. Tavuut ja sanat.

Sanojen jako tavuisiin.

Laajuus.

Korko.

Yleiset korkosäännöt; sanojen nimitys koron mukaan; koron muuttuminen ja katoaminen (tähän kuuluu myös, mitä on korosta huomattavaa, kun tapahtuu supistus, krasis ja heitto).

B. Oikeinkirjoitus-oppi.

I:nen luku. Kirjainten oikeasta käytännöstä.

Eng-äänteen merkitseminen; *ǫ* ja *ǫǫ*.

Iso alkukirjain j. n. e.

II:nen luku. Välimerkit ja muut lukumerkit.

Apostrofi, koronis, puncta diaeresis.

II. Muoto-oppi.

A. Sanain taivutus-oppi.

I:nen luku. Nominin.

a) Deklinatsiooni.

Johdatus.

Luvuista (tähän otetaan muist. sanoista, jotka taipuvat ainoast. yks:ssä t. ainoast. mon:ssa).

Sijoista (tähän otetaan muist. latinan ablatiivista, kuinka sitä vastaa osaksi genetiivi osaksi datiivi kreikassa); **pääteistä** (sijapäätteistä), **vartalosta** ja **tunnuskirjaimesta**; **suvusta** subst:n merkityksen mukaan (tähän muist. communia sanoista); **artikkelista** (täydell. taivutus); **korosta** deklinatsiooneissa (yleinen perussääntö); nominien jakaumisesta **kahteen deklinatsiooniin**, vokaaliseen (= ensimmä. deklinats.) ja konsonanttiseen (= toinen dekl.).

1. Ensimmäinen deklinatsiooni.

(Vokaalinen deklinatsiooni.)

Sijapäätteet.

I. Substantiivit.

α { Vartalot, jotka päättyvät α :lla.
A-deklinatsiooni.

Taivutuskaavoja feminiineistä (erikseen α -purum-, α -impurum- ja η -päätteisistä koko yksikkö).

Taivutuskaavoja maskuliineista.

Sijojen muodostus (α ja η yksikössä).

Laajuus, korko.

Supistus (ynnä taivutuskaavoja).

Harjoitus-esimerkkejä feminiineistä (erikseen α -purum-, α -impurum- ja η -päätteisistä koko yks:ssä), maskuliineista ja supistuneista.

β { Vartalot, jotka päättyvät o:lla.
O-deklinatsiooni.

Taivutuskaavoja mask:sta ja neutreista.

Sijain muodostus (erittäin yks. genet:stä ja vok:sta).

Korko.

Supistus (ynnä taivutuskaavoja).

Attikalainen deklinatsiooni (ynnä taivutuskaavoja).

Harjoitus-esimerkkejä maskuliineista ja neutreista ynnä supistuvista ja attikan dekl:n mukaan taipuvista.

(Tähän otetaan luettelo tavallisimmista tähän kuuluvista femin:stä.)

II. Adjektiivit.

Kolmipäätteiset adjektiivit (O- ja A-dekl:n mukaan).

Näiden feminiinin muodostus.

Taivutuskaavoja (erittäin *ος-ᾶ-ον* ja *ος-η-ον* päätteisistä).

Harjoitus-esimerkkejä (d:o d:o).

Kaksipäätteiset adjektiivit (O-dekl:n mukaan).

Yksipäätteiset „ (A-dekl:n mukaan).

Supistuvaiset adjektiivit (materiaaliset *εος*-päätteiset, multiplikatiiviset *οος*-päätt. ja yhdistetyt *πλόος*-, *νόος*- ja *όός*-päätteiset).

Taivutuskaavoja näistä kolmenlaisista supistuvaisista.

Adjektiivit, jotka taipuvat attik. dekl:n mukaan (ynnä taivutuskaavoja ja esimerkkejä).

Yleiskatsahdus sijain muodostukseen vokaalisessa deklinatsioonissa.

2. Toinen deklinatsiooni.

(Konsonanttinen deklinatsiooni.)

Tähän kuuluvien sanojen jakautuminen konsonantti- ja vokaalivartaloihin sekä näiden alaosastot.

Sijapäätteet (ynnä tarpeelliset muistutukset, niinkuin sigmallisesta ja sigmattomasta nomin:sta, *α*:sta ja *ν*:stä yks. akkusatiivissa, *ο*:n sisäänlykkäyksestä kaksikon genet:ssä ja dat:ssa sekä *α*:n sisäänl:stä mon. akk:ssa y. m.).

I. Substantiivit.

A. Konsonanttivartalat.

A. Muta-vartalat.

I. *P:n* ja *K:n* sukuisilla äänneillä päättyvät vartalat.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. nom., akkus., vok. sekä mon. dat.).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä.

Muist. ἀλωπεκ, φουρικ ja κηρυν vartaloista.II. *T:n* sukuisilla äänneillä päättyvät vartalat.α) Vartalat, joiden lopussa on *T:n* sukuinen äänne vo-
kaalin jäljessä.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. nom., akkus., vok. sekä mon. dat.).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä.

Muist. Muutamista *ατ-*päätteisistä neutrivartaloista, jotka saattavat heittää pois *τ:n* ja sitten supistaa vokaalit; edelleen *παίς* sanan yks. vok:sta sekä *ποις* sanan yks. nom. ja vok.β) Vartalat, joiden lopussa on *T:n* sukuinen äänne ja sen edellä *ν* (= *ντ*-vartalat).

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. nom., akkus. ja vok. sekä mon. dat.).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä.

Poikkeuksia (*οδοντ*-vartalo sekä *νθ*-päätteiset).

B. Likvida-vartalat.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. nom., akkus. ja vok. ynnä mon. dat.).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä.

Synkope (keskiheitto ynnä taivutettuina *πατήρ* ja *άνήρ*).*Muist.* Muutamista *ον* t. *ων*-päätteisistä vartaloista, jotka eräissä sijoissa saattavat heittää pois *ν:n* ja sitten supistua (ynnä esimerkkejä).C. Sigmavartaloista (*εσ-* ja *ασ-*päätteisistä) (= elidee-
raavat vartalat.)

α) ες-päätteiset vartalot.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (tarpeellisine supistussääntöineen).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä (erikseen maskul:sta, femin:stä sekä neutrista).

Muist. κλέης-päätteisistä ominais-nimistä.

β) ας-päätteiset vartalot.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. dat.).

Supistus.

Harjoitus-esimerkkejä.

D. Digammavartalot (εF, αF, οF-päätteiset).

Taivutuskaavoja (erikseen εF-päätteisistä, αF-päätt. ja οF-päätteisistä vartaloista).

Sijain muodostus (tarpeellisine supistusääntöineen).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä (etenkin εF-päätt:stä).

Muist. ναF-vartalon taivutuksesta (täydell. taivutettava).

B. Vokaalivartalot.

A. Pehmeävokaaliset vartalot (ι- ja υ-päätteiset).

α) ι-päätteiset vartalot.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (attik. genet., supistus, vokaalin muutos).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä.

Muist. Muutamien υ-vartaloisten sanojen taivutuksesta, niinkuin πῆχυς, πέλευς y. m.

β) υ-päätteiset vartalot.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. nom., akkus., vok. sekä mon. akkus.).

Korko ja laajuus.

Harjoitus-esimerkkejä.

Muist. Muutamien ι-vartaloisten sanojen taivutuksesta, niinkuin πόρις, οἶς y. m.

B. Välillisvartalat (o- ja ω-päätteiset).

α) o-päätteiset.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. nom., akkus., vok. ynnä koko kaksikko ja monikko; supistus yks:ssä).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä.

β) ω-päätteiset.

Taivutuskaavoja.

Sijain muodostus (yks. nom., akkus., vok. ynnä mon. akk.).

Korko.

Harjoitus-esimerkkejä.

Muist. αἰδώς ja ἔως sanojen taivutuksesta.

Yleissilmäyksen tapainen esitys päätteenumukaisesta suvusta. Tavallisimmat säännöttömät substantiivit.

II. Adjektiivit.

Kolmipäätteiset adjektiivit (muta-vartalat, likvida-vartalat, v-vartalat).

Taivutuskaavoja (erikseen joka vartalolajista).

Harjoitus-esimerkkejä (d:o d:o).

Kaksipäätteiset adjektiivit (ες, ον ja ι-päätteiset).

Taivutuskaavoja.

Harjoitus-esimerkkejä.

Yksipäätteiset adjektiivit (aivan lyhykäisästi ja petitillä).

Muist. μέγας ja πολὺς sanojen taivutuksesta sekä taivutuskaavoja niiden yks:stä.

b) Komparatsiooni.

Komparatsiooni-tunnukset ja tämän taivutuksen säännöt.

Muistutuksia eräiden adjektiivien poikkeavasta taivutuksesta.

Epäsäännöllinen komparatsiooni (ἀγαθός y. m.).

Vaillinainen d:o.

Yleissilmäys toiseen deklinatsioonin.

Vertaava yleissilmäys molempiin deklinatsiooneihin.

c) Laskusanat.

Perusluvut ja järjestysluvut.

Taivutetaan neljä ensimmäistä taipuvaista peruslukua.

d) Pronominit.

1) Personaalipronominit.

A. Substantiiviset.

Taivutuskaavoja (jokaisesta pers. pron:sta).

Muist. Vartaloista ja korosta.

B. Adjektiiviset (possessiivipronn.).

Muist. Taivutuksesta sekä 3:nen pers. pronominiin käytännöstä.

2) Determinatiivipronominit.

αὐτός, αὐτή, αὐτό sanan taivutus (ja *ὁ αὐτός-ή-ό* myöskin supistuneissa muodoissa).

3) Refleksiivipronominit.

Taivutus kaikissa kolmessa persoonamuodossa.

4) Demonstratiivipronominit.

Taivutetaan *οὗτος, αὕτη, τοῦτο* (ehkä myös *ἐξείνος* ja *ὅδε*).

5) Relatiivipronominit.

Taivutus.

6) Interrogatiivipronominit.

Taivutus.

7) Indefiniittipronominit.

Taivutus.

Huom.! Erittäin esitetään tämän jälkeen *ὅστις* sekä yleisenä relatiivisena että epäsuorasti kysyväisenä, ja taivutetaan täydellisesti.

Pronominaalit (*ἄλλος* y. m.).

Korrelatiiviset (palstottain).

II:nen luku. Verbit.

Johdatus verbivartalosta ja tunnuskirjaimesta, tempori-
vartalosta ja temporitunnuksesta y. m. — Formatsiooni ja
fleksiooni.

Formatsiooni: Muodostetaan kaikki temporivartalot yhteen jaksoon, ja asetetaan yleissilmäyksen tavoin yhteen (taulunmuotoon).

Fleksiooni: Fleksioonivälikappaleet (augmentti, modifikaatio, fleksiooni-vokaalit, fleksioonipäätteet) ja niiden käytäntö.

Korko ja laajuus.

Verbien jako **kahteen konjugatsiooniin** ja näiden tunnusmerkit.

1. Ensimmäinen konjugatsiooni (ω -päätteinen).

Tauluntapainen esitys joka temporissa löytyvien eri muotojen synnystä ynnä muistutuksia.

Verbaali-adjektiiveja.

Taivutuskaavoja yhdessä jaksossa, erikseen pura-, muta- ja likvida-verbeistä.

Supistuvaiset verbit: supistussääntöjä ja taivutuskaavoja sekä poikkeuksia.

Yleissilmäys likvida-loppuisiin verbeihin.

d:o vokaali- d:o d:o.

2. Toinen konjugatsiooni (μ -päätteinen).

Jako kahteen lahkoon.

a) *Ensimmäiseen lahkoon kuuluvat verbit.*

Formatsiooni ja fleksiooni poikkeavissa temporeissa.

Taivutuskaavoja (erikseen ἴσθημι ja nuo kolme tavallista ἴσθημι, ἴθημι ja δίδωμι).

Toiset aoristit sekä perfektit ja pluskvamp. tämän konj:n mukaan.

Taivutetaan εἶμι ja εἶμι y. m. tähän kuuluvat.

b) *Toiseen lahkoon kuuluvat verbit.*

Taivutuskaavoja.

Luetellaan tavallisemmat tähän kuuluvat verbit.

Yleissilmäys augmentti-oppiin.

D:o korko-oppiin.

D:o presensin laajennuksiin ynnä lisäyksenä ν -luokka, inkohatiivi-luokka ja ϵ -luokka.

Säännöttömät verbit (lahkottain jaettuina).

Liite: Lyhyt esitys niin sanotusta homeerilaisesta muotoopista, jossa eri rubriikien alla mainitaan tärkeimmät äänne-

ja taivutus-opilliset epillisen ja attikalaisen murteen erilaisuudet.

Loppuun aakkosjärjestykseen laadittu luettelo kaikista edellisessä puheena olleista verbeistä.

III:as luku. Partikkelit.

Adverbit.

Adverbien jako (merkityksen ja muodon mukaan).

Adverbien muodostus (verbi-, substantiivi-, adjektiivi-, pronomini-vartaloista y. m.).

Adverbien komparatiooni.

Huom.! Prepositiooneista ja konjunktiooneista katso asian-omaisia kohtia lauseopissa (alistavista konjunktiooneista katso sivulauseessa käytettävien modien esitystä).

B. Sanain syntyoppi.

I:nen luku. Johto.

II:nen luku. Yhdistys.

III. Lauseoppi.

(Huom.! Tähän otettakoon ainoast. lyhyt kokoelma tarpeellisia pääsääntöjä selvittämään osaksi tärkeimmät yhtäläisyydet osaksi ja varsinkin tavallisimmat erilaisuudet, jotka löytyvät kreikkalaisen ja latinalaisen suorasanaisten lauserakennuksen välillä.)

I:nen luku. Artikkelii.

Demonstratiivisessa merkityksessä.

Artikkelin käytäntö.

Sen asema: *a)* attributiivi-yhdistyksessä; *b)* predikatiivi-yhdistyksessä.

II:nen luku. Subjekti ja predikaatti.

III:as luku. Sijat.

Genetiivi.

1) Substantiivista riippuva (gen. possessivus, objectivus, partitivus, qualitatis, materiae l. generis).

2) Adjektiivista ja adverbista riippuva (gen. objectivus, copiae et inopiae, memoriae et oblivionis, comparationis y. m.).

3) Verbistä riippuva (gen. partitivus, copiae et inopiae, memoriae et oblivionis, comparationis, separativus, causae l. relationis, criminis l. forensis, pretii, temporis).

Datiivi.

1) Verbien määräyksenä (useimmiten = latinan; tässä mainittakoon dat. commodi, ethicus).

2) Adjektiivien ja adverbien määräyksenä (useimmiten = latinan). Tässä mainittakoon *ἄμα, ὁμοῦ* y. m. sanojen kanssa käytettävä datiiivi.

3) Latinan ablatiivia vastaavana (dat. instrumenti, causae, modi, mensurae, temporis).

Akkusatiivi.

1) Transitiivisten ja eräiden intrans. verbien kanssa.

2) Kaksinainen akkusatiivi.

3) Sisällyksen akkusatiivi.

4) Acc. mensurae et temporis.

5) Acc. respectus et absolutus.

IV:s luku. Prepositioonit.

Viisi luokkaa resp. sijojen mukaan.

V:s luku. Pronominit.

- 1) Persoonalliset.
- 2) Refleksiiviset (kolmatta pers. varten suoranainen (ἐαυ-
τοῦ) ja epäsuora (οὐ, οἷ, ἐ.)
- 3) Possessiiviset.
- 4) Relatiiviset.

VI:s luku. Verbit.

Päämuodot.

Temporit (etenkin indik:ssa).

Modit päälauseissa (väittämälauseissa, kehoitus- ja toivomuslauseissa).

Modit sivulauseissa (alistetuissa, ὅτι ja ὡς sanoilla alkavissa väittämälauseissa, epäsuorissa kysymyslauseissa y. m. sekä oratio obliquassa).

Nominaalimodit (inf. artikkelin kanssa ja ilman sitä, partisipi artikkelin kanssa ja ilman, verbaaliadjektiivi).

VII:s luku. Partikkelit.

(Konjunktioonit, rinnastavat ja alistavat, sekä kielto-partikkelit ja adverbis ynnä muutamat vahvistus-partikkelit).

VENÄJÄN KIELIOPIN

LUONNOS.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänne-oppi.

I:nen luku. Äänteet ja kirjaimet.

Venäjäns kielin **äänteitä** on kaksi neljättä:

1) **Vokaaleja**; näitä on yksitoista, nimittäin

a) Kuusi yksinkertaista vokaali-äänettä:

a-äänne, joka merkitään *a* kirjaimella,

e " " " " *ə* "

j. n. e.: *i*, *o*, *u*- ja „*jeri*“-äänne, jotka merkitään *u* (*i*, *ü*),
o (*e*), *y*, *u* kirjaimilla.

b) Viisi yhdistettyä, joissa on alkuäänteenä *j*:

ja-äänne, joka merkitään *я* kirjaimella,

je- " " " " *e, ъ* "

j. n. e.: *ji*, *jo*- ja *ju*-äänteet, jotka merkitään *ü* (*i*), *ë* (*e*), *io*
kirjaimilla.

2) **Konsonanteja**; näitä on yksi kolmatta, nimittäin

a) kahdeksantoista yksinkertaista konsonantti-ään-
nettä:

b-äänne, joka merkitään *б* kirjaimella,

v- " " " " *в* (*i*) "

j. n. e.: *g*-, *d*-, *zh*- (soinnillinen *sh*-ääne), *z*- (soinnillinen *s*), *j*-, *k*-, *l*-, *m*-, *n*-, *p*-, *r*-, *s*-, *t*-, *f*-, *kh*-, *sh*-, jotka merkitään kirjaimilla: *ц*, *д*, *ж*, *з*, *в* (konsonanttien jäljessä, vert. yhdistettyjä vokaaleja), *к* (*в*), *л*, *м*, *н*, *п* (*б*), *р*, *с* (*з*), *т*, (*д*), *ф* (*с*), *х*, *ш* (*ж*).

b) kolme yhdistettyä konsonantti-äännettä:

ts- äänne, joka merkitään *ц* kirjaimella,

tsh- " " " " " "

shtsh- " " " " " "

(Huom.! Puolivokaaleja ei tarvitse erottaa eri luokaksi.)

Kirjaimet ynnä niiden nimet ja ääntäminen.

(Huom.! *в* nykykielessä ei merkitse mitään äännettä.)

Vokaalien jako sävelen mukaan.

Yksinkertaisten konsonanttien jako ääntämistavan mukaan.

Muist. Jako ääntämiskohdan mukaan.

Diftongeja löytyy ainoastaan semmoisia, joiden jälkiäänteenä on *i*, merkittynä *й*:lla.

II:nen luku. Tavuut ja sanat.

Eri vokaalien käyttäminen sanojen eri osissa ja eri asemissa (*а*, *э*, *н*).

л konsonantti pannaan huuliäänteen ja *н*:n väliin.

Soinnittomat konsonantit yhtyvät mieluummin keskenään; soinnilliset samoin.

в kirjaimen käyttämisestä.

III:as luku. Korko ja laajuus.

Sääntöjä korosta.

Laajuus.

B. Oikeinkirjoitus-oppi.

I:nen luku. Kirjainten oikeasta käytännöstä.

Isot ja pienet kirjaimet; *i*; *v*.

Tavuujako.

Lyhennyksiä.

II:nen luku. Välimerkeistä.

II. Muoto-oppi.

A. Sanain taivutus-oppi.

I:nen luku. Nominitt.

a) Substantiivit.

Substantiiveilla huomataan: eri suvut, luvut, sijat ja taivutusluokat l. deklinatsioonit.

Suku, kolmenlainen.

Sukusääntöjä:

1) Maskuliineja ovat: a) substantiivit, jotka merkitsevät . . . b) substantiivit, joilla yks. nominatiivissa on loppuäänteinä . . .

2) Feminiinejä ovat: a) substantiivit, jotka merkitsevät . . . b) substantiivit, joilla yks. nom:ssa on loppuäänteinä . . .

3) Neutreja ovat: substantiivit, joilla on loppuäänteinä . . .

Muistutuksia.

Luku kahtalainen.

Muist. Ainoastaan yksikössä ja ainoastaan mon:ssa käytettävät sanat.

Sijoja seitsemän.

Substantiivien **vartalo** löydetään yks. nominatiivista siten, että *o*, *a* erotetaan pois ja *ü*, *ö*, *e*, *я* kirjainten sijaan pannaan *j*-äänne.

Deklinatsiooneja on 2, joiden päätunnusmerkkeinä ovat yks. instrumentaalin päätteet.

1. Ensimmäinen deklinatsiooni.

Tunnusmerkkejä: yks. instr:n päätteenä on *омъ*, joka vartalon lopussa olevan *j*-äänteen kanssa sulautuu *емъ* päätteeksi; yks. gen. päätt. *a* (*j-a* : *я*); yks. dat. *y* (*j-y* : *ю*).

Tähän kuuluvat:

a) Maskuliinit. Mon. nom:lla on päätte *н* (*j-н* : *н*).

b) Neutrit. Mon. nominatiivin päätteenä on *a* (*j-a* : *я*).

Huom.! **мя**-päätteiset neutrit.

Taivutus-esimerkkejä.

2. Toinen deklinatsiooni.

Tunnusmerkkejä: yks. instr:n päätteenä on *ю*, jonka edellä on vokaali. Yks. gen:n ja mon. nom:n päätteenä on *н* t. *н*.

Tähän kuuluvat:

a) *a*- (*я*-) päätteiset feminiinit. Yks. akkus:n päätteenä on *y* (*ю*) j. n. e.

b) *ö*-päätteiset feminiinit. Yks. akkus:n päätteenä on *ö* j. n. e.

Taivutus-esimerkkejä.

Muistutuksia deklinatsiooneista.

b) Adjektiivit.

Laatu-, seikka- ja omistusadjektiivit.

Adjektiiveilla huomataan: eri suvut, luvut, sijat, muodot, deklinatsiooni ja komparatsiooni.

Suvut, luvut ja sijat niinkuin substantiiveilla.

Adjektiiveilla saattaa olla kaksi **muotoa**: täydellinen ja lyhyt, kumpikin joko kova (matala) tai pehmeä (korkea).

Adjektiivien **vartalo** löydetään täydellisen muodon maskuliinisesta yks. nom:sta siten, että *iii* pääte erotetaan pois ja *ii* kirjainten sijaan pannaan *j*-äänne.

Muistutuksia adjektiiveista, joilla on ainoastaan jompikumpi muoto.

Deklinatsiooni.

Taivutus-esimerkkejä.

Komparatsiooni.

c) Laskusanat.

Perusluvut ja järjestysluvut.

Murtoluvut ja ryhmäluvut.

Yksinkertaiset ja yhdistetyt; alkuperäiset ja johdetut.

Deklinatsiooni.

d) Pronominit.

Pronominit ovat joko substantiivisia tai adjektiivisia ja taipuvat eri suvuissa, luvuissa ja sijoissa.

Pronominit ovat 5 lajia.

1) **Persoonalliset pronominit**: я, ты, онъ j. n. e. sekä refleks. себя.

Taivutus.

Resiprokisena käytetään *другъ друга*.

Persoonallisiin pronomineihin kuuluvat myöskin possessiiviset: мой, твой, свой, нашъ, вашъ.

Taivutus.

2) **Demonstratiivisia** ovat: тотъ, этотъ, сей y. m.

Taivutus.

3) **Interrogatiiviset**.

Taivutus.

4) **Relatiiviset**.

5) **Indefiniittiset**.

II:nen luku. Verbit.

Johdatus.

Venäjän kielen verbit jaetaan sen mukaan, ajatellaanko niiden ilmoittama teko jatkuvaksi vaiko ei, kahteen pää-lajiin:

1) **Perfektiiviverbeihin**, jotka lausueissaan tekemisen samalla ilmoittavat sen päättymisen, esim. *далъ* antoi kerran, todellakin, *пошелъ* lähti, *дать* ja *пойти* verbeistä. Nämät verbit ovat osaksi alkuperäisiä osaksi muodostetuja yhdistämällä prefiksejä ja kontinuaatiiverbejä.

Läheistä sukua äskenmainittujen kanssa ovat **momentaani-verbit**, esim. *движеться* liikahutti, *двинуть* sanasta. Nämät ovat aina johdetut *ны* päätteellä.

2) **Kontinuaatiiverbeihin**, jotka lausuvat tekemisen jatkuvaksi ilmoittamatta sen päättymistä, esim. *давалъ* antoi yhä tai tavallisesti, anteli, yritti antaa, tarjosi, *давать* verbistä. Nämät verbit ovat osaksi alkuperäisiä osaksi muodostettuja yhdistämällä prefiksejä ja kontinuaatiivi- tai frekventatiivi-verbejä. Useimmat kontinuaatiivi-verbit ilmaisevat tekemisen sekä konkreettisenä s. o. kohdistuvana määrättyyn ajankohtaan, tarkoituserään tai objektiin, että abstraktisena, s. o. tottumuksena, taipumuksena t. kykynä. Kuitenkin on usea kontinuaatiivi-verbi joko ainoastaan

a) konkreettinen, esim. *шелъ* oli menossa, *идти* verbistä; tai ainoastaan

b) abstraktinen, esim. *ходилъ* kävi tavallisesti tai osasi kävellä, *ходить* verbistä.

Läheistä sukua kontinuaatiivi-verbien kanssa ovat **frekventatiiviset**, esim. *хаживалъ* käveli moneen kertaan t. edes ta'as. Nämä ovat aina johdettuja *валъ (валъ)* t. *а* päätteillä.

Muist. Samoin kuin konkreettiset kontinuaatiivi-verbit, ilmaisevat myös perfektiiviset, momentaaniset ja frekventatiiviset tekemisen kohdistuvaksi määrättyyn ajankohtaan, tarkoituserään tai objektiin.

(Huom.! Mitkä samasta vartalosta tai juuresta syntyneet perfektii-, momentaani-, kontinuaatiivi- ja frekventatiivi-verbrit löytyvät kielessä, on esitettävä sanakirjassa eikä kieliopissa.)

Verbien taivutuksessa huomataan: päämuodot, finiitti- ja infiniittiverbi, modit ja nominaalimuodot, temporit, luvut ja persoonat sekä eri taivutustavat l. konjugatsioonit.

Päämuodot ovat aktiivi ja passiivi. Varsinaisia passiivisia muotoja on ainoastaan kaksi partisipia, joita saatetaan käyttää *быть* apuverbin kanssa muodostamaan perifrastista passiivia; sitä paitsi käytetään passiivisessa merkityksessä myös refleksiivisiä verbejä, jotka ovat muodostetut *ся, съ* (= *себя*) päätteän avulla.

Finiittiverbillä on ainoastaan kaksi **modia**: 1) indikatiivi ja 2) imperatiivi.

Muist. Konjunktiiivi.

Infiniittiverbiin kuuluvat: infinitiivi sekä partisipit ja gerundit.

Infinitiivin päätteenä on tavallisesti *ть*, joskus *му* ja *ю* (*к-ть* tai *г-ть* äänteiden asemesta).

2) Partisipeja on neljä, nimittäin sekä aktiivissa että passiivissa kaksi: a) *preesensi*, joka ilmoittaa päättymättömän tekemisen, ja b) *perfekti*, joka ilmoittaa päättyneen tekemisen. Ne taipuvat kuten adjektiivit. Aktiivin partisipeilla on ainoastaan täydellinen muoto, passiivin partisipeilla myöskin lyhyt.

Gerundeja on kaksi: preesensi ja perfekti.

Ajallismuotoja on oikeastaan vain kaksi: toinen, joka ilmaisee päättymättömän tekemisen ja vastaa osaksi preesensia osaksi futuuria (ei kuitenkaan samalla verbillä molempia, niinkuin suomen kielessä), sekä toinen, joka ilmaisee päättyneen tekemisen ja vastaa osaksi perfektiiä tai pluskvamperfektiiä, osaksi imperfektiiä. Edellinen sanotaan *preesensimuodoksi*, jälkimmäinen *perfektimuodoksi*.

Perfektiivivi- (ja momentaani-) verbit, jotka lausueessaan tekemisen myöskin ilmoittavat sen päättäväksi, eivät koskaan saata merkitä kestäväää tekemistä; sen tähden niiden preesensimuoto aina saa futuurisen merkityksen (ja niiden perfektimuoto perfektin tai pluskvamperfektin merkityksen).

Kontinuaatiivi-verbien preesensimuodolla on sitä vastoin aina preesensin, eikä futuurin merkitys (ja niiden perfektimuodolla tavallisesti imperfektin merkitys). Näille verbeille muodostetaan perifrastinen futuuri, yhdistetty *быды* l. *еманы* apuverbistä ja taivutettavan verbin infinitiivistä.

Muist. Frekventatiiviverbeillä on ainoastaan perfektimuoto, ei preesensimuotoa.

Luvut ja persoonat.

Verbeillä on kaksi vartaloa: toinen, **infinitiivin vartalo**, löydetään siten, että infinitiivin päätte *мъ* erotetaan pois; toinen, **preesensimuodon vartalo**, taas saadaan erottamalla *мъ* päätte preesensimuodon mon. 3 pers:ssa.

(Huom.! *емъ*-, *змъ*-, *шъ*-päätteiset verbit.)

Nämät muodot, infinitiivi ja preesensimuodon mon. 3 pers., sanotaan sentähden perusmuodoiksi, ja niistä saadaan muut muodot osaksi päätteitä liittämällä osaksi apuverbien välityksellä. Infinitiivin vartalosta muodostetaan akt. ind. perf., partis. perf. ja gerund. perf. sekä pass. part. perf.

Preesensimuodon vartalosta saadaan kaikki muut yksinkertaiset muodot.

Apuverbit taivutuksineen.

Kaksi **konjugatsioonia**, jotka erotetaan preesensimuodon mon. 3 persoonan päätten mukaan.

1. Ensimmäinen konjugatsiooni.

Tunnusmerkkejä: *ымъ*, *омъ*.

Preesensimuodon vartalo on samalla yks. 1 persoona. Muut preesensimuodon persoonat syntyvät päätteillä *емъ*, *емъ*, *емъ*, *еме*, joiden edeltä preesensivartalon loppuvoikaalit *ы*, *о* katoovat.

Gerundin preesensi saadaan siten, että *чи* pääte liitetään preesensimuodon vartaloon, taikka tavallisemmin siten, että *y, ю* vokaalien sijaan pannaan *я* pääte.

Pass. partis. preesensi syntyy siten, että preesensimuodon *y, ю* vokaalin sijaan pannaan pääte *емъ, емый* — korollisen *y* vokaalin sijaan *омъ, омый*, esim. *зовомъ, зовомый*.

Pass. partis. perfekti muodostetaan infinitiivin vartalosta liittämällä osaksi *тъ, тый*, osaksi *нъ, нный*.

Täydellinen taivutuskaava.

Huom.! Verbit, joiden infinitiivi päättyy äänteisiin *тъ* l. *тъи, стъ* l. *сти* ja *чь*, ovat poikkeavaisia akt. ind. perf:ssä, partis. perf:ssä, gerundin perf:ssä ja pass. part. perf:ssä — samoin *есть*-päätteiset ja useat *нуть-тъ*-päätteiset.

Muistutuksia.

2. Toinen konjugatsiooni.

Tunnusmerkkejä: *ятъ, атъ*.

Preesensimuodon yks. 1 persoona saadaan tämän muodon vartalosta siten, että *я:n* sijaan pannaan *ю (ю, y)*, ja *а:n* sijaan *y*.

Muut preesensimuodon persoonat saadaan päätteillä *ишь, итъ, имъ, ите*, joiden edellä preesensimuodon vartalon loppuvokaali *я, а* katoaa.

Preesensimuodon vartalo on samalla gerundin preesensi (*ючи, учи* päätettä ei käytetä).

Pass. partis. prees:llä on pääte *имъ, имый* prees. vartalon *я, а* vokaalin sijassa.

Pass. perfekti muodostetaan infinitiivin vartalosta *нъ, нный* päätteellä, jonka edellä *и* muuttuu *е*:ksi ja tapahtuvat samat konsonantinmuutokset kuin preesensimuodon yks. 1 pers:ssa.

Taivutuskaava.

Poikkeavainen taivutus.

Refleksiiviset verbit.

Persoonattomat verbit.

III:as luku. Partikkelit.

A. Adverbit.

Jako merkityksen mukaan.

Jako muodon mukaan.

Muist. Komparatsioonista.

Korrelatiiviadverbit.

B. Prepositsioonit.

Sellaiset, joita käytetään yhden sijan kanssa.

Sellaiset, joita käytetään useamman sijan kanssa.

C. Konjunktsioonit, 1) a)–e); 2) a–h) = suom.

D. Interjektsioonit.

B. Sanain syntyoppi.

Kantasanojen muodostus (juuri ja vartalo).

I:nen luku. Johto.

II:nen luku. Yhdistys.

III. Lauseoppi.

Johdatus.

(Yleinen lauseoppi.)

Lauseen pääosat.

Subjektina on tavallisesti nominatiivissa oleva substantiivi (t. substantiivipronomini).

Subjekti on genetiivissä *быть*, *бываютъ* ja *есть* verbien ollessa predikaattina kielteisissä lauseissa sekä *нѣтъ* sanan ollessa predikaattina.

Predikaatti = suom. *Быть* sanan preesensi jätetään pois.

Predikaatintäytteenä on tavallisesti *a)* lyhyessä muodossa oleva adjektiivi; *b)* substantiivi, joka on nominatiivissa tai instrumentaalissa.

Sitä paitsi predikaatintäytteenä saattaa olla *c)* infinitiivi.

Subjektin ja predikaatin keskenäinen sopu.

Lauseen sivu-osat.

Attribuuttina on tavallisesti:

1) adjektiivi (adjektiivipronomini, laskusana, partisipi), joka on täydellisessä muodossa sekä samassa suvussa, luvussa ja sijassa kuin pääsana, n. s. adjektiivi-attribuutti.

Muist. Laskusanoista.

2) substantiivi, joka on samassa sijassa ja, jos mahdollista, samassa suvussa ja luvussa kuin pääsana, n. s. substantiivi-attribuutti.

3) substantiivi, joka on genetiivissä tai jossain muussa sijassa prepositiioonin kanssa tai ilman sitä, n. s. attributiivi.

Objektina on:

- 1) tavallisesti substantiivi (tai muu substantiivina käytetty nomini), joka on akkusatiivissa, genetiivissä tai instrumentaalissa.
- 2) infinitiivi.
- 3) kokonainen lause.

Adverbiaalina saattaa olla:

- 1) adverbi.
- 2) substantiivi prepos:n kanssa tai ilman sitä.
- 3) infinitiivi.

Appositiioonina saattaa olla:

- 1) substantiivi.
- 2) adjektiivi.

I:nen luku. Nominien käytäntö lauseessa.**A. Substantiivit.****Sijat.****B. Adjektiivit.****C. Laskusanat.****D. Pronominit.****II:nen luku. Verbien käytäntö lauseessa.****Päämuoto.****A. Finiittiverbi.****Modit ja temporit.****Apuverbit.**

B. Infiniittiverbi.

Infinitiivi.

Partisipi.

Gerundi.

III:as luku. Partikkelien käytäntö lauseessa.

A. Adverbit.

B. Prepositsioonit.

C. Konjunktsioonit.

D. Interjektsioonit.

IV:s luku. Sanojen ja lauseiden järjestys.

A. Sanojen järjestys.

B. Lauseiden järjestys.

RANSKAN KIELIOPIN

LUONNOS

RANSKAN KIELIOPIN

I. Alkeis-oppi.

LUONNOS.

I:nen luku. Äänteet ja kirjaimet.

Äänteet: 1) vokaalit; 2) konsonantit.

Kirjaimet.

Ääntämis-oppi.

II:nen luku. Tavut ja sanat.

III:sen luku. Korko ja laajuus.

B. Oikeinkirjoitus-oppi.

I:nen luku. Kirjainten oikea käyttäminen.

Muut äänneiden nautoksis sanoja taivutettuna ja johdet-
tuina.

II:nen luku. Välimerkit ja muut lukumerkit.

RAANSKAN KIELLOPIN

LUONNOS.

RANSKAN KIELIOPIN

LUONNOS.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

I:nen luku. Äänteet ja kirjaimet.

Äänteet: 1) vokaalit; 2) konsonantit.

Kirjaimet.

Ääntämis-oppi.

II:nen luku. Tavuut ja sanat.

III:as luku. Korko ja laajuus.

B. Oikeinkirjoitus-oppi.

I:nen luku. Kirjainten oikea käyttäminen.

Muist. Äänteiden muutoksia sanoja taivutettaissa ja johdettaissa.

II:nen luku. Välimerkit ja muut lukumerkit.

II. Muoto-oppi.

A. Sanain taivutus-oppi.

I:nen luku. Nominin.

a) Substantiivit.

Substantiivien suku kahtalainen: maskuliininen ja feminiininen.

Sukusääntöjä.

Maskuliineja ovat . . .

Feminiinejä ovat . . .

1 *Muist.* Kummankin suvun merkitseminen saman vartalon eri muodoilla.

2 *Muist.* Substantiivit, jotka ovat kumpaakin sukua. Yhdistettyjen substantiivien suku.

Luvut. Monikon muodostus.

Muist. Ainoastaan yks:ssä t. ainoastaan mon:ssa käytettävät substantiivit.

Ranskan kielessä ei ole mitään **sijoja**, s. o. saman sanan eri muotoja, jotka ilmoittaisivat sen eri suhteita lauseessa. Nämät suhteet ilmaistaan joko ainoastaan sanan asemalla lauseessa (nom. ja akkus.) tai eräillä sanan perusmuodon eteen asetettavilla prepositsiooneilla (gen. ja dat.).

Genetiiviä vastaava sijasuhde merkitään *de* prepositsioonilla, ja datiivia vastaava *à* prepos:illa.

Muist. Ainoastaan muutamilla pronomineilla on vielä todellisia sijoja (viittaus näihin pronomineihin).

Artikkeli.

Määräävä artikkeli ynnä sen muutokset (heitto, supistus).

Epämääräinen artikkeli.

Partitiivimerkki.

(Varsinaista **deklinatsioonia** ei ole; asetettakoon kuitenkin taivutuskaavoja sija-ilmoitusten näytteeksi:

Ilman artikkelia.

Määräävän artikkelin kanssa.

Epämääräisen ” ”

Partitiivimerkin ”).

b) Adjektiivit.

Adjektiivien feminiinin muodostus.

” monikon ”

Partitiivimerkillä varustetut adjektiivit.

Muist. Substantiiveiksi muuttuneet adjektiivit.

Adjektiivien **komparatsiooni**.

Vertausmuotojen merkitseminen.

Muist. Säännötön komparatsiooni (yksinkertaisilla vertausmuodoilla).

Vaillinainen komparatsiooni.

c) Laskusanat.

Perusluvat.

Järjestysluvat.

Näiden feminiinin ja monikon muodostus.

Muist. Ryhmäluvat, monisteluluvat, murtoluvat.

d) Pronominit.

Yleinen muist. liittyväisistä ja itsenäisistä.

1) **Persoonalliset ja possessiiviset:**

Persoonalliset.

a) Liittyväiset (*je, tu, il, elle, se*).

b) Itsenäiset (*moi, toi* j. n. e.).

Refleksiivinen *se, soi*.

Taivutus.

Possessiiviset.

a) Liittyväiset (*mon, ton* j. n. e.).

b) Itsenäiset (*le mien* j. n. e.).

Kolmannen persoonan poss. pron. (*son, leur*).

Taivutus.

2) **Demonstratiiviset.**

a) Liittyväinen (*ce*).

b) Itsenäiset (*celui* j. n. e.).

Determinatiivisesti käytetty (*celui*).

Taivutus.

3) **Interrogatiiviset.**

a) Liittyväinen (*quel*).

b) Itsenäiset (*qui, que, quoi, lequel*).

Taivutus.

4) **Relatiiviset.**

Itsenäiset (*qui, quoi, lequel*).

Muist. Dont ja où.

Yleisiä relatiivisia (*quiconque, qui que, quoi que* y. m.).

Taivutus.

5) **Indefiniittiset.**

a) aina liittyväiset (*quelque, quelconque* y. m.).

b) aina itsenäiset (*on, quelqu'un* y. m.).

c) sekä liittyväisiä että itsenäisiä (*aucun, plusieurs, tout, autre* y. m.).

II:nen luku. Verbit.

Päämuodot, persoonat ja luvut = suom.

Modit ja **temporit** luetellaan (myös ranskalaisilla nimi-tyksillä).

Konjugatsiooni.

Vartalomuodot ja temporien muodostus.

Apuverbit, niiden taivutus ja käytäntö.

Taivutuskaavoja säännöllisistä konjugatsiooneista.

” refleksiivisistä verbeistä.

” kielteisestä ja kysyväisestä muodosta.

Muistutuksia konjugatsiooneista.

Säännöttömät verbit.

Vaillinaiset

”

III:as luku. Partikkelit.

A. Adverbit.

Luetellaan jaettuina kolmeen ryhmään = suom.
Komparatsiooni yhtäläinen kuin adjektiivien.

Muist. Korrelatiiviset adverbit.

B. Prepositsioonit.

Luetellaan jaettuina kahteen ryhmään: *a)* yksinkertaisiin (*à, après, avant, de* j. n. e.), *b)* yhdistettyihin (*à cause de, à côté de, à force de* j. n. e.).

C. Konjunktsioonit.

Luetellaan jaettuina molempiin pääryhmiin: *a)* rinnastaviin (kopulatiiviset, disjunkt. j. n. e. = suom.) ja *b)* alistaviin (konsekutiiviset, finaaliset j. n. e. = suom.).

D. Interjektsioonit.

B. Sanain syntyoppi.

Kantasanat.

I:nen luku. Johto.

II:nen luku. Yhdistys.

III. Lauseoppi.

I:nen luku. Nominien käytäntö lauseessa.

A. Substantiivit.

Artikkeli.

- a) Määräävän artikkelin käytäntö.
- b) Epämääräisen ” ”
- c) Partitiivimerkin ”
- d) Artikkelin ja partitiivimerkin poisjättäminen ja kertaaminen.

Substantiivi käytettynä ilman prepositsioonina.

Vastaamaan muiden kielten:

I. Nominatiivia.

- a) subjektina ja predikaatintäyteenä.
- b) vokatiivina.
- c) appositionina.

II. Akkusatiivia.

- a) objektina.
- b) appositionina.
- c) adverbiaalina (paikkaa, aikaa y. m. ilmoittavana).

Substantiivi käytettynä prepositsioonin kanssa.

1. De prepos:n kanssa.

I. *Adverbiaalina*, ilmoittamaan paikkaa, aikaa, taa y. m.

II. Vastaamaan muiden kielten:

Genetiiviä.

1) Substantiivien määräyksenä.

a) subjektiivista genetiiviä.

α) gen. possessivus.

β) ” auctoris.

b) objektiivista genetiiviä.

c) laadun genetiiviä.

d) partitiivista genetiiviä.

- 2) Verbien määräyksenä.
- 3) Adjektiivien määräyksenä.

2. *À* prepos:n kanssa.

- I. *Adverbiaalina*, ilmoittamaan paikkaa, aikaa y. m.
- II. Vastaamaan muiden kielten:

Datiivia.

- 1) Verbien määräyksenä, transitiivisten ja intrans:n.
- 2) Adjektiivien ”
- 3) Substantiivien ”

3. *Dans* ja *en* prepos:n kanssa.

Paikan ja ajan määrääjinä.

Muist. *À* joskus *dans* sanan asemesta. *En* sanan käyttäminen muissa merkityksissä = latinan genet. *copiae* et *inopiae*, esim. *riche en qch.*; suomen translatiivia, esim. *transformer en qch.* y. m.

4. *Par* (*de*) prepos:n kanssa.

- 1) Paikan ja ajan määräyksinä.
- 2) Ilmoittamaan keinoa, välikappaletta, perustetta, syytä, tapaa, (vastaamaan latinan ablat. instrumenti, *causae*, *modi*).
- 3) Ilmoittamaan agenttia.

5. *Muiden yksinkertaisten* preposits:ien kanssa.
(Esitetään aivan lyhykäisesti.)

B. Adjektiivit.

Adjektiivien asema ja sopeutuminen.

Vertausmuotojen käytäntö.

C. Laskusanat.

Muist. Muutamia erilaisuuksia suomen kielen suhteen.

D. Pronomininit.

Persoonalliset, possessiiviset y. m. esitetään kukin ryhmä erikseen.

II:nen luku. Verbien käytäntö lauseessa.

A. Finiittiverbi.

Luku ja persoona.

Temporit, eri modeissa erikseen.

Modit.

- 1) Indikatiivi ynnä konditsionaali.
- 2) Subjunktivi.
  - a) päälauseissa.
  - b) sivulauseissa.
- 3) Imperatiivi.

B. Infiniittiverbi.

- 1) Infinitiivi.
  - a) ilman prepositsioonina.
  - b) *De* prepos:n kanssa.
  - c) *À* prepos:n kanssa.
  - d) muiden prepos:ien kanssa.
  - e) lauselyhennyksissä.
- 2) Partisiipi.
  - a) *le participe présent* ja *le gérondif*.
  - b) " " *passé*.
  - c) yhdistetyt partisiipit.

Partisiipin käyttäminen lauselyhennyksissä.

Päämuoto.

Muist. Passiivin ja refleksiivisten muotojen käyttäminen.

III:as luku. Partikkelien käytäntö lauseessa.

A. Adverbit.

(Tässä kieltosanoista.)

B. Prepositioonit.

(Ks. ed., substantiivia koskevaa.)

C. Konjunktsioonit.

IV:s luku. Sanain ja lauseiden järjestyksestä.

ENGLANNIN KIELIOPIN

LUONNOS.

ENGLANNIN KIELIOPIN

LUONNOS.

ENGLANNIN KIELIOPIN

L. Alkeis-oppi.
A. Äänneoppi.
LUONNOS.

Innen luku. Äänneoppi ja kirjaimet.

Äänneoppi. Yhdyneet ja erilliset vokaalit ja 2 konsonantteihin, kaksoisäänteen ja lyhyet vokaalit perusäänteet ja silvanäänteet erotteluna.

Kirjaimet.

Äänneoppi.

Innen luku. Tavut ja sanat.

II luvun luku. Korkeus ja laajuus.

B. Oikeinkirjoitusoppi.

Innen luku. Kirjainten oikea käyttö.

II luvun luku. Kirjoitusmerkit ja muut lukumerkit.

Innen luku. Välimerkit ja muut lukumerkit.

ENGLANNIN KIELIOPIN

LUONNOS.

I. Alkeis-oppi.

A. Äänneoppi.

I:nen luku. Äänteet ja kirjaimet.

Äänteet, jaettuina 1) vokaaleihin ja 2) konsonantteihin, kaksinaiset (pitkät ja lyhyet) vokaaliset perusäänteet ja sivuäänteet erotettuina.

Kirjaimet.

Ääntämis-oppi.

II:nen luku. Tavuut ja sanat.

III:as luku. Korkeus ja laajuus.

B. Oikeinkirjoitus-oppi.

I:nen luku. Kirjainten oikea käyttäminen.

Muist. Äänteiden muutoksia sanoja taivutettaissa ja johdettaissa.

II:nen luku. Välimerkit ja muut lukumerkit.

II. Muoto-oppi.

A. Sanain taivutus-oppi.

I:nen luku. Nominin.

a) Substantiivit.

Suku. Sukusäännöt.

Maskuliineja ovat . . .

Feminiinejä ” . . .

Neutreja ” . . .

Substantiivien feminiinin muodostus.

Luvut. Substantiivien monikon muodostus.

Yhdistettyjen substantiivien ja erisnimien monikon muodostus. Substantiivit, joilla on vain yksi luku.

Englannin kielessä on paitsi perusmuotoa ainoastaan yksi sija: yks. genetiivi. Muut sijasuhteet ilmoitetaan joko sanan asemalla lauseessa (nom., akkus.), tai prepositiivisilla (dat., useimmiten myöskin genet. Datiivin merkityksessä käytetään *to*; genetiivin merkityksessä *of*).

Muist. Ainoastaan muutamilla pronomineilla on vielä todellisia sijoja (viitataan näihin pronomineihin).

Artikkeli. Määräävä ja epämääräinen.

(Vaikka varsinaista **deklinatsioonia** ei ole, lienee kuitenkin tähän pantava taivutuskaavoja sija-ilmoitusten osottamiseksi.)

b) Adjektiivit.

Adjektiivin taipumattomuudesta suvuissa, luvuissa ja sijoissa.

Muist. Eräiden substantiiveiksi muuttuneiden adjektiivien taivutus.

Komparatsiooni (ensiksi säännöllinen, sitten säännötön ja vaillinainen).

c) Laskusanat.

Perusluvut ja järjestysluvut (palstoissa).

Muist. Monistelu- ja murtoluvut, laskuadverbit y. m.

d) Pronominit.

1) **Persoonalliset** (näiden yhteydessä myös refleksiiviset ja resiprokiset) ja **possessiiviset**; 2) **Demonstratiiviset** (tähän luettakoon myös *such*); 3) **Interrogatiiviset**; 4) **Relatiiviset** (myös yleiset relatiiviset *whoever, who-soever* y. m.); 5) **Indefiniittiset** (ynnä yhdistykset ja *body, one* sekä *thing* sanojen avulla muodostetut).

II:nen luku. Verbit.

Vartalomuodot (perusmuoto, preesensi, impf., partis. perf., partis. prees.).

Yleiskatsaus verbien säännölliseen taivutukseen.

Apuverbit sekä yhdistettyjen muotojen syntyminen näiden avulla.

Säännöttömät verbit (esitettyinä osaksi vokaalin muutoksen mukaan, osaksi aakkosjärjestyksessä).

Muistutuksia verbeistä.

Taivutuskaavoja erittäin refleksiivisistä verbeistä ja perifrastisesta konjugatsioonista.

III:as luku. Partikkelit.

A. Adverbit.

Komparatiooni.

B. Prepositioonit.

Tavallisimmat luetellaan (ynnä muutamat prepositioonin-tapaiset lauselmät).

C. Konjunktioit.

Luetellaan jaettuina molempiin pääryhmiin: *a)* rinnastaviin (kopul., disjunkt. j. n. e. = suom.) ja *b)* alistaviin (konsekut., finaal. . . . yleisesti alistava *that* = suom.).

D. Interjektioit.

B. Sanain syntyoppi.

I:nen luku. Johto.

II:nen luku. Yhdistys.

III. Lauseoppi.

I:nen luku. Nominien käytäntö lauseessa.

A. Substantiivit.

Artikkeli.

Määräävän artikkelin ilmipaneminen.

” ” poisjättäminen.

Epämääräisen ” ilmipaneminen.

” ” poisjättäminen.

Substantiivi käytettynä ilman prepositsioonia.

Vastaamaan muiden kielten:

I. Nominatiivia.

II. Akkusatiivia.

Substantiivi käytettynä prepos:n kanssa.

Vastaamaan muiden kielten:

I. Genetiiviä (*of* prep:n kanssa).

II. Datiivia (*to* " ").

B. Adjektiivit.

Adjektiivien vertausmuotojen käytäntö.

C. Laskusanat.

Muist. Muutamat tavallisimmat omituisuudet.

D. Pronominit.

Persoonalliset, possessiiviset j. n. e. (ks. muoto-oppia).

II:nen luku. Verbien käytäntö lauseessa.

Luvut ja persoonat.

Temporit.

Modit.

Infiniittimuodot.

1) Infinitiivi

to sanan kanssa.

ilman *to* sanaa.

infinitiivi lauselyhennyksissä.

2) Partisiipi

käytettynä lauselyhennyksissä.

" infin:n asemesta (substantiivisesti).

Päämuodot.

Temporaalisten ja modaalisten apuverbien käytäntö.

III:as luku. Partikkelien käytäntö lauseessa.

A. Adverbit.

B. Prepositsioonit.

C. Konjunksioonit.

IV:s luku. Sanojen ja lauseiden järjestyksestä.

